

ürün

SOSYALİST DERGİ

10.11.1975-1975/129 nite
ağustos
1975 14

Yıl: 2 cilt: 3

dünya
işçi
sınıfı
partileri
üzerine

KEMALİZM
İLE

SOSYALİZM
ARASINDA

AŞILMAZ

BİR

DUVAR

VARMIDIR ?

△ SOSYALİST PLANLAMA

△ Sovyet ekonomisinin
optimal işlenmesi

İÇİNDEKİLER

HABER — YORUM — İNCELEME

Kemalizm İle Sosyalizm
Arasında
Aşılmaz Bir Duvar
Var mıdır?

TEOMAN BİLGİ 5

DÜNYA İŞÇİ SINIFI PARTİLERİ ÜZERİNE BİLGİLER

Yunanistan Komünist Partisi 30

İran Halk Partisi (TUDEH) 32

Küba Komünist Partisi 34

ÇEVİRİLER

Sovyet Ekonomisinin Optimal İşlemesi
N. FEDORENKO (S.S.C.B. Bilimler Akademisi
Asil Üyesi) 41

70 Yıllarında Sovyetler Birliği
—Sosyalist Planlama ve S.S.C.B. Ekonomisinin
Gelişmesi—
N. BAİBAKOV (S.S.C.B. Bakanlar Kurulu As
Başkanı ve S.S.C.B. Gosplan Başkanı) 57

Kapak : **SEYDALI**

Sahibi : Ural ATEŞER ● Yazı İşleri Müdürü : Selçuk UZUN ● Yönetim Yeri :
Divanyolu, Klodfarer Cad. No: 38/2, İSTANBUL ● Yazışma ve Havale Adresi:
P.K. 41 Sirkeci İSTANBUL ● Genel Dağıtım : İSTANBUL DAĞITIM, Cağaloğ-
lu Yokuşu, Kemaliye Han, No: 4/14, İSTANBUL ● Ankara Dağıtımı : ANKA-
RA DAĞITIM, Bayındır Sokak 38/3 Kızılay/ANKARA ● Abone Şartları : Yıl-
lık 100, Altı Aylık 50 Lira. Dış Ülkeler için iki katıdır ● Dizgi-Tertip-Baskı:
BAŞARAN MATBAASI ● Kapak Baskı : EVREN OFSET

amnesty international

Sektion der Bundesrepublik Deutschland e.V.

Urün Dergisi
Posta Kutusu 41
Sirkeci-Istanbul

Lothar Bischoff
85 Nürnberg
Aeussere Bayreuther Str.
131

Bankkonto: Deutsche Bank AG
Hamburg 61100333
Postcheckkonto Köln 2240 46 - 502

A MOVEMENT TO FIGHT REPRESSION AND PROTECT HUMAN RIGHTS

Nürnberg, 6 Temmuz 1975

Ülkenizdeki demokratik girişimlere karşı yoğunlaşan baskılara karşı yayınladığınız ortak duyuruyu okuduk.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde belirtilen ilkeler çerçevesinde çalışmalar yapan bir kuruluş olarak,

- varlıkları demokratik hak ve özgürlüklerle bağdaşmaları olanaksız Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerinin uygulanmasını,
- siyasi düşünce ve davranışları nedeniyle demokrat kişilerin tutuklanıp cezalandırılmaları yoluyla örgütlenme ve düşünce özgürlüklerinin ortadan kaldırılmasını,
- demokrat örgüt ve yayın organlarına uygulanan tüm baskıları,
- haberleşme araçlarının denetlenmesi yoluyla en temel hak olan haberleşme özgürlüğünün kısıtlanmasını

protesto ettiğimizi bildirir, düşüncenin oluşturulması, bilimin araştırılıp aktarılması sanat ve kültürün özgürce yayılması yolundaki çabalarınızı içtenlikle desteklediğimizi bilmenizi rica ederiz.

Saygılarımızla.

**Uluslararası Af Örgütü
Türkiye Koordinasyon Gurubu
Lothar Bischoff**

Geçtiğimiz ayda sosyalist yayınlara ve yöneticilerine karşı girişilen toplatma ve tutuklama kampanyası olanca hızıyla devam etmekte.

Geçen ayın sonuna doğru, Temel Yayınlar'ının yayınladığı, «G. Dimitrof - Seçme Eserler» isimli kitabın 2. cildi de toplandı. Aynı eserin 1. cildi de daha önce toplatılmıştı ve yayınevini yöneticisi Atilla Tanılkan, 142. maddeden yargılanmaktaydı. G. Dimitrof'un, tüm dünyada serbestçe okunan «Seçme Eserleri»nin 2. cildinin de sorumlusu olan Atilla Tanılkan, ilk sorgusundan sonra tutuklandı. Suç konusu, yine 142. madde.

Aynı günlerde, «Gerçek» gazetesi sahibi ve sorumlu yönetmeni Tektaş Ağaoğlu, İstanbul'da 142. ve 159. maddelerden, İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından tutuklandı.

Yine, «Kitle» gazetesi sorumlu yönetmeni İlhan Eryılmaz, 142, 159, 311 ve 312. maddelerden dolayı tutuklanmış ve 2 aydan beri de mahkemeye çıkartılmamıştır. Ayrıca TSİP yöneticilerinin birçoğu hakkında da çeşitli maddelerden dava açılmış ve halen devam etmektedir.

Militan, Birikim ve Yeni Dünya dergilerinin ve TSİP yayınlarının birçoğu ve çeşitli yaynevlerinin birçok kitabı toplatılmış ve mahkemeleri devam etmektedir.

Yayın-fikir «suçlusu» olarak aylardan beri, mahkemeye çıkarılmadan cezaevlerinde tutulan aydınların, sosyalistlerin sayısı yüze yakın. Her an tutuklanmayı bekleyenler ise hayli çok.

ÜRÜN Dergisi'nin 11. sayısı da, 142. ve 159. maddelere göre suç işlediği iddiasıyla toplatıldı ve Dergimizin sorumlu yöneticisi, 31 Temmuz günü sorguya gidecek. Dergimiz elinizde olduğunda, sorumlu yöneticimiz Selçuk Uzun'un Dergi'de görevi başında olup olmayacağı belli değil.

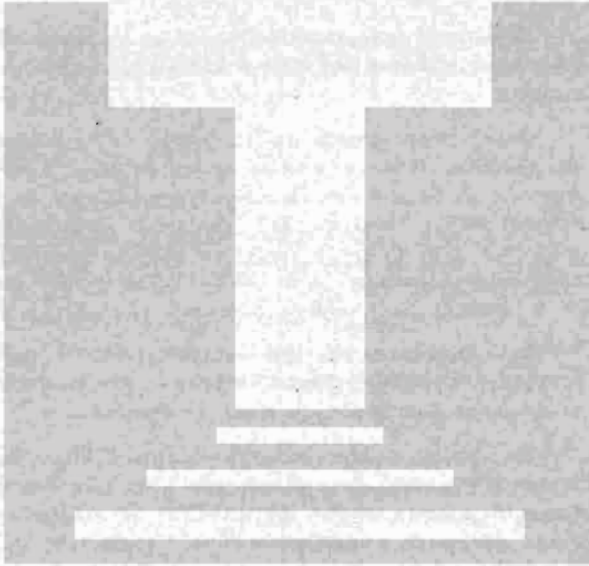
ÜRÜN Dergisi dışında yayınladığımız kitablardan, Dünyada İlk Anti-faşist Ayaklanmadan Sonra, V. İ. Lenin'in Toplumda Kadının Rolü Üzerine adlı kitabı da, Dergimiz baskıda iken toplatılmıştır.

Bugüne kadar, sadece **ÜRÜN**'de yayımlanan yazı ve çeviriler için yürütülen soruşturmaların ceza tutarı, yüz seneyi bulmakta...

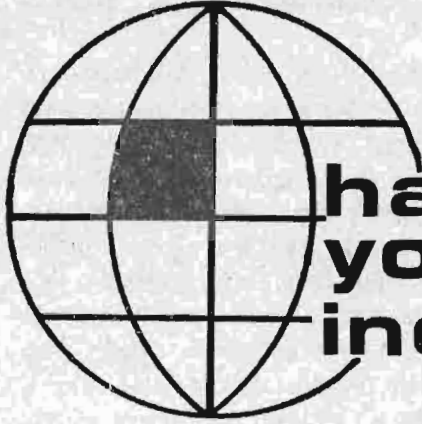
Türkiye'de; düşüncenin oluşturulması, bilimin ve kültürün özgürce araştırılıp aktarılması yolunda yayın yapan tüm yayın organları ve tüm demokratik-ilerici hareketler faşist uygulamanın baskısı altındadırlar. Tüm bu baskılar karşısında tek güvence; işçi işçi sınıfının, Partisi öncülüğünde, siyasi mücadelede maddi bir güç olarak yerini almasıdır.

Elli yıldan beri baskı altında tutulan ve «yasadışı» edilen Türkiye işçi sınıfının siyasi mücadelesi; barış, demokrasi ve sosyalizm için mücadelede tek umuttur.

ürün

TÜSTAV

haber yorum inceleme

kemalizm ile sosyalizm arasında “aşılmaz bir duvar” var mıdır ?

Teoman BILGİ

«Günlük hayatta hangi bakkala sorarsanız, bir insanın kendi hakkında ileri sürdüğü iddialarla gerçek kişiliği arasındaki farkı size söyleyebilir. Ama bizim tarihçilerimiz henüz bu basit sezgiye dahi varamamışlardır. Her çağın sözüne kanarlar, kendi hakkında söylediği herşeyin, yada beslediği her hayalin doğru olduğunu sanırlar.» (Karl Marx)⁽¹⁾

Bu yazı; bir anlamda ÜRÜN'ün 11. sayısındaki yazımızın bir devamı; bir anlamda da, ÜRÜN'ün 13. sayısında, Ali Sağlam'ın «Demokratik Devrim» yazısında belirttiği;

«MDD görüşü, açıkça, anti-marksist bir hareket olan Kemalist hareket ve ideolojiyi marksistleştirme çabasıdır...»⁽²⁾

teşhisini; Kemalist akımın çeşitli yönlerinden hareketle gözlemlemeye çalışmak olacaktır. Ancak, yazımızın ayrıntılarına geçmeden önce, önemli gördüğümüz bir nokta üzerinde durmak istiyoruz :

Bu, bugüne kadar üzerinde pek durulmayan, fakat kanımızca, bu konuda temel önemde olan bir sorun. Bilindiği gibi, bugüne kadar Türkiye sosyalist hareketinin, Kemalist ideoloji —yada Cumhuriyet ideolojisi— konusunda birbirine taban tabana zıt iki tavrı

olmuştur. Birinci tavır, Kemalist ideolojiyi; kökenini, sınıfsal özelliklerini, v.d. araştırmadan, olduğu gibi ilerici ve devrimci olarak kabullenen tavidir. Bu görüşün sahipleri, bilerek yada bilmeyerek, ülkemizde sosyalizmi, günümüze kadar Kemalizmin vesayeti altında tutmuş olanlardır. Bu görüşün sahipleri için, tarih, «1919»la başlamaktadır. «1919» öncesi, «tarihten-önceki çağlara aittir», toplumuza yabancıdır. Kemalist ideolojinin öncülleri, Osmanlı toplumsal oluşumu tarafından «hazırlanmamış», «ilahi bir kuvvet» gibi gökten inmştir. Bu görüşe tam anlamıyla karşıt bir görüş, şöyledir: Kemalist hareket, hemen hemen hiç bir şeydir, asıl önemli olan, doğru olan, iyi olan «Osmanlıdır.» Osmanlı toplumsal oluşumu, yeryüzünde, neredeyse eşsiz bir oluşumdur. Bu eşsiz «Doğu'luk toplum yapısı» korunmalıdır. Fakat ne yazık ki, «Kemalistlerin de bir takipçisi oldukları Batıcılar, Osmanlı toplumunu yıkıma götürmüşlerdir.» v.d. v.d...

Görüldüğü gibi, her iki görüşün de tarih anlayışları, tarihi materyalizmden uzak, tek boyutlu niteliklerdir. Her iki görüş te, Kemalist hareketi sadece tek bir yönden görmektedirler: birinci görüş, tüm dikkatleri tarihsel köklerinden kopararak Kemalizm üzerine yoğunlaştırırken; ikinci görüş ise, farklı iki sosyo-ekonomik oluşumun —Osmanlı toplumu ve kapitalist batı— ilişkilerindeki dengesizliğin, kaçınılmaz olarak, güçsüz ve zayıf sosyo-ekonomik oluşumun aleyhine işleyeceği yasanını görmezden gelmektedir. Dolayısıyla Osmanlı'nın Batılılaşmasının, yada daha doğru bir terimle, Batı ile işbirliğine geçen Osmanlı hakim sınıf ve tabakaları eliyle Osmanlı İmparatorluğunda kapitalist üretim biçiminin yerleştirilmeye çalışılmasının, bu yasanın bir fonksiyonu olduğunu unutmaktadırlar. Oysa sınai üretim fazlasını satmak ve hammadde sağlamak zorunda olan kapitalist Batı için, kendi yararına hakimiyet ilişkileri temeli üzerinde kurulan böyle bir karşı karşıya geliş kaçınılmazdır. Çünkü, K. Marx'ın sözleriyle:

«... Çıkardığı ürünler için durmadan büyüyen bir pazara duyduğu ihtiyaç, burjuvaziyi, yeryüzünün dört kapısına koşturur. Burjuvazi her yerde yuvalanmalı, her yerde yerleşmeli, her yerde ilişkiler kurmalıdır... Bütün üretim araçlarının hızla gelişmesi ve ulaşımın alabildiğine kolaylaşması sayesinde burjuvazi, bütün milletleri, hatta en barbar olanları dahi, medeniyet alanı içine çeker. Meta ürünlerinin ucuzluğuyla bütün Çin setlerini topa tutup yerle bir eder, barbarların, laf dinlemez yabancı düşmanlığına, yelkenleri suya indirtir. Bütün milletleri, yokolma tehdidi altında, burjuva üretim tarzını kabule,

kendisinin medeniyet dediği şeyi benimsemeye zorlar. Tek kelimeyle kendi suretinde bir dünya yaratır.» (3)

O halde, bu günkü toplumsal yapımızı anlamak —değiştirmek anlamında anlamak— istiyorsak; sorunu, ne sadece Kemalist hareket ve ne de sadece Osmanlı toplumu olarak ele alamayız. Bugünkü toplumsal yapımızın anlaşılması; bir yandan Osmanlı toplumsal oluşumunun Batı ile zorunlu karşı karşıya gelişinin doğal sonucu olan ve Kemalist harekete kadar uzanan sosyal sürecin iyice aydınlanmasına, diğer yandan da, bu sosyal sürecin Osmanlı toplumsal oluşumundan günümüz Türkiye'sine geçişinin çok önemli bir halkası olan Kemalist hareketin iyice aydınlanmasına bağlıdır. Çünkü, Kemalist hareket, Osmanlı-Batı ilişkisinden doğan sentezin, sosyal sürecin mantıki bir sonucudur. Bu nedenle de, içinde yaşadığımız toplumsal oluşumun mimarı, bu anlamda, Kemalist hareket olduğu gibi; Kemalist hareketin mimarı da, Osmanlı-Batı zorunlu karşılaşmasından doğan sentezdir, sosyal süreçtir. O halde ne sadece birini ne de diğerini ihmal edemeyiz. Kısacası ne biri ne öteki, ama her ikisi birdendir; dikkat etmemiz gereken.

Bu neden böyle olduğunu, böyle olması gerektiğini, tarihi materyalizmin kurucusunun, Karl Marx'ın sözlerinden izleyelim :

«Bu tarih anlayışı... tarih içinde her bir aşamanın maddi bir sonuç, yani bir üretim güçleri toplamı, fertlerle tabiat arasında ve fertlerle fertler arasında tarihi olarak yaratılan bir ilişki olduğunu, ve bunun her önceki bir kuşaktan aktarıldığını, belli bir üretim güçleri birikmiş sermaye ve koşullar yığınının hem gerçekten yeni kuşak tarafından değişikliğe uğratıldığını ve hemde yeni kuşağın yaşama koşullarını tayin ettiğini, ona belirli bir gelişim, özel bir karakter kazandığını gösterir. Bu tarih anlayışı, insanlar koşulları yarattığı kadar, koşulların insanları yarattığını gösterir. Her ferdin ve her kuşağın kendinden önce hazır bulunduğu bu üretim güçleri, birikmiş sermaye ve sosyal ilişki biçimleri toplamı, filozofların «cevher» ve «insanın özü» olarak kavradıkları, tanrılaştırıp sonra da savaşa tutuştukları şeyin gerçek temelidir: öyle bir gerçek temel ki, bu filozoflar, «kendi bilincinde olma» ve «eşsiz» diye, ona istedikleri kadar başkaldırıyorlar, o hiç tınmadan insanların gelişmesi üzerinde etkisini sürdürür.» (4)

Şimdi bu gerçekler ışığında biraz geriye dönelim ve ÜRÜN'ün 11. sayısında, «Kemalist İdeoloji» başlıklı yazımızda belirttiğimiz bir nokta üzerinde duralım. Bu yazının son bölümünde görüşümü-zü şöyle açıklamıştık :

«Görüşümüze göre, Kemalist İdeoloji; Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti hakim sınıf ve tabakalarının, bir toplumsal oluşumdan başka bir toplumsal oluşuma geçiş süreçlerinin belli bir an'ında, başta Mustafa Kemal ve yakın çevresi olmak üzere belli bir kadroda odaklaşan ideolojik sentezidir.

Bunun dışında başka birşey değildir ve olamaz da. Bu, her ulusun bir burjuva bütünlüğüne ulaşma sürecinde ortaya çıkan bir genel olgu olup; sadece Türkiye'ye özgü değildir. Türkiye'ye, şu yada bu ulusa özgü olan tarafları ise, o ulusun kendi özgül tarihsel gelişimine bağlı bir olgudur. Örneğin, Kont Cavour olgusu, İtalya'da, bu genel olgunun, İtalya'ya özgü tarihsel gelişimi de taşıyarak biçimlendiği bir olgudur...

Her ülkenin Marksist-Leninisti, bu olguyu böyle kavramakta, bu olguyu dikkatle incelemekte, bu olgudan kendi sınıf kavgası için dersler çıkarmaktadır. **Ama hiçbir zaman kendi mücadelesinin bayrağı yapmamaktadır.»**(5)

Görüldüğü gibi, burada da, özellikle şu nokta üzerinde durmaktayız :

- Kemalist hareket ve ideoloji, Osmanlı-Türkiye hakim sınıf ve tabakalarının, bir toplumsal oluşumdan başka bir toplumsal oluşuma geçiş süreçlerinin belli bir an'ının ürünüdür.
- Osmanlı-Türkiye hakim sınıf ve tabakalarının bu geçiş süreçlerinin doğrultusu; yarı-fedal Osmanlı toplumsal oluşumundan, burjuva toplumsal oluşumuna yöneliktir.

Başka türlü söylersek, daha da önce belirttiğimiz gibi; içinde yaşadığımız toplumsal oluşumun modern mimarı, Kemalist hareket olduğu gibi; Kemalist hareketin mimarı da, Osmanlı toplumsal oluşumunun, Batı ile zorunlu karşı karşıya gelişinden doğan sentezdir, sosyal süreçtir. Yani, Marksist tarih anlayışının da işaret ettiği gibi; Kemalist hareket ve ideolojisi;

- Tarih içinde her bir aşamanın maddi bir sonuç olduğu,
- Ve bunun her önceki bir kuşaktan aktarıldığı,

gerçeğinin dışında bir oluşum değildir. Kısacası, Kemalist hareketi ve ideolojisini tayin eden ve ona belirli bir gelişim, özel bir karakter kazandıran; Osmanlı-Batı ilişkisinin biçimlendirdiği ve G.F. Abbot'un: «Burası Türkiye. **Burada Batı bitiyor, fakat Doğu hala başlamıyor**» diyerek belirlediği toplumsal oluşumdur. Fakat yine, Kemalist hareket ve ideoloji —yada Cumhuriyetin kurucu kuşağı— bu toplumsal oluşumdan devraldığı, bu koşullar birikimini değişikliğe uğratmıştır. Diğer bir deyişle, Kemalist hareketi ve ideolojisini, Osmanlı toplumsal oluşumunun daha önce belirttiğimiz özellikleri yaratmıştır. Kemalist hareket ve ideoloji ise, bu günün koşullarını...

O halde, bugünkü toplumsal yapımızı anlamak, değiştirmek anlamında anlamak istiyorsak, sorunu bu bütünlük içinde ele almak zorundayız. Bu bütünlüğü parçalamadan, birbirinden soyutlamadan, her iki oluşuma da eş değerli bir dikkatle yönelmeliyiz.

Bu gerekli açıklamadan sonra, konumuza daha yakından eğilebiliriz kanısındayız.

Okura belli bir kolaylık sağlamak amacıyla, konumuzu şöyle bir plan içinde vermeyi uygun gördük :

Yazımızın, ikili bir görevi —hem 11. sayıdaki yazımızın devamı ve hem de 13. sayıdaki, Ali Sağlam'ın teşhisinin açıklanması— olduğuna göre, gerekli olmadıkça önceki yazımızda değindiğimiz noktalar üzerinde durmayacağız ve eleştirimizin temeli olarak, MDD görüşünün temsilcisi M. Belli'nin yazılarını ele alacağız.

Yazımız 4 ana bölümden oluşacak :

Birincisi, Bir Gelenek

İkincisi, Kurtuluş Savaşının Bazı Yönleri

Üçüncüsü, Kemalist İktidarın Bazı Özellikleri

Dördüncüsü, Kemalist İdeolojinin Bazı İlkeleri ve Sonuç.

Kapsamı bu kadar geniş olan bu konuyu, ister istemez üç sayıya bölmek zorunda kalmaktayız. Bu sayıda, birinci bölümü, yani «Bir Gelenek» bölümünü işlemekteyiz.

BİR GELENEK

Bir «Gelenek» bölümünün ayrıntılarına girmeden önce, hem

yukarıda açıklamalarımızın bir genel sonucu; ve hem de yazımızın bundan sonraki bütünlüğü için geçerli olan, şu temel özelliği, hiç bir zaman gözden ırak tutmamak zorundayız:

- Kemalist hareket ve ideolojinin, daha önce belirttiğimiz türden bir oluşum olduğunu söylemek; bu hareket ve ideolojinin, yine daha önce işaret ettiğimiz gibi, «hiç birşey olmadığı» anlamına **kesinlikle** gelmez. Kısacası, Kemalist hareket ve ideoloji Türkiye'nin bugünkü toplumsal oluşumunun hazırlanmasında önemli bir duraktır: devraldığı «Osmanlı ideolojisi»ne göre **ileri** bir harekettir. **Fakat, bundan başka bir şey değildir.** Oluşumundan günümüze kadar, **kesinlikle** anti-komünist ve işçi sınıfının her türlü siyasal-ekonomik örgütlenmesine karşı burjuvazinin **silahıdır.** Yani marksizmi Kemalizmin vesayeti altına sokan-sokmak isteyenlerin öne sürdükleri gibi; günümüz Türkiye toplumunda gözlemlenen gelişmeler de, Kemalist hareket ve ideolojiden bir sapma **değil**, tam tersine, onun mantıklı bir **sonucudur.**

Bu saptamadan sonra, «BİR GELENEK» konusuna geçebiliriz. MDD görüşünün temsilcisi, bu konuda şunları söyleyerek işe başlamaktadır :

«Türkiye'de Kemalist geleneğe sahip çıkan bir ordu vardır. Bir subaylar kadrosu vardır. Ve bu ordunun tarihinde bir Çanakkale var, Milli Kurtuluş Savaşımız var. Çanakkale'de Fransa'yı, İngiltere'yi, dünyanın en güçlü iki devletini yendik. Avrupa'nın «hasta adamı» diye anılan, Türkiye'nin ordusu yendi. Alman subaylarının stratejisine, taktiğine uyararak değil; Türk subaylarının, Almanların yanlış taktiğini düzeltmeleriyle ve Mehmetçiği hücumla geçirtmeleriyle yendik. Böyle büyük tarihi olayların derin etkileri olur, bir milletin geleneğinde, bir milletin bilincinde.»⁽⁶⁾

Ve yazar yine aynı konuda şunları söylemektedir :

«Konunun hiç küçümsenmemesi gereken bir manevi yanı da vardır. Yüzyıldan uzun bir süredir Türkiye'nin kaderine hükmetmiş olan asker-sivil aydın zümre, bir geçmişin, bir geleneğin temsilcisidir. Bu geçmişte, örneğin bir Çanakkale savaşı vardır, bir Kurtuluş savaşı vardır.

Çanakkale, Birinci Dünya Savaşında dünyanın en güçlü emperyalist devletlerin olanca güçleriyle zorladıkları Türkiye'nin o zamanki başkenti İstanbul'un kapısıdır... Çanakkale Savaşı dünya tarihini etkileyen sonuçlar verdi. Sovyet tarihçileri, 1917 Ekim ihtilalini kolaylaştıran etkenler arasında, Türklerin Çanakale'de muzaffer oluşunu ve yenilgiye uğrayan müttefiklerin sıcak deniz yoluyla Çarlık Rusya'sının silah ve teçhizat bakımından ikmalini yapamamalarını, önemli bir etken olarak zikrederler. Yani Çanakkale'de Türkiye toprağını savunan Mehmetçik ve başındaki subayı, dolayısıyla çağdaş tarihin en büyük olayı olan Ekim Devrimini hazırlayan bir etkeni meydana getirmişlerdir. Hiç şüphe yok ki, Birinci Dünya Savaşı, genel niteliği bakımından emperyalist bir savaştı. Ama o çağın Türkiye'sinde, emperyalist savaşa karşı bir tutumu benimseyecek bir kitle hareketi yoktu. Mustafa Kemal gibi gerçekleri görebilen asker-sivil aydınlar, daha çok olup bittiği kabullenmek yolunu yeğ saydılar. Anafartalar'daki Türk, durumunu Dumlupınar'daki Türk'ten pek farklı görmüyordu. Onun için, mesele basitti. Yabancı, vatan toprağına saldırıyordu. Bu toprağı savunmak gerekti.»⁽⁷⁾

Evet, MDD görüşü temsilcisinin bu kadar ısrarla üzerinde durduğu «geleneğin», bir yönünü böylece gördük. Kurtuluş savaşını da, aynı «geleneğin» içine sokmasına rağmen; biz, Kurtuluş savaşı ile Çanakkale savaşını, aynı «geleneğin» içine sokamıyoruz. Bundan sonraki Kurtuluş savaşı ile ilgili bölümde de göreceğimiz gibi, Kurtuluş savaşının, Çanakkale savaşı ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi yoktur. Fakat MDD sözcüsünün şu sözleri tamamen doğrudur da: elbetteki Çanakkale savaşı gibi savaşlar, «bir milletin bilincinde derin izler bırakır». Ama bu olumlu bir iz değildir. Bu iz, herşeyden önce, 8.5 ay süren savaşlar boyunca,

- 66 bin ölü,
- 152 bin yaralı ve
- 70 bin hastadır.

Ve bütün bu insan kaybına rağmen, İttihat Terakki'nin baş kasabı Enver Paşa, 28 Aralık 1915'de, bu konuda şunları söylemektedir :

«Düşman, hepsi toplanırsa 500 bin kişilik bir kuvveti giderek üzerimize yığı ve bizim ordumuza, dostlarımıza etkin bir biçimde yardım etmek için fırsat verdi. Çünkü onlar gelmeseydi, bizim ordularımız burada boş oturacaktı. Ve biz onlara yardım etmek için ne yapmak istesek yapamıyacaktık. Çünkü o zaman Bulgaristan henüz savaşa girmemişti. Onun için, bu hareketleriyle birbirimize yardım fırsatı verdiklerinden, gerek biz, gerek müttefiklerimiz, Fransız ve İngilizlere şükran borçluyuz.»⁽⁶⁾

Görüldüğü gibi, yüzbinlerce Anadolu köylüsünün, emekçisinin ölmesine, yaralanmasına, hastalanmasına yol açan savaşın gerçek kimliği, Enver Paşa'nın sözleriyle apaçık ortaya çıkmaktadır.

Evet MDD sözcüsü, Birinci Dünya Savaşı, sadece «genel niteliği bakımından» değil, hem özel ve hemde genel nitelikleriyle bir emperyalist dünya paylaşım savaşıdır. Çanakkale savaşı da, bu emperyalist dünya paylaşım savaşının bir bölümüdür. Bir yanda Alman-Osmanlı, diğer yanda İngiliz-Fransız güçleri vardır. Osmanlı İmparatorluğunu, emperyalist savaşa sokan İttihat-Terakki yönetimi, ister Almanya'nın emin-kulu olsun, ister olmasın, emperyalist çıkarlar için Çanakkale savaşını vermiştir. Başka birşey değil. Bu birincisi.

İkincisi ise, Çanakkale savaşında saldıranların İngiliz-Fransız emperyalistleri olması birşey değiştirmez. Çünkü, herhangi bir savaş durumunda, sosyalistlerin kendilerine sormaları gereken soru şu olmalıdır: **bu savaşın sınıf karakteri nedir?**

Bu savaşın sınıf karakteri, kimin saldırdığında, yada düşmanın hangi ülke olduğunda değil, fakat bu savaşı hangi sınıfın yürüttüğündedir; bu savaşın hangi politikanın uzantısı olduğundadır.

Bu gerçek unutulduğunda, savaşın emperyalizm ve dünya proletaryası açısından bütünüyle değerlendirilmesi de unutulmuş olur, ve bu küçük-burjuva milliyetçiliğini, sosyal-şovenizmi hakim kılar.

Bu konuyu bitirmeden bir nokta üzerinde daha durmak istiyoruz. MDD sözcüsü, aklınca, usta bir kalem oynatmayla, Çanakkale savaşını ve orada dövüştürülen Mehmetçiği ve subayı, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin başarısı için de dövülmüş gibi göstermeye çabalamakta ve böylece, emperyalist çıkarlar uğruna verilmiş Çanakkale savaşını yüceltmek istemektedir. Kanımızca, bu tavır, ya marksist tarih anlayışından yoksun olmakta, yada bilerek

olayları tahrif etmektedir. Biraz açarsak, konu daha aydınlanacaktır :

- Herşeyden önce, Çanakkale'de emperyalist çıkarlar için dövüştürülen Mehmetçik, Çarlık Rusya'sında olup bitenlerin bilincinde değildir.
- Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin başarıya ulaşması, tek başına bir koşul tarafından tayin edilmemiştir.

Dünyada ilk sosyalist devrimin başarıya ulaşmasını, bir çok ikincil koşulların yanısıra, beş temel koşul hazırlamaktadır. Bunlar, kısaca :

- a) Rusya burjuvazisinin göreceli olarak zayıf, yetersiz düzeyde örgütlenmiş bir durumda olması, siyasal deneyinin azlığı ve kendisine güvensizliği.
- b) Rusya işçi sınıfının, niceliksel olarak az olmakla beraber, Rusya'daki dışa bağımlı tekelci kapitalizmin hızla gelişmesi sonucu, büyük sanayi merkezlerinde büyük sayılarda yoğunlaşması ve devrimci mücadelenin bütün aşamalarını yaşayarak, çelikleşmiş olması.
- c) Rusya nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan köylülüğün, yine dışa bağımlı kapitalizmin eşitsiz fakat hızla gelişmesi sonucu, bu hız oranında farklılaşarak, büyük kitlesi ile işçi sınıfının doğal müttefiki durumuna gelmesine yol açan proleterleşme ve yarı-proleterleşme sürecine girmiş olması.
- d) Rusya işçi sınıfının başında bulunan Bolşevik Parti'sinin, deneyli kitle bağları güçlü; marksist-leninist ilkelerle, somut pratik arasındaki organik birliği sağlam temeller üzerinde kurmuş; tarihi koşulları şaşmaz bir dikkatle izleyen, toplumdaki güç ilişkilerini doğru belirleyen, nesnel değişikliklere göre devrimci strateji ve taktiği gerekli elastikiyetle uygulayabilen bir Parti olması.
- e) Devrimci durum için uygun dış koşul olan, Birinci Dünya Emperyalist Paylaşım Savaşının en keskin durumda olduğu ve emperyalist

devletlerin birbirine düşman iki kampa ayrıldığı; bu nedenle de, Rusya'nın içişlerine, vakit bulup ta karışamayacakları bir dönemde, Bolşevik Partisi'nin «emperyalist savaşı iç savaşa dönüştürelim» parolasının gerçekleşmesi için gerekli ortamın uygun olmasıdır. **Ve bu beş temel koşulun her biri, diğerlerine bağlı, onlarla içiçe geçmiş bir diyalektik bütünlük içinde olup, bunlardan herhangi birisinin yokluğu, devrimin gerçekleşmesini olanaksız kılcak niteliktedir.»**(⁹)

İşte, Sayın sözcününün, (sizin) Çanakkale savaşını dolambaçlı yoldan Ekim Devrimi'nin zaferini kolaylaştırmaya bağlama çabası karşısına dikilen gerçek budur. Ve görüldüğü gibi, mantığınızla hareket edildiği zaman, Sosyalist Devrim'in asıl mimarı Çanakkale'de dövüştürülen «Mehmetçik» değil, bir Lloyd George'dur, bir Wilhelm'dir, bir Clémenceau'dur, vd... Tarihi böyle açıklamak ise, Karl Marx'ın sözleriyle :

«Tarih, ayrı kuşakların birbirini izlemesinden başka birşey değildir. Bu kuşakların her biri kendinden önce gelmiş, bütün kuşakların ona devrettiği malzemeyi, sermayeyi ve üretici güçleri işletir, böylece hem geleneksel faaliyeti sürdürür, hem de eski koşulları baştan aşağı değişik bir faaliyetle değişikliğe uğratar. Bu gerçek, soyut düşünce yoluyla öyle tahrif edilebilir ki, sonraki tarih, önceki tarihin amacıymış gibi gösterilir: mesela, Amerika'nın keşfine atfedilen amaç, Fransız Devrimi'nin patlamasını kolaylaştırmaktadır. Bu sayede tarih, kendine özgü amaçlar kazanır.»(¹⁰)

Ve bu, idealist teleolojinin ta kendisidir. Bu görüşe göre, bir amaç, bir sonuç, bir olguyu, bir nesneyi kendine çeker, çünkü, zaten onun içinde, onun amacı olarak vardır.

Kısacası, Çanakkale savaşı, Birinci Dünya Emperyalist Paylaşım Savaşının bir bölümüdür. Bu savaş, Alman emperyalizminin çıkarları uğruna verilmiştir. Bu savaşta, ölüme sürülen yüzbinlerce «Mehmetçik», ne bunun böyle bir savaş olduğunun bilincindedir ve nede İngiliz ve Fransızları püskürtürken, bunu Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'ni kolaylaştırmak için yapmıştır. Onları bu savaşa süren yönetim, Alman emperyalizminin hizmetinde, «Mehmetçiği» Sarıkamış'ta acımasızca kırdıran yönetimin aynısıdır.

Ve tüm bunlara rağmen Çanakkale savaşını, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin başarıya ulaşmasındaki «payı» ile yüceltmek istiyorsanız; herşeyden önce Birinci Dünya Emperyalist Paylaşım Savaşı'nı da yüceltmek zorundasınız, bu savaşa da alkış tutmak zorundasınız.

Kısacası, bir olguyu, bir süreci açıklarken, onu tayin edici genel özellikleriyle açıklamalısınız, yoksa özeli genelden, parçayı bütünden kopararak açıklamak, bir açıklama değil, bir tahrif olacaktır.

BİR «GELENEĞE» DEVAM

Emperyalist savaş savunuculuğu ile işe başlayan MDD sözcüsünün, bu konudaki «teşhisleri» giderek daha ilginç nitelik kazanmaktadır. Örneğin, şöyle demektedir, MDD sözcüsü :

«... Bizce bu zümre ayrı olarak ele alınmalıdır. Çünkü, Türkiye'de küçük-burjuva bürokrasisinin durumu, örneğin Avrupa ülkelerindeki bürokrasinin durumundan çok değişiktir. Avrupa'da çok defa bürokrasi, egemen sınıfın kayıtsız şartsız emrinde olmuştur. Örneğin, Lenin'in yazılarında yer yer «bürokrasi» terimi çarlık yönetiminin karşılığı olarak kullanılır. Oysa Türkiye'de ve bazı geri kalmış ülkelerde asker-sivil aydın zümrenin, zaman zaman egemen sınıflara karşı, bu sınıflardan ayrı bir demokratik güç olarak tarihi gelişmeye müdahale ettiği görülmüştür. 1908 Hürriyet hareketini, Atatürk devrimini ve 27 Mayıs'ı bu biçimde değerlendirmek gerekir...

Bu zümre, Tanzimattan bu yana Türkiye'nin yönetiminde önemli rol oynamıştır. Yüzyılı aşan bir süredir, Türkiye tarihindeki gelişmeler bu zümrenin damgasını taşır, pek yakın bir geçmişte toplumumuzda son söz bu zümrenindi. Tüccar, mütegalibe ikinci durumdaydı. Özellikle İkinci Dünya Savaşından bu yana, bu güçler dengesinin bozulması sonucu, biti kanlanan ve büyük iktisadi güç haline gelen işbirlikçi sermaye, taşradaki feodal mütegalibe ile ittifak kurarak ve emperyalizmin desteği ile, Türkiye ekonomisi ve dolayısıyla siyaseti üzerinde egemenliğini kurmuştur.»⁽¹⁾

Ve MDD sözcüsü, bu aynı zümreyi sonuçta şöyle değerlendirmektedir :

«Ayrıca, Ekim Devrimi'nde Rusya'nın küçük-burjuva bürokrasisinin, yani asker-sivil aydın zümrenin büyük çoğunluğu, toplumsal kökeni gereği, karşı-devrim saflarında yer aldı. Oysa Türkiye'de asker-sivil aydın zümre, toplumsal kökeni bakımından önemli bir devrimci potansiyeli temsil eder ve devrimci güçler arasında ele alınmalıdır.»⁽¹²⁾

Biraz dikkat edilirse hemen görülecektir ki, MDD sözcüsü, bilerek yada bilmiyerek, önemli bir olguyu çarpıtmaktadır:

MDD sözcüsü, sosyalist devrimde, küçük-burjuva bürokrasinin yada asker-sivil aydın zümrenin rolü ile; yine bu zümrenin, demokratik devrimdeki rolünü aynı şey imişçesine göstermek çabasındadır. Asker-sivil aydın zümrenin büyük çoğunluğu Rusya'da, bir başka ülkede de, sosyalist devrim aşamasında, demokratik devrim aşamasına göre elbette ki, çok daha tutarsız, çok daha kaypak olacaktır. Bunun iki temel nedeni vardır:

Birincisi, diğer bir takım burjuva ve küçük-burjuva tabakaların olduğu gibi, asker-sivil aydın zümrenin de, demokratik dönüşümlerin birinci plana geçtiği demokratik devrim aşamasındaki katkısı, olağana aykırı bir biçimde, sosyalizm için mücadele aşamasına transfer edilemez. Yani, bu tabakaların **devrimciliği**, daha aşağı bir düzeyden, **niteliksel olarak daha yüksek bir düzeye, mekanik bir biçimde** transfer edilemez. Kısacası, demokratik dönüşümlerin birinci plana geçtiği bir dönemde, bu aşamada diğer küçük-burjuva tabakalar gibi, asker-sivil aydın zümrenin devrimciliği, sosyalist dönüşümlerin birinci plana geçtiği dönemdeki devrimciliği ile eş nitelikte değildir. Bu durumda da, küçük-burjuva kökenli sivil-asker tabakaların sosyal ve sınıfsal farklılaşması, bu farklılaşmaya paralel olarak tutarsızlığı ve kaypaklığı, demokratik devrim aşamasında başka, sosyalist devrim aşamasında ise çok daha başka bir önem kazanır. Ve özellikle günümüzde, bu durum o kadar büyük bir önem kazanmaktadır ki, başlarından geçen acı deneyden sonra, Şili Komünist Partisi Merkez Komitesi Siyasi Komisyonu Üyesi Volodia Teitelboim, bu konuda şu noktayı özellikle belirtmektedir:

«Eğer, halk, geleceğini kendi tayin etmek istiyorsa, hayati bir önemi olan, silahlı güçlerin demokratikleştirilmesini mutlaka gerçekleştirmek zordur.»⁽¹³⁾

İkincisi ise, Lenin'in Narodnikler için söylediği şu sözler, MDD sözcüsü için de bütünüyle geçerlidir :

«... Aydınlar, ülkenin siyasal hukuksal kurumlarını, belli sosyal sınıfların maddi çıkarlarına bağliyan bağları görmezden gelmektedirler. Bu bağların inkâr edilmesi, bu sosyal etkenlerin maddeci yolla izah edilmemesi, bunlarda, «**tarihi bir başka doğrultuya sürüklenebilecek**» bir güç temsil ettiği inancını yaratmaktadır.»⁽¹⁴⁾

Gerçekten de, MDD sözcüsü;

«... Türkiye'de küçük burjuva bürokrasisinin durumu, örneğin Avrupa ülkelerindeki bürokrasinin durumundan çok değişiktir... Avrupa'da çok defa bürokrasi egemen sınıfın kayıtsız şartsız emrinde olmuştur... Oysa Türkiye'de ve bazı geri kalmış ülkelerde asker-sivil aydın zümrenin zaman zaman egemen sınıflara karşı, bu sınıflardan ayrı bir demokratik güç olarak tarihi gelişmeye müdahale ettiği görülmüştür. 1908 Hürriyet hareketini, Atatürk devrimini ve 27 Mayıs'ı bu biçimde değerlendirmek gerekir...»⁽¹⁵⁾

derken, asker-sivil zümrede, «tarihi bir başka doğrultuya sürüklenebilecek bir güç temsil ettiği» inancını taşıması, açıkça görülebilmektedir.

Aslında, «sivil-asker bürokrasisinin tarihi misyonu» görüşü, sadece MDD sözcüsünde ortaya çıkmamaktadır. Bu görüş, bu çizginin tarihimizdeki ilk sözcüsü, İttihat Terakki'nin siyasal planda ilk önemli temsilcisi, Ahmet Rıza'nın sözleriyle şöyle ifade edilmiştir :

«Askeri bir devlet olan Osmanlı İmparatorluğunda, Avrupa'nın kaynaklarına göz diktiği bir dönemde, kaliteli elemanlardan oluşması gereken ordu, amaç olarak «gaza» fikrini değil, «vatanperverliği» benimsemektedir. O halde, bu yeni askerî elitin yani subayların politikaya katılarak, iktidarın yetkisizlerin eline geçmesine yol açan sürece engel olmaları zorunludur.»⁽¹⁶⁾

İşte böylece, günümüzde, MDD sözcüsünde değişik biçimde tekrar ortaya çıkan, «elitizm» düşüncesinin ilk kökeni buraya dayanmaktadır.

Bu görüşün Cumhuriyet döneminde Kadro dergisi çerçevesin-

de belli bir sisteme ulaştırılmak istendiği hep bilinmektedir. Konumuzun daha fazla dışına çıkmamak için, Ahmet Rıza ile MDD arasındaki «elitizm» çizgisinin Kadrocular tarafından nasıl doldurulduğunu, baş ideologları Ş.S. Aydemir'in sözleriyle görelim :

«Türkiye'de sınıflar olmakla beraber, batıdaki-ne benzer bir sınıf çelişkisi yoktur. Bu sınıfların da kaynaşmış bir kitle olarak kalkınmalarının yolu programlı devletçiliktir».(17)

Ve de bu «programlı devletçilik»;

«Fransa'da olduğu gibi parlamenter rejim içinde değil, bir «kadro»nun, «milli rehberlik formu» içinde gerçekleşmelidir».(18)

Bu «kadro» ise;

«... Milletın heyeti umumiyesini bağlayan, siyasi iktisadi kayıtlara karşı, milletin heyeti umumiyesinin isyanı demek olan bir milli kurtuluş hareketinde... bu hareketi duyan, koruyan ve yaşıatan ileri unsurların rehber teşkilatıdır. Bunun böyle olmasının nedeni de, Türkiye'de bir sınıf kavgasının olmayışı ve Türk Devleti'nin bir sınıf devleti niteliğini taşımasıdır.

... Bu yüzden, Türk Devrimi gerek faşizmden gerekse marksizmden ayrılmaktadır. Çünkü, bu rejimler «sınıf çelişkisi» temeline dayanmaktadır. Faşizm, egemen sınıfların; marksizm ise, proletaryanın diktatörlüğünü ifade eder. Oysa Türk Devriminin temelinde, «Türk nasyonalizmi» yatmaktadır».(19)

Ve böylece;

- sınıfların olduğu ama sınıf kavgasının olmadığı,
- yöneticilerin «milli rehber» olduğu,
- ne faşist nede marksist, ama kaynaşmış kitlenin sınıflar üstü devleti

bulduğu bir ülkede, MDD sözcüsüne göre :

- Bürokrasinin Avrupa'daki hemsinlerinin tersine, «zaman

zaman egemen sınıflara karşı, bu sınıflardan ayrı bir demokratik güç olarak tarihi gelişmeye müdahale ettiğinin görülmesi»; ve

— Atatürk devriminin de böyle değerlendirilmesi gerektiği,

çok doğaldır. Çünkü, ancak böyle «eşsiz bir toplumda», bu kadar «ilahi bir tarihi misyonu» olan, bu kadar eşsiz bir «bürokrasi» olabilir.

Oysa, böyle bir toplumsal analiz olamaz. Bürokrasinin rolü, devletin sınıfsal yapısı, böyle değerlendirilemez. Platon'un «yönetici-filozoflar»ı sadece bir ütopya'dır. Tarihi materyalizm, toplumsal sınıfların ve tabakaların rolünü böyle açıklamaz. Eğer sivil-asker bürokrasiden, yani bir toplumsal tabakadan söz edecekseniz, bunun herşeyden önce genel tanımlamasını vermek zorundasınız.

Nedir bir toplumsal tabaka?

«Bir toplumsal tabaka; herşeyden önce, toplumun, ekonomik ve sosyal durumu, ya bir üst-yapının özgül özelliklerinden, ya özdeş bir mesleki ve toplumsal statüden, ya özdeş bir teknik fonksiyondan gelen üyeler grubudur.

Toplumsal sınıflar, başlıca, toplumsal üretimin tarihsel olarak belirli bir sistemindeki yerleriyle tanımlanırken, toplumsal tabakalar için durum aynı değildir. Fakat, bu toplumsal tabakalar toplumsal sınıflara eklenirler, ancak toplumsal sınıfların özgül özelliklerinden, ya özdeş bir mesleki ve mazlar.

Örneğin, toplumsal tabakalar, belli bir üst-yapıya göre özdeş bir durumu olan herkesi kapsayabilirler. Geniş anlamda, devlet aygıtına katılan bürokratların durumu budur.»⁽²⁰⁾

Eğer, bu sivil-asker tabakayı, yada «küçük-burjuva seçkinleri», Osmanlı toplumsal yapısı içinde kısaca görmeye çalışırsak, bunların «tarihi gelişmeye, demokratik bir güç olarak ve egemen sınıflara karşı müdahale edişlerini»(!) daha somut bir temel üzerinde değerlendirebiliriz. Osmanlı sivil-asker bürokratinin gelişimi, üç temel safhada görülebilir :

Birincisi, İmparatorluğun ilk yıllarındaki durumu. Bu durumda, bu kesim; Devletin ele geçirdiği toprak rantından yararlanan,

bütünüyle vergiden bağışık olan —ulemanın da kapsamına girdiği— savaşı ve yöneten askeri sınıf olarak tanımlanabilir.

İkinci aşama, Batı'nın etkisinin Osmanlı İmparatorluğunu al-lak-bullak etmesi ve toplumda özel mülkiyetin evrimini zorlaması ile dönüşümcü yoldan kapitaliste evrimleşmekte ve gittikçe güç-lenmekte olan Ayan'ın, fiili toprak mülkiyetini ve siyasi gücünü saraya (merkezi otoriteye) kabul ettirmesi ile başlayan Sened-i İttifak dönemi. Bu durumda, eskiden beri toplumun yarattığı artı-değere merkezi otorite kanalı ile el koyan asker ve sivil bürokrasi, artık bölünmüş olan siyasi gücün bir kısmına sahip olarak, bu gücün kısmi otoritesinde barınırken; diğer yandan da, gerek rüş-vet ve gerekse başka yollardan eline geçirdiği artı-değerin bir bölü-müyle büyük servet birikimi yapmaktadır. Fakat malının ve can-ının güvende olmaması nedeniyle, hakim sınıf kesimleri ile bir-likte Batılılaşmanın şampiyonluğunu yapmaktadır. Ancak, bunlar bu dönemde zorlu bir ikileme karşı karşıyadırlar: bir yandan Ba-tılılaşmak, yani devletin burjuva devletine dönüştürülmesi, mal ve can güvenliklerini emniyet altına alacaktır. Fakat, öte yandan devletin geleneksel yarı-feodal ve şer'i yapısı, bunların ayrıcalıklı durumlarının garantisidir. Bürokrasinin, ulema hariç, devletin bur-juva devleti haline getirilmesinde, yararının zararından çok olaca-ğı açıktır. Çünkü, böylece hem ayrıcalıklı durumunu garantileye-cek ve hem de malını ve canını güvenlik altına alacaktır. Oysa, du-rum ulema için aynı değildir. Ulemanın, ulema olarak burjuva dev-letinde yeri yoktur. Bu nedenledir ki, devletin burjuva devletine dönüştürülmesine en çok karşı çıkan, fonksiyonsuz kalma tehlike-siyle karşı karşıya kalan ulema olacaktır.

Üçüncü aşama, Tanzimatla başlayan ve Abdülhamit döneminde iyice belirginleşen durumdur. Bu durumu, Şerif Mardin'den yaptığımız şu uzun fakat çok önemli teşhis yeterince aydınlatmaktadır:

«Bildiğimiz, 1880 ve 1890'larda Tanzimat dev-rinde başlayan siyasal farklılaşma ve devlet işle-rindeki kapsayıcılığın bu devirlerde de devam et-tiğidir. Bu değişim, tümüyle, Marx Weber'in patri-monyal bürokrasi'den rasyonel bürokrasiye geçiş kavramıyla anlattığı bir süreci çok andırıyor.

... 'Weber'in modern topluma geçiş sürecinde önemini belirttiği bu gelişme, iki ana ilkeye dayanır: modern toplumun idare mekanizmasındaki «hu-kukilik» vasfı ve gene modern idarenin gösterdiği farklılaşma, uzmanlığa yönelme. Bunlardan birin-cisine, en genel şekliyle, idari mekanizmada somut

hadiselerin belli —ve gayri şahsi— bir kaideler tümünün miyarına vurulması diyebiliriz. Artık, eskisine nisbetle, şahsi kararlar, önemini gittikçe kaybetmektedir. İkincisi, devlet işleri gittikçe bir ihtisas konusu olmakta, bakanlıklar ayrılmakta, bakanlıkların içindeki bürolar ise uzmanlarla dolmaktadır... Tanzimatın en genel anlamda Osmanlı idaresine getirdiği yenilik, Weber'in şemasına benzer bir yapıyı yerleştirmek olmuştur. Hukukilik vasfına verilen önem, idaredeki farklılaşma, Mülkiye'nin kurulmasıyla idare uzmanı olan memurlar yetiştirmeye çalışması, yönetmelik veya ona muadil düzenleyici dökümanlardaki artış, memuriyetin «şahsi»lik unsurunu azaltma çabaları, bütün bunlar, Tanzimat'la genellikle eş saydığımız gelişmelerdir. Bu dönüşümün en eski tecrübe alanını ise, Osmanlı askeri müesseseleri teşkil ediyordu.

Fakat Abdülhamit devri bir diğer bakımdan çok kesif bir şahsın hükmetme, kayırma ve tercih rejimi olduğundan, «Sultanî» idare tarzı Tanzimat'ın başındanberi Türkiye'ye getirilen bir çok müessesenin «Weberien» diyebileceğimiz gerekleriyle uyumsuzluk halindeydi. Abdülhamid devrinin 1885'ten sonraki özelliği, bu iki ayrı yönelimin birbiriyile çatışma haline gelmiş olmasıdır. Bu çatışmanın en kesif bir şekilde görüldüğü yerde, en ileri kurumlaşma yapısına sahip olan askeri kurumlardır.

Abdülhamid devrinin getirdiği yenilikler arasında... Önemli bir gelişme de askeri eğitim reformudur. Bu reformlar sayesinde askeri eğitim rasyonelleştirilmiş, askeri okullarda ihtisas dersleri büyük ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bunun yanında, askeri orta öğretim süresi uzamış, memleket sathına yayılmış ve önceleri nüfuz edemediği halk tabakalarından eleman almaya başlamıştı.

Askeri öğrenim süresinin uzamasından kasdettiğim, Harbiye'ye ve askeri idadilere ilave olarak, 1870'lerin sonundan itibaren askeri rüşdiyelerin kurulmuş olmasıdır. Askeri eğitim, böylece, ilkokulun devamıyla ortaokul arasında bir nicelik taşıyan bu eğitim kurumlarına kadar gelmişti. Askeri rüşdiyeye giren bir öğrenci, aynı okul sistemine devam

ettiği taktirde ihtisas dalına göre, 8 ilâ 12 yıl arasında askeri okullarda kalabiliyordu. Bunun anlamı, kişinin kendi aile muhitinin tesirinden sıyrılıp yeni bir âlemin tesiri altında kalmasıdır.

Öğrencilerin bir kısmının toplumun alt kesitlerinden gelmesi bu tesiri artırıyor, aile ile olan bağları daha da belirsizleştiriyordu. Çocuklarını askeri okullara gönderen bu türden aileler, hayatta zorluklarla karşılaşmış, aile yapısını güçlükle sürdüren ailelerdi. Bu aileler, geniş, köşk veya zengin bir mahalle hayatı olan, bu yolla aile nam ve ideolojisini devam ettiren aileler değildi. Böyle ailelerden gelen öğrenciler için aileleriyle teması devam ettirmek, ulaşım bakımından güç ve pahalı bir işti. Bütün bu özelliklerin sonucu olarak ailenin norm aktarıcı ve eğitici fonksiyonunu, çok zaman, okulun kendisi ve okul arkadaşları devralıyordu... Bu yeni dünyanın hususiyetleri içinde başta gelen; insanın «başarı» esasına göre değerlendirilmesi, imtihan ve not'a göre ödüllendirilmesiydi. Bunun günümüz sosyolojisinin teknik tabiriyle ifadesi, öğrencilere bir «başarı eğitimin», «ahlakının» aşılmasıdır... Her halde, uzun yıllar ciddi bir eğitim görüp başarılan imtihan ve not esasına göre değerlendirilen bir grubun dünya görüşünde ehliyet, başarı prensibinin kolayca yer etmesi beklenmelidir. Bir kimsenin liyakata göre değil de, aksine, müktesep sosyal statüye göre ödüllendirilmesinin, bu kimseler arasında önemli çalkantılar yaratmasını da bekleyebiliriz. Abdülhamid devri buna müsaitti. Zira, padişah, bir taraftan modern nitelikleri taşıyıcı kurumları teşvik ederken bunun tam zıddı prensiplere dayanan bir idare tarzını da aynı zamanda desteklemiş, bunun kendisini ne kadar tehlikeli bir tenakuza düşürdüğünü farketmemişti. Bir taraftan başarı, gayri şahsîlik, teknik bilgi gerektiren mekanizmaları kuran padişah, diğer taraftan şahsi damgasını idaresine vurmaya da prensip edinmişti. Abdülaziz'in yeni askeri kurumların ortaya çıkardığı güçler tarafından tahttan indirildiğini unutmayan Sultan, bir yönden «mekteplileri» teşvik ederken, diğer yönden sadık bendelerinden meydana gelen paralel bir askeri kumanda stürüktürü or-

taya çıkmıştı. Bu gruba dahil olan kimseler imtiyazlı muamele gördüğü gibi çocuklar da aynı imtiyazlardan faydalanıyordu. Böylece, okul yıllarından itibaren, sistemin modern yönleriyle, Weber'in tâbiriyle «patrimonyal» bir bürokrasiden arta kalan kısımları arasında bir çatışma mevcuttur...

Yeni askeri eğitimin bir özelliği de cengaverlik, fedakarlık, vatanperverlik gibi merkezi bir değer etrafında toplayan öğretisi dolayısıyla, öğrencilerin arasında bir «esprit de corps» meydana getirmesi, grup niteliklerini pekiştirmesiydi. Böylece, en başarılı öğrencilerin (yeni değerleri benimsemekte ve ders düzeninin gereklerini yerine getirmekte en müsait şahsiyetlerin) mezuniyetinden sonra, sistemin icaplarını devamlı bir şekilde aramış olmalarını bekleyebiliriz. Fakat öğrenciler kıt'aya çıktıkları zaman hiç de umduklarını bulamıyorlardı. Örneğin, 1890'ları yaşamış olan bir subay, hatıratında, bulunduğu durumu şöyle tarif ediyor: Bir taburda ancak bir veya iki mektepli zabıt bulunurdu. Bunlarda mülazımdı. Alaylarda dört binbaşından biri mektepli, diğerleri seciyesiz alaylı binbaşılardı. Alaylı zabitan içinde okur-yazar, efendiden ve cahillerde de temiz, haluk, çalışkan, askere evlat gibi bakan iyi simalar da vardı. Bu zavallılar da hepimiz gibi gaddar, zalim binbaşılara esir idiler. Bu kodamanların garip, acaip, (!) unvanları vardı. Binbaşı Sallabaş Behçet Ağa (titizliğinden), Delibalta Mustafa Ağa (titizliğinden), Yumruk Vuran Hüseyin Ağa (zabıt dövdiğünden), (bir manda yavrusunu devirdiğinden) Camış Deviren Hamza Ağa, (küfürcülüğünden) Dinsiz Veli Ağa gibi sıfatlarla anılan iri kıyım, uzun sakallı, sakalı boyalı, palabıyık, gür kaşlı, yeniçeri biçimli, terbiye-i fikriye ve kudret-i askeriye, malumat-ı harbiyeden, her türlü hasail-i insaniyeden mahrum tiplerden idiler.

Dikkatinizi genç subayın aradığı niteliklere çekiyorum: «terbiye-i fikriye, kudret-i askeriye, malumat-ı harbiye». Yani liyakat ve teknik bilgi...»⁽²⁾

Şerif Mardin'in, niteliğini ve yetişme koşullarını anlattığı bu kesim, ilk önce İttihat ve Terakki'nin kadroları, daha sonra Kur-

tuluş Savaşını yöneten asker-sivil bürokratlar olup, «Devletçilik» yıllarında su yüzüne çıkan Kadro'cuların, o eşi bulunmaz(!) teorilerini üzerlerine inşa etmeye çabaladıkları, «seçkinler»dir.

Şimdi, 11. sayıda bu konuda yazdıklarımızı, bazı eklemelerle bir kez daha gözden geçirelim:

Dikkat edilirse, bu kesim devlet aygıtının orta dereceli kadroları olmaktadır. Bunlar, aydın küçük-burjuvazinin üst tabakası ya da «küçük-burjuva seçkinler» olarak tanımlanabilir.

Bu kesimin en belirgin özelliği; göreceli olarak ileri düzeyde teorik yada teknik (sivil yada asker) bir ihtisaslaşmaya sahip olması ve bu nedenle de siyasal, yönetsel, askeri, ekonomik veya üniversiter aygıt çerçevesi içinde, orta derecede bir sorumluluk düzeyinde bulunmasıdır. Bunlar, ordudaki subaylar, polis aygıtının yöneticileri, üniversite öğretim üyeleri, gözde gazeteciler ve iktisatçılar, önemli görevlere yükselmiş teknisyenler yada memurlardır. Bunların çoğu orta halli ailelerden gelmekle beraber, kapitalist dönüşüm içinde bulunan toplumsal oluşumda, göreceli olarak yüksek mevkilere tırmanabilen ilk kişilerdir. Daha alt düzeydeki kadrolardan sadece ihtisaslaşmaları ile değil, fakat sömürü yada baskı aygıtlarında edindikleri sınıfsal eğitimle de önemli ölçüde farklılaşmışlardır. Bu durumda da, kapitalist üretim biçimi geliştiği ölçüde, yönetici mevkilere yükselmek ve kapitalist sınıf ile bütünleşmek açısından ideolojik ve teknik yönden hazırlanmışlardır. Ve bu hazırlıkları sayesinde, yarı-feodal şer'i devletten burjuva devlete geçiş sürecinin büyük toplumsal sarsıntı dönemlerinde, bu kesim;

- a) Hem onun kanalıyla toplumsal artı-değerden pay aldığı; ve
- b) Yine onun kanalıyla kapitalist sınıfla bütünleşebileceği, Devleti «kurtarma» adına, yada devletin burjuva devlete dönüşümünü tıkayan engellerin kaldırılması adına, siyasal yönetimin yürütücüsü olarak ortaya çıkabileceklerdir.

Ancak, bu «seçkinler»in unutulmaması gereken bir önemli özelliği de, bu tür «devleti kurtarma» hareketlerine giriştiklerinde, halk kitlelerinin bundan yararlanmasını ve bağımsız eylem ve örgüt yeteneklerini geliştirmesini engellemektir. «Halka rağmen halk için» sloganlarını dillerinden düşürmemeleri, bu gerçeğin saklanması içindir.

Çünkü, eğer halk kitleleri, böyle durumlarda bu yeteneklerini geliştirebilecek olanağa sahip olurlarsa, sadece kendilerinin durumu sarsılmakla kalmaz, fakat, varlıklarını borçlu oldukları sömür-

rü sistemi de bütünüyle tehlikeye düşer. Asker-sivil bürokratların bu özellikleri, I. ve II. Meşrutiyet hareketlerinde, Kurtuluş Savaşı'nda açıkça görülecek, hatta, Kurtuluş Savaşı döneminde, gelişme perspektifi olan biricik bağımsız halk örgütlenmesini, Çerkez Ethem kuvvetlerini, kanlı bir biçimde imha edişlerinde iyice somutlaşacaktır.

Bu küçük-burjuva «seçkinler»in ortak iki temel özelliği vardır: **bireycilik ve idealizm**. Bireycilik, halk kitleleri arasında, sadece bunların burjuva kültür tekeli ellerinde bulundurmalarından ve sosyal hiyerarşideki imtiyazlı durumlarından doğan, «seçkinlik» nedeniyledir. İdealizm ise, bunların üretim sürecinde doğrudan doğruya yer almamalarından kaynaklanmaktadır. Bu ortak iki temel özellik, bu «seçkinler»in bir kısmının radikal kanatta, bir kısmının ise liberal kanatta yer almaları gibi bir durumun nedeni olmaktadır.

Bu «seçkinler»in liberal olanları, sömürü sistemi ile en fazla bütünleşmiş devlet kadrolarıdır. Bunlar için önemli olan, halk kitlelerine en ufak özgürlük tanımaksızın, sistemi yıkmadan, içerden onarmaktır.

Bu «seçkinler»in radikal kanatta yer alanları ise, sömürü sistemi ile en az bütünleşmiş olanlarıdır. Ve bunların gerçek anlamda radikalleşmelerinin tek ve biricik ölçütü, ülkedeki çalışan sınıfların ve bunların siyasi örgütlerinin mücadeleleri ile giderek **bütünleşmeleridir**. Bunun dışında, bu kesimin gerçek anlamda radikalleşmesini beklemek kesinlikle olanaksızdır. Yazımızın ilerki bölümlerinde de görüleceği gibi, sivil-asker bürokrasinin, «devletçilik» yıllarındaki radikalizmi bu anlamda bir radikalizm değil; olsa olsa, burjuva yaratma ve palazlandırma adına, **Bonapartist** bir tavidir.

MDD sözcüsünün, sivil-asker bürokratların «şanlı geleneği» ve parlak gelecekleri hakkındaki değerlendirmelerini böylece görmüş olduk. Yazımızın öbür bölümüne geçmeden önce, bu konuda son olarak şunları söylemek istiyoruz :

Sivil-asker bürokrat tabakanın, toplumda, elbette değerlendirilmesi gereken bir yeri vardır. Ancak bu değerlendirme yapılırken :

- a) Küçük-burjuva kökenli sivil-asker ara tabakaların sosyal ve sınıfsal farklılaşması ve bu farklılaşmaya paralel olarak tutarsızlığı ve kaypaklığı; ve
- b) Aydınların ve ülkenin siyasal, hukuksal, askeri, vd. ku-

rumlarını belli sosyal sınıfların maddi çıkarlarına bağliyan bağların varlığı,

dikkatle gözetilmek zorundadır.

Ayrıca, «gelenek», vd. gibi boşlukta kalan sözlerden sakınılarak, her somut durumun somut bir analizi yapılması gerekliliği, bu toplumsal tabaka için de geçerlidir. Bu durumu daha yeterince belirlemek için, üç değişik ülkenin komünist Partisi üyesinin sözlerini kısaca vererek, bu bölüme son bir açıklık getirelim.

«Kendi deneyimizin gösterdiği gibi, her demokratikleşme perspektifi (ordunun), temelde kitle hareketinin genişliğine, sol örgütlerin ve herşeyden önce de komünist Partisinin gücüne bağlıdır» **A. KHACHADOOR (Irak komünist Partisi Merkez Komitesi Üyesi)** (22)

«Endonezya'da gerici ideolojinin silahlı güçler içinde yaygınlaştırılması, askerlerin «sosyal» rolünün önemli gösterilmesi ile beraber yürütülmüştür. Son on yıldan beri, sağcı militarist politikacılar, ordunun «ikili bir fonksiyonu» olduğunu vaaz etmektedirler: bir profesyonel ordu fonksiyonu ve sosyal ve siyasal bir güç. Kökleri, totaliter devlet düşüncelerine dayanan bu görüş, yöresel koşullara adapte edilmiş olup, amacı, Endonezya toplumunda militarist bir kastın hakimiyetini ebedileştirmektedir. Bununla beraber bu görüş, yeni bir görüş değildir. Halk düşmanı bir rejimi ayakta tutmak için ordu kültüründen yararlanma, Karl Marx tarafından bonapartist rejimin yönetim metodları gösterilirken işaret edilmiştir.» **S. SUDİMAN (Endonezya komünist Partisi'nin World Marxist Review Dergisindeki temsilcisi)** (23)

«Latin Amerika'da yapısal krizin üstesinden gelmek için reçeteler arayışı, ABD emperyalizminin politikasının karakteristik bir özelliğidir. Bundan da fazla olarak, açıkça gerici olan bazı görüşler çoğu kez gülünç bir şekilde «devrimci» kılıf giydirme çareleri de aranmaktadır. Yönetici çevrelere yakın bir Latin-Amerika sorunları uzmanı olan E. Lieuwen, örneğin, Latin-Amerika'da askerlerin bir bölümünün «askeri olmıyan fonksiyonları» ellerinde tutmalarının, kıtanın İspanyol egemenliğinden kur-

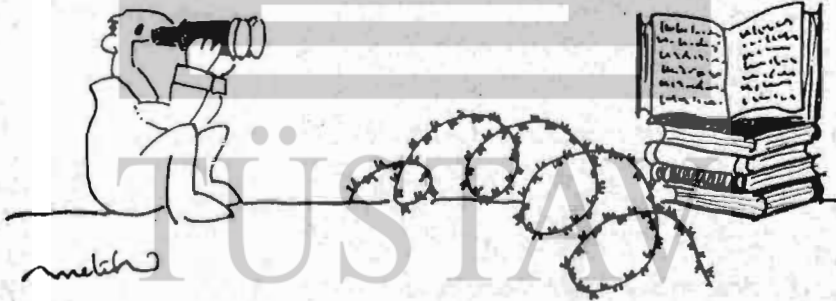
toluğu mücadelelerinden gelen bir gelenek olduğunu ileri sürmektedir. E. Lieuwen, böylece gerici diktatörlüklerin varlığını haklı göstermek için boşuna çaba harcamaktadır. Geçen yüzyılda, yabancı boyunduruğuna karşı Şili askeri birliklerinin başında mücadele etmiş olan O'Higgins'in eylemi ile, Şili'de özgürlüklerin boğucusu, emperyalizmin işbirlikçisi gulyabani faşist Pinochet arasında nasıl bir ortak taraf olabilir?» **L. PADİLLA (Bolivya komünist Partisi Merkez Komitesi Üyesi) (24)**

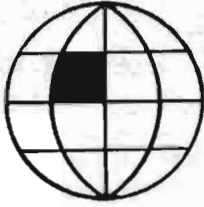
Görüldüğü gibi, küçük-burjuva ara tabakaların toplumsal yapı içinde değerlendirilmesinin, «geleneklere» göre değil; **somut durumların somut analizine ve toplumdaki güçler dengesinin bu ara tabakalar üzerindeki etkilerine göre**, yapılması gerekir. Bu ölçütten hareketle, «gelenek» konusunu şöyle noktalayabiliriz :

- Her uzlaşmaz çelişkili (antagonist) toplumsal oluşumda olduğu gibi 1908 hareketinde de, Kurtuluş Savaşı döneminde ve sonrasında da, 27 Mayıs'ta da, 12 Mart'ta da Türkiye toplumunun asker bürokrat ara tabakalarının hareketleri; varlıklarını borçlu oldukları sistemin devam edip-etmemesi ile ve bu hareketlerin olduğu dönemdeki iç ve dış somut oluşumlarla sıkı sıkıya bağıntılıdır.
- Bütün bu hareketler; bir alt üretim biçiminden, bir üst üretim biçimine geçişi hızlandırmayı amaçladığından, «ilericilik» içeriğine de sahiptir. Ancak, hemen unutmamak gerekir ki, bu «ilericilik» bir alt üretim biçiminden, bir üst üretim biçimine geçmeyi ve/veya bu üst üretim biçimini toplumun her kesiminde pekiştirmeyi amaçlamaktan kaynaklanan; yani, sömürü biçimini dönüştürmeyi amaçlamaktan kaynaklanan bir «ilericilik»tir ve başka bir şey değildir.
- Bir sistem olarak sosyalizmin ve kapitalist olmayan yoldaki ulusal kurtuluş devrimlerinin, damgasını vurduğu çağımızda; «barış-demokrasi ve sosyalizm» içeriğinden yoksun hareketler, «ilerici» hareketler değildirler.
- Sivil-asker ara tabakalarının hareketlerinin, ilerici yada gerici rolü; bu hareketlerin olduğu dönemde, ülkedeki sınıfsal güç dengesi ile sıkı sıkıya bağlıdır. Yani, bu tabakaların gerçek anlamda radikalleşmesinin biricik ölçütü, işçi sınıfının ve onun siyasi örgütünün bu hareketlerle ilişkisinin niteliğidir.

DİPNOTLAR

- (1) **Politika ve Felsefe.** K. Marx - F. Engels, s. 54
 (2) **Demokratik Devrim ve Türkiye Sosyalist Hareketinde İki Sapma.** ÜRÜN, sayı. 13 s. 19
 (3) **Politika ve Felsefe.** K. Marx - F. Engels s. 110-111
 (4) **aynı eser.** s. 44
 (5) **Osmanlı-Türkiye Hakim Sınıf ve Tabakalarının İdeolojik Sentezi: Kemalizm.** ÜRÜN, sayı. 11, s. 47
 (6) **Yazılar.** Mihri Belli, s. 109
 (7) **aynı eser.** s. 252-253
 (8) **Milli Kurtuluş Tarihi.** D. Avcıoğlu, cilt. 3, s. 939
 (9) **Dünyada İlk Sosyalist Devrim.** ÜRÜN, sayı. 5, s. 5
 (10) **Politika ve Felsefe.** K. Marx - F. Engels, s. 49
 (11) **Yazılar.** Mihri Belli, s. 251
 (12) **aynı eser.** s. 68
 (13) **Gelişmekte Olan Ülkelerde Askerlerin Siyasal Rolü.** ÜRÜN, sayı. 8, s. 86
 (14) **Quel Héritage Renions-nous.** p. 95, Qeuvres Chosier en 3 Volumes. V. I. Lénine
 (15) **Yazılar** Mihri Belli, s. 251
 (16) **Osmanlı-Türkiye Hakim Sınıf ve Tabakalarının İdeolojik Sentezi: Kemalizm** ÜRÜN, sayı. 11, s. 22
 (17) **Türk Devrimi ve Sonrası.** Taner Timur, s. 212
 (18) **aynı eser.** s. 214
 (19) **aynı eser.** s. 215
 (20) **Dictionnaire Social et économique,** C.E.R.M. Editions Sociales, 1975
 (21) **Atatürk Devrimleri I. Milletlerarası Simpozyumu Bildirileri. Atatürk, Bürokrasi ve «Rasyonellik».** Şerif Mardin, s. 52-61
 (22) **Gelişmekte Olan Ülkelerde Askerlerin Siyasal Rolü.** ÜRÜN, sayı. 8, s. 81
 (23) **aynı eser.** s. 75
 (24) **aynı eser.** s. 83

dünya işçi sınıfı partileri üzerine bilgiler

Çağımız, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı. Çağımız, uluslararası arenada güçler dengesinin, kapitalist-emperyalist sistemin aleyhine, sosyalist sistemin ise lehine geliştiği bir çağ. Bu gelişim elbetteki kendiliğinden olmadı. Bu gelişimin birbirinden ayrılamaz-koparılamaz üçlü bir devrimci mimarı vardır.

Nedir bu üçlü devrimci mimar?

Bu;

- En başta Dünya Sosyalist sistemi
- Kapitalist-emperyalist ülkelerin işçi sınıfı hareketi ve
- Sömürgecilik zincirini kıran halkların ulusal kurtuluş mücadelesidir.

Ancak hemen unutmamak gerekir ki;

Birbirleri ile tam bir diyalektik bütünlük içinde bulunan, birbirlerini karşılıklı etkileyen ve hep birlikte çağımızı sosyalizme geçiş çağı yapan bu üçlü oluşum da, dağınık, öndersiz, yürütücüsüz, şekilsiz nitelikte değildir. Tam tersine; bu üçlü oluşumun, disiplinli önderleri, yürütücüleri vardır.

Kimdir, nedir bu öncüler?

Bu öncüler; dünya işçi sınıfı Partileridir, dünya emekçi sınıfları Partileridir, dünya çalışan sınıfların siyasi örgütleridir.

O halde, kapitalizmden sosyalizme geçişin mimarı olan üçlü oluşumu gereğince değerlendirmenin temel koşullarından birisi de; bu üçlü oluşumun öncülerini kısaca da olsa tanımaya, öğrenmeye çalışmak.

İşte bu noktadan hareketle, ÜRÜN, bu sayısından itibaren, dünya işçi sınıfı partileri hakkında kısa tanıtma yazılarının yer aldığı bir bölüme, her sayısında yer ayırmayı amaçlamaktadır.

ÜRÜN, bu tanıma yazılarını yayınlamaya başlarken şu iki noktayı da önemle hatırlatır:

— Bu tanıtma yazılarına, temel kaynak olarak World Marxist Review dergisi alınmaktadır ve

— Örneğin bu sayımızda da görüleceği gibi, bazı belgelerle

— Özellikle liderlerin çeşitli konulardaki konuşmaları, yazılar, v.d. - bu tanıtma yazılarını zengileştirmeye çalışacaktır.

YUNANİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ

17-23 Kasım 1918 tarihleri arasında toplanan bir kurucu kongre tarafından oluşturulmuştur. 1920 yılına kadar Sosyalist İşçi Partisi adını taşımıştır.⁽¹⁾

Beş yada altı yıllık bir dönem dışında her zaman illegal yada yarı-legal koşullarda eylemlerini sürdürmek zorunda kalmıştır. Bugün, Yunanistan'da Cuntanın devrilişinden sonra, kısıtlı da olsa legal çalışma olanaklarına tekrar kavuşmuştur. Bir çok güçlülere rağmen, Parti, emekçilerin temel isteklerinin elde edilmesi için, ulusal bağımsızlık için, sosyal ilerleme için, demokrasi ve sosyalizm için mücadelelerinin her zaman temel örgütleyicisi olmuştur.

1934 yılında, Parti, sosyalist devrime dönüşüm perspektifini içeren bir demokratik devrim programı ilan etmiştir. Nazi işgali döneminde (1941-1944) güçlerini saflarında sıkı sıkıya kenetleyerek, Yunan halkının faşist işgalcilere ve bunların Yunanlı işbirlikçilerine karşı direnişinin temel örgütleyicisi ve yönetici gücü olmuştur.⁽²⁾ Bu dönemde Partinin inisiyatifi ve diğer bazı küçük siyasal örgütlerin katılmasıyla, Yunan direniş hareketinin belli başlı organları olan Ulusal Kurtuluş Cephesi (EAM) ve Halk Kur-

(1) Bak: ÜRÜN. Sayı: 9: Yunanistan-İlk Çağdan Üçüncü Yunan «Uygarlığına» I.

(2) Bak: ÜRÜN. Sayı: 10: Yunanistan- Üçüncü Yunan «Uygarlığı»ndan İç Savaş II.

tuluş Ordusu (ELAS) kurulmuştur. 1944 yılının sonlarında ise Partinin üye sayısı 400.000'e ulaşmıştır.

Aralık ayında, İngiliz emperyalizminin, daha sonra ise 1947 yılında A.B.D.'nin Truman doktrinine uygun olarak Yunanistan'a silahlı müdahalede bulunması ve emperyalistler ve iç gericiilik tarafından kudurmuş bir azgınlıkla zincirlerinden boşanan iç savaş döneminin şiddeti ve baskısı sonucu, demokratik halk hareketi ve silahlı güçleri 1949 yılının sonunda yenilgiye uğratılmıştır.⁽³⁾

1951'den 1967 yılına kadar Parti, geniş bir kitle hareketinin gelişmesi ile tekrar hayat bulmuş ve güç kazanmıştır. Bu geniş kitle hareketinin sözcüsü; bünyesinde Partinin yönetici bir rol oynadığı Birleşmiş Demokratik Sol Partisi olmuştur. Ülkede faşist diktatörlüğü kurumlaştıran 1967 Nisan askeri darbesinden sonra, Partinin etkinliği yeni bir aşamaya girmiştir. Parti, bu dönemde, askeri faşist diktatörlüğün devrilmesi için verilen mücadelenin öncü gücü olmuştur.

Askeri faşist diktatörlüğünün devrilmesinden önce yapılan IX. ncü kongresinde bir çok bakımdan büyük önem taşımaktadır: Partinin bütün güçlerinin ve örgütlerinin temsil edildiği bu kongrede, işçi sınıfının bütün anti-diktatoryal güçlerle en geniş bir güç-birliğini öngören bir mücadele çizgisi benimsenmiştir. Bu mücadele çizgisi; faşist zorba yönetimin devrilmesi için, A.B.D. boyunduruğundan kurtulmak için, Yunan Halkının egemenliğinin sağlanması için verilen mücadelede halkın ve ordunun bir arada yürümesi gerekliliğini öngörmüştür. Kongre, emperyalizmden bağımsız ve demokratik bir gelişime ulaşacak yolun, Yunanistan emekçilerinin bir halk iktidarının, yeni bir demokrasinin kurulmasında bulunduğunu kabul etmiştir. Bu yeni demokrasi, sosyalizm yolu açacak olan demokratik ve anti-emperyalist aşamaya doğru önemli bir adım olacaktır.

Kongre; temel ve en acil görev olarak :

— En derin kökleri işçi sınıfı içinde, emekçilerin bütünü arasında ve kitlelerle sıkı bağlantılı olarak yapılan sağlam gizli örgütlerle mücehhez güçlü bir Partinin inşası olduğunu, belirtmiştir.

IX. ncü kongrede Parti tarafından kabul edilen programa göre, Yunanistan, sosyalizme, iki aşamada, tek bir devrimci süreçten geçerek ulaşacaktır: bu tek devrimci sürecin ilk aşaması, anti-emperyalist ve anti-monopolist demokratik aşama, ikincisi ise sosyalist aşama olacaktır.

(3) Bak: ÜRÜN. Sayı: 12: Yunanistan-İç Savaşın Albaylar Darbesine-III.

Görüldüğü gibi Yunanistan Komünist Partisinin IX. ncu kongresinde alınan kararların son derece önemli siyasal değerleri olduğu gibi, bu kongre, Partinin anti-diktatoryal halk hareketinin de gelişmesinde büyük bir başarı göstergesidir. Gizlilik koşullarının güçlüğüne rağmen, kongredeki çalışmaların bu denli başarılı olmasının nedenleri ise; büyük ölçüde şunlara bağlıdır:

- Geniş bir hazırlık tartışması,
- Kolektif çalışma biçimlerinin güçlendirilmesi,
- Görevlerin yerine getirilmesinde sebatlık,
- Ve Parti militanlarının sorumluluk duyguları.

Parti yayını

Parti merkez organı, **RİZOSPAOSTİS**'tir. Parti, ayrıca teorik aylık yayın organı olarak **NEOS KOSMOS**'u yayınlamaktadır. Parti'nin ayrıca, «**GERÇEĞİN SESİ**» adlı gizli bir radyosu da vardır.

Komünist Gençlik Birliği de, kendi gazetesi olan, «**ODİGİTİS**»i yayınlamaktadır.

İRAN HALK PARTİSİ (TUDEH)

İran'da ilk sosyal-demokrat grup 1904'te oluşturulmuştur. Bu grup, sosyalizm düşüncelerinin İran'da ilk kez yayılmasında etkin bir rol oynamıştır. Bu düşüncelerin İran'da yayılması, «**Adalat**» sosyal-demokrat partisinin doğmasına yol açmıştır.

Haziran 1920'de toplanan bir kurucu kongre, «**Adalat**» partisini, İran Komünist partisi olarak yenibaştan örgütlemiştir. Parti, 1931 yılında İran yönetimi tarafından yasaklanmış, fakat illegal koşullar içinde çalışmalarını sürdürmüştür.

1937 yılında, içlerinde Partinin kurucularından olan doktor **Tagi Eranî**'de olmak üzere birçok parti üyesi, sendikacı ve diğer demokratik örgüt üyeleri toplu olarak yargılanmışlar ve sürgün ve kalebentliğe mahkum edilmişlerdir.

Hapisten çıkan ve sürgünden dönen bazı demokrat ve komünistler, 1941 Ekiminde **İran Halk Partisini (TUDEH)** oluşturmuşlardır. Partinin ilk illegal konferansı, 1942 yılında, Tahran'da toplanmıştır. Bu konferans, 1944 Ağustosunda Tahran'da toplanan ilk kongreye kadar görevlerini yürüten yönetim komitesini seç-

miştir. Kongre, Parti programını ve tüzüklerini kabul etmiş, Merkez Komitesini ve kontrol komisyonunu seçmiştir.

1945-1946 yılları arasında, İran Azerbeycan'ında ve İran Kürdistan'ında geniş bir ulusal demokratik hareket gelişmiş ve bu bölgelerde demokratik partiler kurulmuştur. Bu dönemde, parti, bir siyasal kitle örgütü olup, yaklaşık olarak 100.000 üyesi bulunmaktaydı. Yine bu dönemde partinin temsilcileri, hükümette görev almakta ve bu legal mücadele alanlarından yararlanıp emperyalizme ve iç gericiliğe karşı tutarlı ve güçlü bir mücadele yürütmekteydi. Fakat, 1946'nın sonundan itibaren Parti'nin bir çok örgütü kapatıldı, gazeteleri ve dergileri bir bir yasaklandı.

Parti'nin II nci legal kongresi, 1948 yılında çok güç baskı koşulları altında toplandı. Yeni tüzükler kabul etti ve yeni koşullarda Parti'nin taktiği saptandı. 1949 Şubatında Partinin taktiği yasa dışı ilan edildi ve böylece Parti hayatında gizli çalışma dönemi başladı. Bu koşullardan doğan güçlüklerle rağmen Parti İran halkının, İngiliz-İran Petrol kumpanyasına karşı, petrol sanayisinin millileştirilmesi mücadelesinde (1950-1953) büyük ve önemli bir rol oynadı. (x)

1960 yılında, İran Halk Partisinin (TUDEH) ve İran Azerbeycan'ı Azerbeycan Demokratik Partisi'nin birleşik konferansı toplandı; bu konferans şu önemli kararı aldı :

— Ülkede, işçi sınıfının ancak tek bir Partisi olabilir, bu parti de, İran Halk Partisidir.

Konferans, aynı zamanda tek bir Parti Programı ve buna uzun yeni tüzükler kabul etti. 1973 yılında Parti, yeni bir program kabul etti. Bu programda, Parti ülkesinin bu günkü sosyal ve siyasal durumunun tam bir analizini yapmakta ve Parti'nin bu yeni dönemdeki temel görevlerini belirlemektedir. Parti, bugün illegal koşullarda çalışmakta olup, vahşi baskılara rağmen etkinliğini sürdürmektedir.

Parti yayını

Bütün tarihi boyunca, Parti, bir çoğu illegal olan bir çok gazete ve dergi yayınlamıştır. Bugün, illégal olarak **MARDOM (Halk)** gazetesi, **DONIA (Dünya)** teorik dergisini ve öğrenciler için **PEYKAR (Savaş)** siyasi dergisini yayınlamaktadır.

(x) Bak: ÜRÜN. Sayı: 7-İRAN: Faşist Diktatörlükten Bölgesel alt-emperyalizme-II.

KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ :

Küba Komünist Partisi, 3 Ekim 1965'te kurulmuştur.

Bu tarihte Havana'da toplanan, Parti'nin yönetim organlarının bütün yöneticilerini ve hücrelerin (taban örgütleri) bütün sekreterlerine, Partinin birinci sekreteri Fidel Castro, Parti Merkez Komitesinin kurucu toplantısında alınan kararları ve bu kararların yanısıra, Partisinin Küba Komünist Partisi adını kabul ettiği kararını açıklamıştır.

Küba Komünist Hareketi ve Sosyalist Devrimi Tarih Enstitüsünün kuruluşunda; Merkez Komitesi Siyasi Bürosu, ülkedeki komünist hareketin, 1920 yıllarına kadar uzandığını belirtmiştir. Bu dönemde, ülkenin çeşitli bölgelerinde bulunan komünist grupları, Büyük Ekim Sosyalist Devriminin etkisiyle 1925 yılında ülkenin ilk Marksist-Leninist Partisi, **Küba Komünist Partisini** oluşturmuşlardır. Bu partinin kurucuları arasında, Carlos Balino'da bulunmaktaydı. Carlos Balino, 1892 yılında, Jose Mart ile beraber Küba Devrimci Partisini kurmuştur. Bu partinin ise, ülkenin bağımsızlığı için ve ispanyol sömürgeci boyunduruğuna karşı verilen mücadeledeki yeri başta gelmektedir.

Görüldüğü gibi, ülkenin bağımsızlığı ve gerçek ve kesin bağımsızlığı mücadeleleri arasında bir süreklilik ve sık bir bağ bulunmaktadır. Bunun doğal sonucu da, Fidel Castro tarafından yönetilen zaferle taçlanan eylemler, emperyalizmin uşağı zorbalık rejimini deviren silahlı mücadele ve 1 Ocak 1959'da Latin-Amerika kıtası üzerinde sosyalizm ve komünizmin bayrağını dalgalandıran devrim olmuştur.

1973 yılının sonlarında Küba Komünist Partisi üye sayısı 170.000'e ulaşmıştır.

Hücreler, iş yeri temeli üzerinde işletmelerde ve çeşitli kuruluşlarda oluşturulmuş; ve yönetim organları bölgesellik ilkesine göre inşa edilmiştir. Halen 6 il komitesi, 59 bölge komitesi ve 416 belediye komitesi (yada seksiyon) bulunmaktadır; ve bütün ülkede toplam 16.000 hücre vardır.

Parti, demokratik merkeziyetçilik ilkeleri ve Leninist örgütlenme ilkelerini kendine kılavuz edinmiştir.

Bir taban örgütü için en yüksek yönetim organı, üyelerinin genel kuruldur. Farklı bölge yönetim komiteleri için en yüksek yönetim organı, delegeler kuruldur ve Parti'nin bütünü için, kongredir. Genel kurullar ve kongreler yönetim organlarının üyelerini seçerler; ve her düzeyde komiteler de kendi bürolarını.

Partinin bileşimi şöyledir : üyelerinin % 45'i 35 yaşından küçüktür; % 25'inin orta, tamamlanmamış yada tamamlanmış yüksek eğitimi vardır; komünistlerin % 55'i, maddi üretimin çeşitli sektörlerinde çalışmaktadırlar; üyelerin % 13'ü kadındır.

Üyelerin Partiyeye alınmasında Parti gönüllülük ilkesi ile ince eleyip sık dokuyan seçme ilkesini birleştirmektedir. Üyelerinin sayısı görevli olarak az olmakla beraber, Parti'nin önemli destek güçleri olan çeşitli örgütlerinin üye sayısı çok fazladır. Bu kitle örgütleri arasında şunlar sayılabilir: **Emekçilerin Sendikal Merkezi, Küçük Köylülerin Ulusal birliği v.d.** Örneğin sadece **Devrimi Savunma komitelerinin** ve **Kübalı Kadınlar Federasyonunun** üye sayıları 5 milyonu geçmektedir.

Parti yayını

GRANMA, Merkez Komitesinin günlük yayını olup, 600.000 tiraj vardır. Havana hariç her ilde Partinin günlük gazeteleri vardır:

Pinar del Rio'da 15.000 tirajlı **GUERRILLERO**; Matanzas'ta 15.000 tirajlı **GIRON**; Las Villas'ta, 25.000 tirajlı **VANGUARDIA**; Camagüey'de, 25.000 tirajlı **ADELANTE**; Oriente ilinde 3 günlük gazete yayınlanmaktadır: Santiago'da Cuba'da **SIERRA-MAESTRA** (45.000 tirajlı); Holguin'de **AHORA** (10.000 tirajlı); Guantanamo'da **VENCEREMOS** (45.000 tirajlı).

Merkez komitesi Sekreterliği tarafından aylık dergi olarak **EL MILITANTE COMMUNISTE** yayınlanmaktadır.

Bu dergide, parti çalışması deneyleri ile ve ideolojik ve propoganda v.d. sorunları ile ilgili yazılar yayınlanmaktadır. Tirajı 150.000' dir...

Partinin Devrimci Silahlı Güçler Bakanlığındaki örgütleri de aylık **TRABAJO POLITICO** dergisini yayınlamaktadırlar.

Küba Komünist Gençler Birliği de, 200.000 tirajlı **JUVENTUD REBELDE** adlı günlük yayını yayınlamaktadırlar.

Küba Komünist Partisi hakkındaki bu bilgilerden sonra, Dünya'da ve Türkiye sosyalist hareketinde yanlış yorumlara ve değerlendirmelere yolaçan; «Üçüncü Dünya», «Bloksuzluk» v.s. gibi spekülasyonlara karşın; Küba Komünist Partisi'nin bunlara karşı tavrı ve bugün ulaştığı noktayı belirlemek açısından Küba Komünist Partisi Birinci Sekreteri Fidel Castro'nun konuşmasını sunuyoruz :

7 EYLÜL 1973'DE —20. YILDÖNÜMÜ SENEMİZDE— CEZAYİR DEMOKRATİK HALK CUMHURİYETİ'NDEKİ CEZAYİR (KENTİNDE) BLOKSUZ ÜLKELERİN 4. KONFERANSINDA, KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ BİRİNCİ SEKRETERİ VE DEVRİMCİ HÜKÜMETİN BAŞKANI BİNBAŞI FİDEL CASTRO RUZ'UN YAPTIĞI KONUŞMA.

Bay Başkan,

Saygıdeğer Devlet ve Hükümet Başkanları;

**Kahraman Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin Temsilcileri;
Delegeler :**

Bu konferansa katılan halkların değerli temsilcilerine, ülkeniz yurttaşlarına (ve) size Yoldaş Bumedyen, Küba delagasyonunun selâmlarını iletirken, Dördüncü Hiçbir Blok'a Bağlı Olmayan Ülkeler toplantısının, halkının başarılı ve kahramanca mücadelesiyle, zalimlere karşı ulusal kurtuluşları için mücadele veren ülkelerin takdirini kazanan ve onlara cesaret veren bir unsur olarak hizmet eden Cezayir'de; yapılmasının anlamına işaret etmek istiyoruz.

Küba'nın sosyalist, Marksist-Leninist ve nihai hedefi komünizm olan bir ülke olduğunu hatırlatmak isterim. (Alkışlar) Biz bundan gurur duyuyoruz. İnsan toplumunun bu kavramı temelinden hareket ederek iç ve dış politikamızı saptıyoruz. Biz, herşeyden önce, proleter enternasyonalizminin ilkelerine sadığız ve sözlerim, bu fikirlerle yakından bağlı olacaktır. Bütün devrimcilerin görüşlerini yığıtçe savunmaları görevleridir. Ben de, başkalarının Konferans'ta konuşma haklarına saygıdan ötürü, birbuçuk saat konuşmak istemediğinden en açık şekilde bunu örnekmekteyim. (Alkışlar)

Konferansta, dünyayı değişik şekillerde bölme yöntemlerinden söz edilmektedir. Bizim düşüncemize göre dünya, kapitalist ve sosyalist ülkeler, emperyalist ve yeni-sömürge ülkeler, sömürgeci ve sömürge ülkeler, gerici ve ilerici ülkeler - hükümetler; kısaca emperyalizmi, sömürgeciliği, yeni-sömürgeciliği, ırkçılığı destekleyen ve emperyalizme, sömürgeciliğe, yeni-sömürgeciliğe, ırkçılığa karşı çıkan hükümetler olarak bölünmüştür.

Bizce bu, bir blok'a bağlı olma ya da olmama konusunda temel kabul edilmelidir. Çünkü insanlığa karşı işlenen cürümlerle kararlı bir şekilde mücadele etmek taahhüdümüzü herhangi bir şekilde engelleyen hiçbir şey yoktur.

Üç yeni devletin —Peru, Şili ve Arjantin— buradaki varlığının bu ülkelerdeki ilerici siyasi değişmelerden ötürü zorunlu olduğu (şu) sıradaki Latin Amerika örneğindeki gibi, hareket hiç tartışmasız genişlemiştir ve bu, bizim için bir sevinç kaynağıdır. Ancak, dünya halkları önünde gerçekten moral ve siyasi kuvvetler kullanılmasını istiyorsak bu hareketin amaçları için öncülüğü, sayı değil nitelik almalıdır. Eğer durum böyle olmazsa, gerici kuvvetlerin, amaçlarını saptırmak için (hareketin) saflarına girmeyi başarabilmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalırız ve bloksuz ülkelerin birliği ve prestiji de, önüne geçilemez bir şekilde ortadan kalkabilir. (Alkışlar)

Her ne kadar, temsil ettiğimiz ülkelerin çıkarlarına bağlı ekonomik ko-

nular gerçekten önemli ise de, elimizde tuttuğumuz siyasi kriter, eylemimizin temel faktörü olmaya devam edecektir.

Bu siyasi platformda, bu konferansın hazırlanması için aylar süren hazırlıklar sırasında, bloksuz ülkeleri sosyalist kampı karşı karşıya getirmek isteyen ve hiç tartışmasız davamıza aykırı düşen ve sadece emperyalist çıkarlara hizmet eden gözlenir bir eğilim olmuştur.

Kapitalizm teorisyenleri tarafından desteklenen ve başlarını (Amerika) Birleşik Devletleriyle, sözde, Sovyetler Birliğinin çektikleri «İki Emperyalizm» teorisi bazen kasdi olarak, bazen de dünyanın bugün içinde bulunduğu gerçekler ve tarih bilgisinin yoksunluğundan dolayı bloksuz ülkelerin liderleri ve sözcüleri tarafından çeşitli zamanlarda söylenmiştir. Bu, hiç şüphesiz, sözde devrimci durumlardan dolayı affedilmez bir şekilde, enternasyonalizm davasına ihanet edenler tarafından beslenmektedir.

Bu konferans sırasında ortaya getirilen bazı politik ve ekonomik belgelerde bu akımın değişik biçimlerde, şu ya da bu şekilde ortaya çıktığını gördük. Küba Devrimci Hükümeti bu akıma bütün şartlarda karşı duracaktır. İşte bundan dolayı bu nazik meseleyle uğraşmayı temel bir konu olarak görüyoruz.

Bazı kimseler, sanki İkinci Dünya savaşına kadar dünyada kök salmış devasa sömürge yönetim sisteminin yıkılışı ve bunun sonucu olarak bundan önce sömürge baskısı altındaki ülkeler halklarının kurtuluşlarına imkân veren şartlar yokmuş gibi, sanki bütün bunların büyük Ekim Devrimi ile ilişkisi yokmuş gibi, açık bir adaletsizlik ve nankörlükle emperyalist sistem ve sosyalizm arasındaki derin ve birleşmez uçurumun gerçek sebeplerini unutup, Sovyet halkı tarafından insanlığa armağan edilen muhteşem, muzaffer ve olağanüstü hizmetleri inkâr etmeye çalışıyorlar! (Alkışlar)

Sovyetler Birliği nasıl emperyalist olarak damgalanabilir? Tekeleci şirketleri nerde? Çok uluslu şirketlere katılışı hani? Az gelişmiş dünyadaki hangi madenlere, fabrikalara, petrol alanlarına sahip? Sovyet sermayesiyle Asya, Afrika yada Latin Amerika'nın hangi ülkesinde hangi işçi sömürülüyor?

Sovyetler Birliği'nin Küba'ya ve diğer birçok ülkeye göndermekte olduğu ekonomik yardım diğer halkların sömürülen işçilerinin fedakârlıkları ve alın terleri ile yapılmamaktadır. Bizzat Sovyet işçilerinin çabaları ve alın terleriyle yapılmaktadır.

Başkaları, tarihin ilk sosyalist devletinin askeri ve ekonomik bir güç haline gelmesinden üzüntü duymaktadırlar. Biz, az gelişmiş ve sömürülen ülkeler bundan üzüntü duymamalıyız. Küba, bunun böyle olmasından sevinç duymaktadır. Ekim Devrimi olmasaydı, emperyalist müdahale ve muhasaraya ilk karşı duran, ardından, 20 milyon ölümlü pahasına faşist saldırıyı durduran, ekonomilerini ve teknolojilerini dünya üzerindeki herhangi bir ülkenin tek bir işçisini bile sömürmeden paha biçilmez bir çaba ve kahramanlıkla geliştiren Sovyet halkının ölümsüz yiğitliği olmasaydı —bütün bunlar olmasaydı— sömürgeciliğin sonu ve kurtuluşları için mücadele eden halkların lehine dünyada güç dengesi de mümkün olmayacaktı. Bir an için olsa bile Küba'nın Planya Giron gönüllülerini püskürttüğü ve kendini (Amerika) Birleşik Devletler'e karşı savunduğu silâhların; emperyalist saldırıya karşı duran Arap halklarının ellerindeki silâhların; ve kahramanca, muhteşem ve şanlı mücadeleleri sırasında Vietnamlılar tarafından alınan silâhların sosyalist ülkelerden özellikle Sovyetler Birliği'nden geldiğini unutmamalıyız. (Alkışlar)

Bloksuz ülkelerin alacakları pekçok karar, uluslararası politikadaki ayırıcı çizginin nerede olduğunu anlamamıza yardım etmektedir. Belgrad'dan Lusaka'ya kadar. Vietnam ve bütün Hindičini'deki saldırganlığından dolayı, bu kararların lânetlediği devlet hangisidir? Emperyalist (Amerika) Birleşik Devletleri. Filistinlilerin yaşama hakkına sahip olduğu bölgeleri vahşice işgalinde ve Arap ülkelerine karşı amansız savaşında İsrail'in saldırgan tavrını sürdürürebilmesi için onu silahlandırdığından, onu desteklediğinden dolayı kimi suçluyoruz? Birleşik Devletler emperyalizmini suçluyoruz. Küba'nın kuşatılması ve tecrit edilmesi, Dominik Cumhuriyeti'ne müdahale, halkların itirazına rağmen Panama, Porto Riko ve Guantanamo'da üsler kurma konusunda, Bloksuz ülkeler kimi protesto etti? Lumumba'nın öldürülmesinin arkasında kim vardı? Amilcar Cabral'ın kaatillerini kim destekliyor? Beyaz ırkçı bir devlet olan Zimbabve'nin devamını kim destekliyor ve Güney Afrika'yı yarı kölelik şartları altında kim bir siyah insanlar deposu haline getiriyor? Bütün bu örneklerde suçlu aynıdır; Gine-Bissau, Cape Verde, Angola ve Mozambik'teki halklara karşı Portekiz sömürgeciliğini de destekleyen Amerikan Emperyalizmi.

Kararlarımızda, talancı yatırımlarla ağır borçların sonucu olarak gelişmekte olan yeni-sömürge ya da sömürge ülkelerden çıkartılan milyonlarca dolar, sterlin, frank ya da mark'ın listeleri bulunmaktadır. Bunlar, emperyalizmi lanetlemektedirler, başka bir sosyal sistemi değil. Kaçamak ifade ile gerçeği değiştirmek imkânsızdır.

Bloksuz ülkeleri sosyalist kampa karşı düşürecek herhangi bir çaba, açıkça karşı devrimcidir ve sadece emperyalist çıkarlara hizmet eder. Sahte bir düşman yaratmanın sadece tek amacı olabilir; gerçek düşmanı gizlemek. **(Alkışlar)** Bloksuzlar hareketine geleceği ve başarısı, emperyalist ideoloji tarafından aldatılmayı ve kandırılmayı reddetmesine dayanacaktır. Ancak dünyadaki bütün ilerici güçlerle yapılabilecek yakın bir ittifak bize emperyalizmi, sömürgeciliği, yeni sömürgeciliğin ve ırkçılığın hâlâ kuvvetli olan gücünü yenmemize ve bütün dünya halklarının adaleti ve barışı için başarılı bir savaş vermeye yetecek gücü sağlar. Yaratmış oldukları anlamsız tüketim toplumlarını devam ettirmek için gelişmiş kapitalist ülkelerdeki eksik enerji ve hammadde kaynakları için (duyulan) artan ihtiyaçtan dolayı, sosyalist kampın elinde bulunan olaganüstü güç olmasaydı, emperyalizm, dünyayı yeniden kazır, yeni savaşlar insan ırkını tüketir ve bugün bu harekete (Bloksuzlar Hareketi) dahil olan birçok bağımsız ülke ortaya bile çıkamazdı. Halen, Birleşik Devletler'de, eğer petrol sıkıntısı zorlarsa, Orta Doğu'ya askeri müdahaleyi isteyen yönetici çevreler vardır. Sosyalist kamptan herhangi bir yabancılaşma, zayıflama ve kendimizi hâlâ güçlü olan emperyalist kuvvetlerin insafına terketmek olur. Bu ise, siyasi açıdan dar görüşlü bir tavır, aptalca bir strateji olacaktır.

Bay Başkan; Latin Amerika, Brezilya'nın, Birleşik Devletler'in kefaleti altında halkına karşı silâhlı zulüm, cinayet, işkence ve hapisaneler uygulamak için askeri bir güç inşa etmesiyle yakından ilgilenmektedirler. Brezilya, Latin Amerika'nın göbeğinde, ABD emperyalizmin emrinde, açıkça bir askeri bölge kurmaktadır. Birleşik Devletler hükümeti ile birlikte Dominik Cumhuriyeti'nin işgalinde görev alan, aynı ortakla Bolıvy'a'daki ilerici hükümeti devirmeye çalışan son olarak da Uruguay'da gerici bir diktatörlüğün yerleşmesine yardım eden Brezilya hükümeti, Birleşik Devletler'in sadece aleti olmayıp yavaş yavaş emperyalist bir devlet haline gelmektedir. Brezilya da bugün, Bolıvy'a gibi, bu toplantıda gözlemci statüsüne sahiptir. Yarıkürümüzde, yönetimlerindeki ba-

zı halkların hâlâ acı çektiği bu tür hükümetlerin Bloksuzlar hareketine asla dahil edilmeyeceklerini umarız. (Alkışlar)

Güneydoğu Asya'da ve Yakın Doğu'da hakim olan durumdan; Portekiz sömürgecileri tarafından baskı altında tutulan ve sömürülen halklardan; Güney Afrika'daki, Zimbabve'deki ve Namibia'daki zalim ırk ayrıcalığından burada yeterince söz edildi.

ABD emperyalizmi, Paris anlaşmalarına uymayı reddeden Güney Vietnam'daki sömürge rejimini ve Kamboçya'daki kukla Lon Nol hükümetini desteklemeye devam etmektedir; İsrail, Birleşmiş Milletler kararlarını hiçe sayarak (silâh) zoruyla elde ettiği toprakları geri vermeyi reddetmektedir; Portekiz, Birleşik Devletlerin ve Nato'nun desteğiyle, dünya kamu oyununu ve uluslararası organlar tarafından alınan kararları küçük görmektedir. Irkçı hükümetler sadece baskıyı sürdürmekle kalmamakta, öteki Afrika ülkelerini de tehdit etmektedirler. Bunlar, bloksuz ülkelerin güç, birlik ve mücadele isteklerini sinava sokan acı ve çirkin hakikatlerdir. Biz, burada toplanan kişiler, 70'den fazla devletin liderleri ve temsilcileriyiz. Saldırganları tecrit ve püskürtmek için somut ölçüler ve anlaşmalara varalım. Kararlı bir şekilde saldırı altındaki Arap halklarını ve kahraman Filistin halkını; Gine-Bissau, Cape Verde, Angola ve Mozambik'in bağımsızlığı için savaşanları (Alkışlar); Güney Afrika'nın, Zimbabve ve Namibia'nın ezilen halklarını destekleyelim! Bu cinayetleri destekleyen ve bunlara yardım eden emperyalist ülkelere karşı kararlı bir şekilde mücadele edelim! Biz, bütün bloksuz ülkeler, Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümetini tanıyalım (Alkışlar) ve ona, Paris Anlaşmalarının tam olarak yerine getirilmesi konusundaki mücadelesinde yardımcı olalım! Laos ve Kamboçya'daki yurtseverleri destekleyelim. Dünyadaki hiçbir kuvvet Yakındoğu'daki, Afrika'daki ve güneydoğu Asya'daki halkları etkileyen bu problemlere çözüm getirmemizi engelleyemeyecektir.

Bloksuz ülkeler hareketinin gerçek gücü ve sürekliliği, bu sorunlarla ilişkili olarak takınacağımız kararlı tavırla ilintili olarak değerlendirilecektir. Küba, kanının pahasına da olsa büyük bir kararlılıkla bu konudaki bütün kararları destekleyecektir. (Alkışlar)

Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni görmezlikten gelemeyiz. Bin kere kahraman olan o halk, en yüz kızartıcı saldırı savaşına hedef olmuştur. Ekonomik altyapılarına, şehirlerine kasabalarına, okullarına ve hastahanelerine milyonlarca ton bomba atılmıştır. Emperyalist saldırıya karşı verdikleri kahramanca ve fedakâra mücadele bütün insanlığın çıkarlarına hizmet etmiştir. Sempati kelimeleri aramaya başlamayalım. Şimdi, bu hayranlık duyulacak ülke yeniden-inşa zorluklarıyla karşı karşıyadır. Biz, imkânlarımız dahilinde, her birimizin yapabileceğimiz bir katkı ile bloksuz ülkelerin Kuzey Vietnam'ın yeniden-inşasına katılmasını öneriyoruz. Bu, uluslararası dayanışma alanında, Bloksuz ülkelere yeni ve devrimci bir boyut kazandıracaktır.

Bloksuz ülkeler, Güney Afrika ve Rodezya saldırısına karşı Zambia ve Tanzania ile dayanışmalarını belirtmelidirler. Aynı zamanda Kore Demokratik Halk Cumhuriyetini de, Kore halkını barışçı bir şekilde birleştirmek yolundaki çabalarından dolayı desteklemeliyiz. Kanal Bölgesi'ndeki egemenliği için haklı mücadelelerinde Panama halkını tam olarak desteklemeliyiz. Emperyalist entrikalar karşısındaki Şili halkına destek olmalıyız. (Alkışlar) Gasp edilen Malvina (Falkland) adalarının geri alınması konusundaki haklı isteğinden dolayı Arjantin'le birlikte olmalıyız. (Alkışlar) Ve Porto Riko halkının tam egemenlik haklarını savunmalıyız. (Alkışlar)

Ülkemiz, Birleşik Devletler tarafından konulan şiddetli ve canice bir ekonomik tecritle karşılaşan halkımızın isteğine tamamen aykırı bir biçimde, zorla varlığını sürdüren, bölgemizdeki bir Amerikan üssünün utanç verici varlığına katlanmaktadır. Buna rağmen Küba halkı dimdik ayakta durmakta ve Birleşik Devletlerin burnunun dibinde sosyalizmi başarı ile kurmaktadır. Ülkemiz direnebilir, çünkü insanın insan tarafından sömürsünün bütün biçimlerini radikal bir biçimde silip süpüren ve bu temel üzerinde mücadele gücü ile sağlam, parçalanmaz bir birlik tesis eden gerçek bir devrim başarıdır.

Eğer ülkeyi emperyalist sömürüden gerçekten kurtarmak gibi bir istek varsa halk, emeklerinin ürünlerini toplayan feodal ağalardan, toprak sahiplerinden, oligarşiden ve ne tür olursa olsun bütün sosyal parazitlerden kendini kurtarmalıdır. (Alkışlar)

Aynı zamanda Küba halkı ile de dayanışma içinde olmanızı istiyoruz.

Sosyalist ülkeler ile anlayış içinde olma, zaferimiz için hayati bir faktör, bağımsızlık ve gelişme için çarpışan uluslar arasındaki birlik de bunun vazgeçilmez şartıdır. Konferansa getirilen değişik konularda belirtilen, uluslararası hayatın temel problemlerine ilişkin olarak bloksuzların daha geniş ölçüde birleşmesi lehindeki bütün önerileri destekliyoruz. Ancak, Sekou Toure boyutunda bir liderin, kendini sadece Portekiz sömürgecilerine karşı değil, kendi az gelişmiş Afrika'sındaki fesatçılara karşı da savunduğunu gördüğümüz zaman endişe duyuyoruz, endişeden öte kızıyoruz. (Alkışlar) Kongo Halk Cumhuriyeti ve Somali Cumhuriyeti'nin başka (bazı) Afrika güçleri tarafından (yapılan) tehditlerden kurtulmuş olmadığını gördüğümüz ve (büyük ihtimalle) Washington'dan beslenen, fakat elde tutulan başka bölgelerde uygulanan düşmanlıkları alt-etmede Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti Devrimci Hükümeti'nin (karşılaştığı) güçlükleri not ettiğimiz zaman, türlü birlik çağrılarına (deklarasyonlarına) ve taleplerine (postulatlarına) güvenimiz azalmaktadır.

Bütün bunlar göstermektedir ki gerçek birliğimiz, anlık (fer'i) bir blok-suzluğa değil daha derin, kökünü devrimci ilkelere alan bir eşitliğe, ortak bir anti-emperyalist programa ve özlü, semereli sosyal dönüşümlere (duyulan) bir özleme dayanmaktadır.

Küba'nın durumu budur. Belirtmeğe çalıştığım fikirlerin, toplantıya katılan bütün liderler tarafından paylaşılmayacağını (biliyorum), fakat ben tümünüze yönelik saygı ve bağlılık ile, bunları ifade etme görevimi tamamladım.

Çok teşekkür ederim.

(Tezahürat)

TÜSTAV

çeviriler

ÜRÜN, iki sayıdan beri devam eden sosyalist sistem ile ilgili çeviri dizisini; Sovyetler Birliği'nde sosyalist ekonominin planlanması ve işleme konularını kapsayan iki çeviri ile, ileride tekrar yer vermek üzere şimdilik noktılıyor.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden sonraki sorunların ve güçlüklerin, Devrim'den önceki sorunlar ve güçlüklerden kat kat fazla olduğu ve bunların Sovyetler Birliği'nde sosyalist ekonominin planması ile nasıl çözümlenme sürecine girdiği, tüm sosyalistler tarafından bilinmesi ve incelenmesi gerekmektedir.

Devrim olunca herşeyin bitmeyeceğini, belki de asıl sorunların Devrim'le birlikte geleceği; ve bu sorunları çözecek olanın yine o ülkenin sosyalistleri olacağı; ve bunun o ülkenin özgül şartları tarafından da belirleneceği; bugünün sorunları kadar yarının sorunlarının da sosyalistler açısından bilinmesi zorunlu olmaktadır.

Ayrıca, «Sovyetler Birliği'nde kapitalizme geri dönüş», «sosyal-emperyalizm» v.s. gibi anti-komünist — anti-sovyetik propagandaların da nasıl bilimsel temelden yoksun olduğu konusunda, bu çevirilerin azda olsa bir bilgi vereceği kanısındayız.

Bu amaçlara yönelik olarak, Sovyetler Birliği'nde sosyalist ekonominin planlanması ve bu planın işleme konusunda iki çeviri sunmaktayız.

sovyet ekonomisinin optimal işlemesi (*)

Nikolai FEDORENKO

Türkçesi : H. Arif SAYGI

Ekonomik yönetim sisteminin yetkinleşmesi, sovyet Devletinin iktisadi politikasının temel sorunlarından biridir. S.B.K.P. XXIV. Kongresinin belirtmiş olduğu gibi, hayatın getirdiği sorunları çözümlenmeyi, toplumun faaliyetlerini daha iyi örgütlemeyi ve böylece ekonomik ve toplumsal gelişmeyi hızlandırmayı sağlayan dinamik bir süreç buradadır.

Hali hazırda, onlarca bilimsel sovyet kolektifleri, ulusal ekonominin ekonomik, matematiksel yeni planlama ve yönetim yöntemlerinin hazırlanması ve geliştirilmesi ile ilgili sorunlar üzerine eğilmektedirler. Bunlar, özellikle, Bilimler Akademisinin enstitüleri, Merkez ve Cumhuriyetler Plan kuruluşları, bakanlıklar ve büyük işletmelerdir. Elektronik hesap merkezleri ağının genişlediği görülmektedir, kesimsel yönetim otomatik sistemleri yaratılmaktadır, bu sistemler bizzat işletmelere yerleştirilmektedir.

Memnulukla gözlenebilmekte olduğu gibi, bilimciler ve uygulayıcılar (pratisyen), bu çalışmaların bir tek metodolojik ve metodik ilkelere göre düzenlenmesi gerektiğine gitgide inanmaktadır. Bu nedenle optimal rejimli sovyet ekonomisinin işlemesi ile ilgili teorik sorunlar konusunda araştırma yoğunlaştırılmaktadır. Ancak planlı bir sosyalist sistem, ulusal ekonomideki optimal işleme rejimini garantileyebilir. Bunun başarısını, ancak modern teknik yönetim araçlarının ve yöntemlerinin kullanımı sağlayabilir. Sovyet bilim adamlarının ekonomik-matematiksel yöntemler alanındaki araştırmaları —özellikle akademisyen L. Kantorovitch'in akademisyen V. Nemtchinov'un ve profesör V. Novojilov'un,

(*) Bu yazı, S.S.C.B. Bilimler Akademisi Asil Üyesi N. Fedorenko'nun; Bilimler Akademisi'nin «Sciences Sociales» adlı dergisinin 1972/1 sayısında yayımlanan yazısının çevirisidir.

—bunlar araştırmaları ile Lenin ödülü almışlardır,— sovyet biliminin dinamik ve önemli bir dalını temsil etmektedirler. Bilimsel basının incelemesinin ve uluslararası çeşitli kongre ve sempozyumlara katılmanın gösterdiği gibi, sovyet bilim adamlarının gerçekteştirimleri, bazı bakımlardan diğer ülkelerin uzmanları tarafından elde edilmiş olan sonuçları geride bırakarak, dünya düzeyinde yer alırlar.

Sovyetler Birliğinde, ekonomik-matematiksel araştırmalar her yönde gelişmişlerdir:

— teorik ve ampirik araştırmalardan (matematik ve uygulamaları alanında ve ekonomide) somut ekonomik-matematiksel sorunların çözümleri, öneriler ve pratik yöntemlerin hazırlanmasına kadar;

— ulusal ekonominin yerleştirilme ve kesimsel planlama çalışmalarının geniş bir programı konusunda ulusal hatta uluslararası çaptaki araştırmalardan bir tek işletmenin ve unsurlarının (atölyeler, vs.) işlemesi ile ilgili sorunlara kadar;

— her düzeyde uzun vadeli planlamadan, üretimin, maddi ve teknik donatımın vs., operasyonel düzenlemesine kadar.

Bu makalede sadece bir tek sorunu, yani **ulusal ekonominin uzun vadeli optimal planlanmasını** inceliyeceğiz. Bu soruna, S.S.C. B. Bilimler Akademisinin Matematik ve ekonomi merkez Enstitüsü içinde bile, çeşitli yaklaşma biçimleri vardır. Sorunun aşırı karmaşıklığı ve ulusal ekonominin gelişmesi için, şu halde sosyalist insanın bütünü için olağanüstü önemi nedeniyle, böyle bir «koşutluğu» tamamen yerinde saymaktayız.

Planlı sosyalist ekonomi sosyo-ekonomik hedeflerin gerçekteştirilmesine yöneliktir. Lenin'in yönetiminde hazırlanmış olan GO-ELRO planı, somut bir hedef için uzun vadeli bir yönlendirme modelidir. Uygulanmaya konması, Komünist Partisinin, sovyet toplumunun büyük sosyo-ekonomik ve politik hedefleri gerçekteştirmesini, özellikle yıkık ve geri Rusyayı ileri bir ülkeye dönüştürmesini, sosyalizmin maddi ve teknik temelini kurmasını sağlamıştır. Bugünkü koşullarda, bilimsel ve teknik ilerlemenin hızlarının, rolünün ve üretimin karmaşıklığının arttığı görülürken, somut bir hedef için uzun vadeli planlamanın leninist ilkelerini geliştirmek için planlamayı bütünlüğünde yetkinleştirmek zorunludur.

Bize göre, plan öncesi kararların kabul edilmesinden önce gelen önerilerin hazırlanması ile ilgili yöntemlerin yetkinleştirilmesine, yani uzun vadeli planların hazırlanmasında ağır basan ön ko-

sulların tanımlanmasına tamamen özel bir dikkat göstermek uygun düşmektedir. Ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinin hedeflerin herseyden önce bununla ilgilidir. Kararların bu hazırlık ve kabul dönemi planlamanın dilek (optatif) evresi olarak adlandırılabilir.

Birçok bilimsel örgütler, Ekonomi ve matematik merkez Enstitüsü, bugün bu yönde araştırmalar yapmaktadırlar. Bu örgütler, **kaynaklar ilkesinin** sınırlı doğasını ortaya çıkartmaktadırlar ki bu ilkeye göre, kaynakların üretiminin en iyi örgütlenmesini sağlayan, planlama ve yönetimidir. Zamanında, bu görüş biçimi tamamen kabul edilebilirdi ve hatta zorunlu idi. Kararların sonuçları oldukça net olarak ve çabukça ortaya çıkıyordu. Bütün dikkat, kararların uygulanması bakımından üretimin planlanması ve kontrolü üzerinde yoğunlaşıyordu, bu, değil yalnız yönetimin fakat planlamanın da örgütsel yapısında yerini buluyordu. Fakat şimdi, bilimsel ve teknik devrimle genel büyümesi ile ilişkili olarak, toplumsal üretim de gerçekleştirilmiş olan ilerlemeler nedeniyle, toplumun evriminin sorunlarını çokyönlü açıdan inceleyip çözümlenmek zorunlu olmaktadır. Buna, bir yandan, üretimin ve çok sayıda sosyo-ekonomik faktörün karşılıklı etkisinin vurgulanmasını ve diğer yandan, hacmi büyüyerek giden enformasyonun işlenmesinin dev hızını ekleyelim.

Ulusal ekonominin planlanmasını, **hedef ilkesine** dayandırılmaktayız, şu halde, bu ilke gereğince, uzun vadeli planlamanın hareket noktası, ülkenin gelişmesinin genel hedeflerinin belirlenmesinde yatmaktadır ve üretim ve kuruluş planlarının çeşitli değişkenleri (varyant), bu hedeflere ulaşmak için kullanılacak usul ve araçlardır. Başka deyişle, ulusal ekonominin planlanması, geniş bir anlayışla sosyal planlamanın organik bir unsuru olarak, ekonomik temelinin tasarılarının kurulması olarak ortaya çıkmaktadır: kaynakların dağıtımı ve üretimi, hedeflerin en etkin gerçekleştirilmesini sağlamayı hedef almaktadırlar.

Somut hedef ilkesi, ulusal ekonominin bütün planlamasını ve yapısını belirlemektedir. Temel evreleri aşağıdaki gibi nitelendirilebilirler. Yukarıda, **planlamanın dilek evresi** olarak tanımlanan ilk evrede, perspektif ve hedefleri gerçekleştirme araçları bakımından en önemli sosyo-politik ve ekonomik hedefler belirlenir. Sonra, uzun vadeli planlama boyunca amaçlanan hedeflere ulaşmayı sağlayan, **toplumun kaynaklarının bilimsel-teknik öngörmeleri** gelir. Bu öngörmeler, elbette, kesinlikle değerlendirilip sınıflandırılmaları gereken mevcut kaynaklara dayanırlar. Fakat aynı zamanda, geleceğin zorunlu ve mümkün kaynaklarını da hesaba katmak gerekmektedir; bu kaynaklar: bilimsel keşif ve icatlar, yeni tekno-

lojiler, onların özümlemesinin gerçek olanakları, doğal ve insan gücü kaynaklarının daha tam ve daha iyi bir kullanımındırlar.

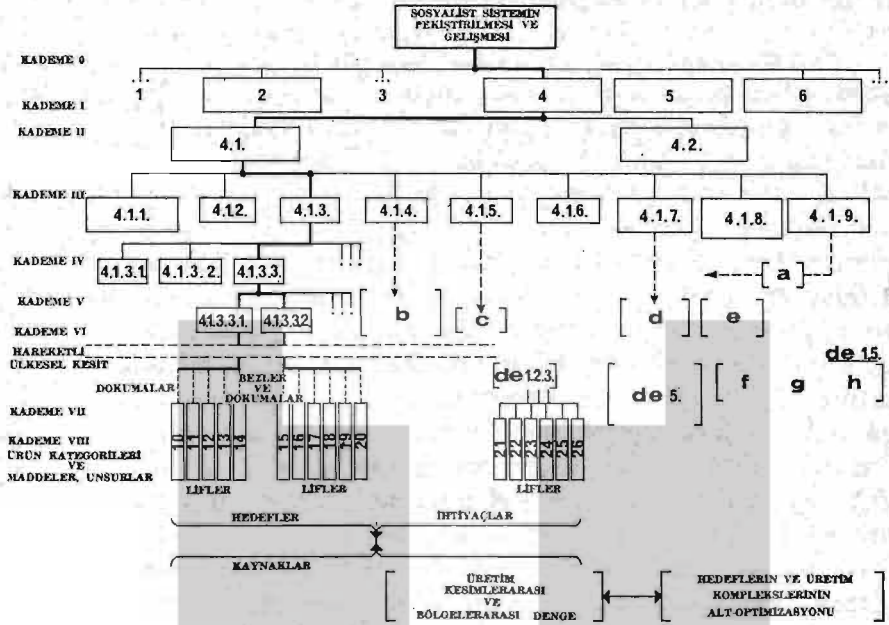
Üçüncü evre, **proğramların ve projelerin hazırlanması, seçimi** evresidir, yani, ulusal önem ve çapta, mantıksal olarak birbirlerine bağlı tedbirleri kapsayan, saptanmış hedefleri gerçekleştirmeyi ve kaynak kategorilerinin işletilmesini geliştirmeyi sağlayan koordineli çokyönlü plan yapılması evresidir.

Son evre, kesimler arası bütün oranların ve ilişkilerin sentezini yaparak dengeli olması gereken, ulusal ekonominin kesim ve alanlarının gelişmesini ve de genel program ve projelerin gerçekleştirilmesini hesaba katmak zorunda olan, **ulusal ekonominin uzun vadeli optimal planının yapılması** evresidir. Bu plan, bütününde optimal olmalıdır, yani saptanmış bütün hedefler, genel proje ve programlar, bütün ulusal ekonominin ekonomik oranları ve kesimsel olanlar, optimallığın tek ekonomik ölçütüne göre değerlendirilmiş ve hesaplanmış olmalıdırlar. Diğer yandan, bu plan, unsurlarında optimal olmalıdır, yani görevleri, kesimler, cumhuriyetler ve ülkenin bölgeleri arasında maksimum etkinlikle dağıtılmalıdır, bölge ve kesimlerin optimallik ölçütleri, ulusal ekonominin bütünüünün optimallik ölçütü ile koordineli olmalıdır. Nihayet, plan, uygulamaya konmasının stratejisi bakımından optimal olmalıdır, yani beş yıllık planlarla ve yürürlükteki beş yıllık plan yılları ile optimal dağılımında olmalıdır. Böyle bir planın hazırlanması doğal olarak, uzun vadeli optimal bir planlama elde etmek için bir tek koordineli ekonomik-matematiksel modeller kompleksi kullanılırsa eğer, ancak mümkündür. Bu modellerin gerçekçiliği, uygun bir enformasyon sisteminin ve bir elektronik hesap merkezleri ağının kurulup işletilmesinin fonksiyonudur.

Ekonomik planların yapılması, toplumun amaçladığı uzun vadeli hedeflerin tanımlaması ile başlamalıdır dediğimiz zaman köklü olarak yeni hiçbir şeyi haber vermiyoruz. Sovyetler Birliğinde her zaman böyle yapılmıştır ve şimdi de böyledir. Fakat başka bir fikrin altını çizmeyi önemle belirtmek istemekteyiz. Hedeflerin koordine ve formüle edilmesi için kullanılan örgütsel ve bilimsel mekanizmanın yetkinliği, son derece büyük ölçüde, planlamamın dilek evresinin (ve sonuç olarak gelecek evrelerin) etkinliğini ve başarısını koşullandırır. Bir hedefler tablosunun hazırlanması, bu çalışmayı yerine getirmeyi sağlayan modern yöntemlerden biridir. Hedeflerin karşılıklı ilişkilerini ve birbirine bağımlılığını kuran bir grafik söz konusudur. Grafik I, örnek olarak, hedeflerin sırf konvansiyonel olan bir tablosunun bir kısmını göstermektedir (her kademede bir kol detaylıdır). (Bkz. Tablo: I)

Hedeflerin tam ve gerçek bir tablosunu yapmak, çok iyi kalifiye ve zorunlu bütün bilgilere sahip uzmanların katkısıyla, hedeflerin tanımlanmasından doğrudan doğruya sorumlu kuruluşlar ve kişiler tarafından ancak yürütülebilen son derece karmaşık bir görevdir. Bundan sonraki bütün çalışmanın niteliği: programların, öngörölmüş sonuçların, planların vs., değerlendirilmesi, hedefler

TABLO I

2 — Sosyalist topluluğun pekişmesi ve gelişmesi; 4 — Sovyet topluluğu üyelerinin rahatının yükseltilmesi; 5 — Sosyal ilişkiler sisteminin pekişmesi ve gelişmesi; 6 — Komünizmin maddi ve teknik temelini gelişmesi; 4. 1 — Maddi rahat; 4. 2 — Sosyal rahat; 4. 1. 1 — Biyolojik çevrenin iyileşmesi; 4. 1. 2 — Gıda; 4. 1. 3 — Giyecekler; 4. 1. 4 — Konut kompleksi; 4. 1. 5 — Yolcu taşıtı; 4. 1. 6 — Türün devamı; 4. 1. 7 — Kamu sağlığı ve beden eğitimi; 4. 1. 8 — Maddi varlıklardan ve hizmetlerden kolay yararlanma; 4. 1. 9 — İsteklere ve modern zevklere uygunluk; 4. 1. 3. 1 — Ayakkabılar; 4. 1. 3. 2 — Tuhafiye; 4. 1. 3. 3 — Giyecekler; 4. 1. 3. 3. 1 — Tuhafiye maddeleri; 4. 1. 3. 3. 2 — Konfeksiyon maddeleri; a. Modalar; b. Bezler (mobilya vs. için); c. Bezler; d. Hijyenik bezler; e. Cerrahi iplikleri; f. Kimya sanayi kapasitesinin varyantı. Rezervler; g. Rezervler; h. Toprakların kullanım varyantı; 10 — Yünlüler; 11 — Pamuklular; 12 — Sentetikler; 13 — Yapay maddeler; 14 — Karışık maddeler; 15 — Yünlüler; 16 — Pamuklular; 17 — Ketenler; 18 — Sentetikler; 19 — Yapay maddeler; 20 — Karışık maddeler; 1. 2. 3 — den - Tuhafiye, konfeksiyon, teknik bezler; 21 — Yünlüler; 22 — Pamuklular; 23 — Ketenler; 24 — Sentetikler; 25 — Yapay maddeler; 26 — Karışık maddeler; de 5. — S.S.C.B. halklarının dostluğunun pekiştirilmesi. Bölgelerin düzeylerinin eşitlenmesi. İş garantisi.

tablosunun gerçekçiliği ve genişliğine dayanmaktadır tamamen. Doğal olarak, hedeflerin bir tablosunun yapılması, oldukça uzun bir süreçtir. Şu yada bu alt-hedefin, bundan sonra, gerektiğinde düzeltilmesi gerekir. Fakat kabul edilen hedefler tablosu, son derece önemli bir analiz aracı ve planların kurulması için bir başvurma noktasıdır.

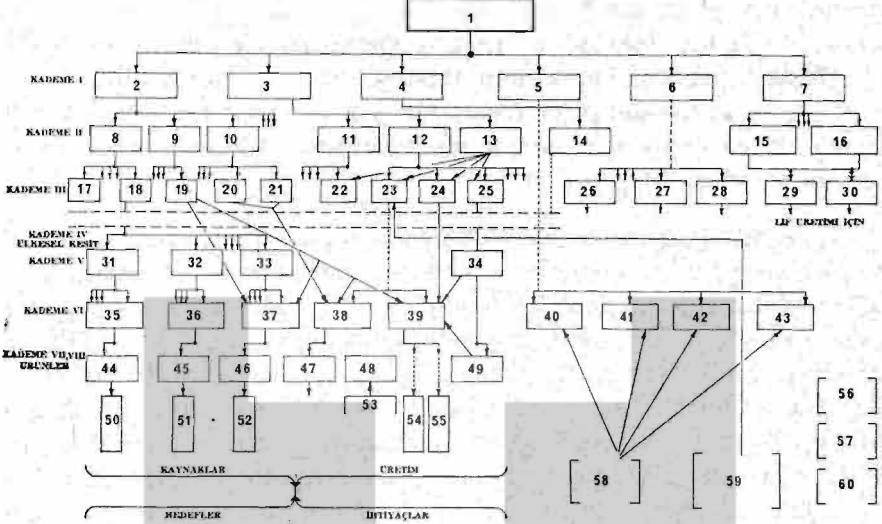
Burada hedeflerden kaynaklara geçişin son derece karmaşık sorunu ortaya çıkmaktadır. Ulusal ekonomi planı görevlerinde hedefleri doğrudan doğruya (direct) formüle etmek kolay şey değildir. Hedeflerin sıralanmasından (sistem) farklı olarak, ulusal ekonomi planı, **kaynakların yapısını**, ülkesel ve kesimsel bölüşümünü, teknolojik ve ekonomik özellik ve koşulları ifade eder ve oluşturur (Bkz. tablo: 2).

Hedefler tablosu ve kaynakların bütünü, adeta onların birleşmesidir ve böylece «hedefler-kaynaklar»ın dikeyini oluşturur. Hedefler tablosunun kaynaklar kompleksi ile birleşmesi —şemaların gösterdiği gibi— sırasında, «hedefler dilinden kaynaklar diline» ilerlemeli geçiş vardır, planlama belgelerinde ve direktiflerde yer alan kavramların eksiksiz değişikliği. Her biri bir yada birçok genel hedefi yada alt-hedefi gerçekleştirmeye yönelik tedbirler bütünü olarak düşünülmüş olan, bir **genel programlar** kompleksi görünümündeki kaynaklar ve hedefler arasında görünüşe göre **bir geçiş ve bağlantı unsuru** zorunludur. Sınırlı kaynaklar çerçevesinde genel programlar hazırlanması ve koordine edilmesi, zorunlu gerekli kaynaklarla ilgili görevlerin bir başlangıç bütünüdür sağlarlar. Bu görevler, ulusal ekonominin planı «dilinde» formüle edilirler ve bileşiminde hareket noktası olurlar. Toplumun ulusal ekonomiye sunduğu isteklerin özlü bir kısmını ifade ederler.

Genel programlara gelince, onlar, iki büyük sınıfa ayrılabilirler: **hedefler** sınıfı ve **kaynaklar** sınıfı. Bu ayrılma, kuşkusuz konvansiyoneldir, zira her iki halde de programlar çokyönlüdürler: hedefler tablosunun değerlendirmelerini ve bu hedefleri gerçekleştirmek için kaynakların kullanımı bakımından olanaklar konusunda değerlendirmeleri birleştirirler. Programlar bilimsel ve teknik (atomik, enerjetik, kozmik uzayın evcilleştirilmesi) olabilirler, ekonomik organizasyona (ekonomik reform, planlama ve yönetim sisteminin yetkinleştirilmesi) tabi olabilirler, sosyo-ekonomik (konut yapımı) türden olabilirler, üretimi (yeni bir branşın gelişmesi), toplumu (emekli pansiyonları), bölgeleri (Sibirya'nın geliştirilmesi) vs. ilgilendirebilirler. Genel bir programın seçimi üzerinde azda olsa temellenmiş olan bir karar, geniş bir ekonomik-matematik modeller sistemi yardımıyla, çok büyük miktarlarda teknolojik

ve ekonomik, bilimsel ve teknik bilgilerin işlenmesi temelinde alınabilir. Uzun vadeli planlama için, bu programlar akla yakın miktarlarda zorunludurlar: görünüşe bakılırsa onlarca zorunludur. Bütünlüklerinde ele alındıklarında, ulusal ekonomi planının çekirdeğini oluştururlar adeta. Programların hazırlanması ve kabulü, ulusal ekonominin bir tek Devlet planının hazırlanmasına doğru sadece bir evredirler.

T A B L O : II

KAYNAKLAR KOMPLEKSİNDEN BİR PARÇA

1 — Kaynaklar; 2 — Doğal kaynaklar; 3 — Üretim araçları; 4 — İnsan gücü; 5 — Tüketim malları; 6 — Enformasyonlar; 7 — Dış (enformasyonlar, ç); 8 — Toprak; 9 — Su; 10 — Madenler; 11 — Tarımın üretim araçları; 12 — Sanayinin üretim araçları; 13 — Büyük inşaat çalışmaları araçları; 14 — İnsan gücü kaynaklarının göç olanakları; 15 — Parasal kaynaklar; 16 — Dış ekonomik ilişkiler; 17 — Ormanlar; 18 — Sulanabilir topraklar; 19 — İçme suyu; 20 — Fosfatlar; 21 — Potasyum; 22 — Sulama kapasiteleri; 23 — Kimya sanayisinin kapasiteleri; 24 — Temizleme kapasiteleri; 25 — Petrol sanayisi kapasiteleri; 26 — Liflerin kullanımı teknolojisi; 27 — Doğal liflerin üretim teknolojisi; 28 — Kimyasal liflerin üretiminin teknolojisi; 29 — Lisans kazanımı; 30 — Kimya sanayisi kapasiteleri kazanımı; 31 — Çayırklar ve otlaklar; 32 — Ekilen tarlalar; 33 — Sulanan alanlar; 34 — Yakıtlar; 35 — Koyun yetiştirilmesi; 36 — Keten ekimi; 37 — Pamuk ekimi; 38 — Madensel gübre üretimi; 39 — Kimyasal lif üretimi; 40 — Koyun yetiştiriciler (Çobanlar, veterinerler, v.s.); 41 — Pamuk ekicileri; 42 — Keten ekiciler; 43 — Kimya sanayi işçileri ve uzmanları; 44 — Yün; 45 — Brüt keten; 46 — Brüt pamuk; 47 — Madensel gübreler; 48 — Teknik bezler; 49 — Petrol; 50 — Yün lifler; 51 — Keten lifler; 52 — Pamuk lifler; 53 — Lifler; 54 — Yapay lifler; 55 — Sentetik lifler; 56 — Kesimler arası ve bölgeler arası denge; 57 — Alt-optimizasyon modelleri; 58 — hedeften: 5 — İş garantisi; 59 — hedeften: 1. 6 — Varyant. Kimya sanayi Kapasiteleri. Varyant. Toprakların kullanımı; 60 — Optimal ölçütleri.

Her düzeyde ve özlerinden (sosyal, politik, savunma vs.) bağımsız olarak bütün program ve projeler, bir tek Devlet planının tam bileşkenleri sayılmalıdırlar. Devlet plan, bu andan itibaren, sadece maddi üretimin değil fakat hayatın diğer alanlarının da: kamu sağlığı, eğitim, kültür, bilimler vs., izleyeceği yönelimi belirler. Genel programlar, Devlet planlamasının birliğini ortadan kaldırmazlar, aksine, bu birliği ve çökyönlü niteliğini sağlamlaştırırlar.

Genel programlar, bir tek plana, her şeyden önce kaynaklar sağlayarak, bir tek planda yer alırlar, bunlarla ilgili görevler ancak ve ancak, ulusal ekonominin bir tek planı çerçevesinde koordine edilebilir ve edilmesi gerekir. Bundan başka, sayısız genel öneri, çeşitli kesimlerin ve bölgelerin gelişme hızları ve yönelimi, insan gücü kaynaklarının dağılımı, doğal zenginliklerin değerlendirilmesi derecesi, ulusal ekonominin dengesi, etkin ve dinamik yapısının oluşması burayla ilgilidirler. Nihayet bu plan, plan görevlerinin gerçekleştirilmesine yarayan mekanizmanın birliğini sağlamalıdır; fiyatların, baremlerin, normların, yardımların ve diğer özendirici unsurların koordineli bir iç sistemi. O halde, ulusal ekonominin planı, genel programlar bütünüünün pasif bir saptamasını, kaynaklarla ilişkili görevlerin bütünüünü temsil etmez. Ulusal ekonominin planlanması süreci, genel programların ve hedeflerin hazırlanma evrelerini, bileşkenler olarak, kapsar, programlar plan hazırlanması sırasında değiştirilebilirler, hedeflere bile düzeltmeler getirilebilirler.

Sergilediğimizden hareketle, ulusal ekonominin uzun vadeli ve optimal bir planının hazırlanmasının şemasını, en genelleştirilmiş biçimi ile nasıl olduğunu göstereceğiz. Bunun için, bazı basitleştirmeleri kabul etmek ve ülkenin ulusal ekonomisini, bütün bir alt-sistemler kademesini kapsayan hiyerarşik bir sistem biçimiyle göstermek gerekir. Ulusal ekonomi, çökyönlü bir sistem olarak, başlıcaları kesimsel yan ve ülkesel yan olmak üzere bir çok görünümde ele alınmalıdır.

Ulusal ekonominin bir tek, optimal ve uzun vadeli bir planının hazırlanması, kesimsel planların ve bölgesel planların projeleriyle göstergelerinin koordine edilmesinin çok evreli bir süreçtir. Yalnızca hesap söz konusu değildir; bu, her şeyden önce, ulusal çapta ekonomik ölçüt ile, kesimsel ve ülkesel optimallik ölçütlerinin koordinasyonunu içerir. Başka deyişle, üç gurup plan projesi tamamen koordine edilmelidirler: ulusal ekonominin hedeflerinin dengeli programlarını ve ülke kaynaklarının bütünüün gelişmesini sentetize eden, ulusal ekonomi genel planı; ulusal ekonominin kesim-

lerinin üretici potansiyelini ve «özel» çıkarlarını yansıtan kesimsel planlar; bu ülkelerin halkının çıkarlarını, doğal ve insan gücü kaynaklarını vs. dile getiren, cumhuriyetlerin ve diğer ülkelerin planları.

Ulusal ekonominin optimal ve uzun vadeli plan şeması birçok varyantla sunulabilir, ya, ulusal ekonominin genel planı ile, sonra ülkesel alt-sistemlere göre kaynaklarla koordineli, ulusal ekonominin kesimlerinin üretici potansiyelinden hareketle; ya, cumhuriyetlerin ve diğer ülkelerin üretici potansiyelinden ve çıkarlarından hareketle, bunları, ulusal ekonominin genel planı göstergeleriyle dengeleyerek ve nihayet coğrafyaları göz önünde tutulup ekonomik kesimlerin gelişmesini belirleyerek. Temel olan, planlamanın örgütlenmesi, sahip olunan enformasyon, hesap şemaları ve modeller, elektronik hesap malzemesinin yetkinleştirilmesi ile ilgili somut değerlendirmelere bağlı olan hesap şeması değildir; sorunun temeli, ulusal ekonominin bir tek planını oluşturan yukarıda adığeçen üç bileşkeni tamamen ve karşılıklı olarak düzeltmek zorunluluğunda yatmaktadır. En emin yol, bu karmaşık hesap sisteminde optimal çözümü mümkün kılan yol, ulusal çapta olduğu kadar kesimsel ve ülkesel çapta da optimallik ölçütleri temelinde her durumda kurulmuş olan plan varyantlarının ne derece uygun düştüğünü gösteren objektif (olarak koşullu) ikili değerlendirmelerin mekanizmasıdır.

Ulusal ekonominin gerçek yapısı doğal olarak daha karmaşıktır ve çok büyük sayıda unsurları kapsar, ulusal ekonomi planının çok sayıda yanını, bununla birlikte sergilenen şemaya göre hesabedilebilen yanını hesaba katmayı gerektirir. Bu şema, uzun vadeli optimal planının hazırlanmasının her evresinde sınırları ve taban rakamlarını veren ek ekonomik-matematiksel modellerin bir bütünü ile tamamlanır. Nüfusla ve insan gücü rezervleri formasyonu ile, üretim kapasitelerinin değerlendirilmesi ve yatırımlarla, talebin, halkın harcamalarının ve gelirlerinin ortaya konması ile, üretimin ve taşıtların vs. ilişkileri ile ilgili belirtilerin simülasyonu söz konusudur özellikle.

S.S.C.B. Bilimler Akademisi Ekonomi ve matematik merkez Enstitüsünde, araştırmalar, bir uzun vadeli optimal planlama sisteminin iki şeması konusundadır, bu iki şema, bir ölçüde, böyle bir sistemin kurulup işletilmesindeki ardarda gelen evreler sayılabilirler.

Birincisi, çok dereceli yaklaşık optimizasyon şeması denilen şey üzerinde temellenir. Temel olarak şundan ibarettir: amaçların hedef için, belli ölçüde göre optimal bir plan yapmakla yetinilmez

fakat, aranılan optimuma az yada çok yaklaşık belli bir miktarda varyantlar hazırlanır. Böylece hazırlanmış olan aynı ve değer göstergeleri sistemi, çeşitli düzeylerdeki planlara alınmış olan enformasyonun çoğalmasını sağlar. Planların aşağı yukarı yaklaşılaştırılması, ulusal ekonominin ölçütlerinden birinin, örneğin, en iyi oranlarından (tanımlamaları özel bir görevdir ve çok karmaşıktır) bazılarında maksimum son ürünün (yada ulusal gelirin) ölçütünün en çok gelişmesini isteyen, ulusal ekonominin nispeten basit bir modelini yapmayı da sağlar. Bu tip yaklaşılaştırma modelleri üzerinde yapılmış olan teorik ve deneysel araştırmalar göstermiştir ki, yinelenen süreç iyi koşullarda gerçekleştirilebilir.

Belirtelim ki bu şema, simülasyon sistemini karmaşıklaştıran ve geniş ek enformasyonlar, yıllarca süren araştırma ve deneme çalışmaları gerektiren bazı sorunları çözmektedir. Örneğin sosyo-ekonomik bölgesel planlama sorunlarına değinilmemektedir, üretimin yerleştirilmesi (taşıma masrafları hesaba katılarak) basit bir biçimde sunulmaktadır vs. Fakat, diğer yandan, kompleksin bazı modellerini, planlamanın partiğine yavaş yavaş sokmak ve üretimin ve çeşitli ekonomik branşların yerleştirmesinin ekonomik-matematiksel planlaması alanında çoktan edinilen tecrübeyi çoğaltmak mümkün olmaktadır.

Elbette ki, ekonomik-matematiksel yöntem ve modellerin bugünkü uygulama evresinden düşünülen sisteme tamamen geçmek için, kesimler arası dengenin simülasyonunu ve kesimsel planlama yöntemlerini vs. geleceğin sisteminin ihtiyaçları açısından, yetkinleştirmek gerekir. Özellikle, kesimsel simülasyondan çıkan enformasyonu ve de alınan enformasyonun (örneğin, diğer kesimlerin elde edilecek kaynaklarının alınması ile ilgili enformasyon) enformasyonunu birleştirmek gerekir.

İkinci şema çok daha karmaşıktır, zira, sosyo-ekonomik sorunlar dahil, çok daha geniş bir sorunlar yelpazesine dayanmaktadır. Şu halde planın hazırlanması üç evrede olmaktadır. Savunma, yönetim, bilim, dış politika ve dış ticaretten gelen angajmanların yerine getirilmesi vs. için, kaynaklar bakımından Devletin ihtiyaçlarının bütün göstergelerinin değerini her şeyden önce hesabetmek gerekir. Bunu izleyen evre, bölgelerin yüksek düzeyde ekonomik program kompleksleri ve koordine edilmeleri için planların optimizasyonudur. Bu evre iki biçimde düşünülebilir. Birincisinde, kesimlere (kompleksle) göre optimize edilmiş planların projeleri, en başta, ulusal ekonomi planı çapında dengelendirilirler, sonra bu plan bölgelerin olanakları ile düzeltilir; ikinci varyantta, bölgeler, uzmanlaşmanın ve ekonomik yapının seçiminde

daha büyük bir özerkliğe sahiptirler. Son evre, planın, plan uygulamasının sonuçlarına bağlı olan fakat hali hazırda, ancak dolaylı olarak ve bazı sınırlamalarla düzenlenebilen toplumsal hareketlerle (halkın ve insan gücü kaynaklarının yer değiştirmeleri, tüketicilerin talebinin oluşması) düzeltilebildiği evredir. Başka deyişle, planın yürütülmesine en elverişli koşulları yaratmak söz konusudur.

Çeşitli düzeylerin optimallik ölçütleri, bölgesel planların hazırlanması sırasında hesaplanmış olan değerlendirmeler (doğal ve insan gücü kaynaklarının kullanımının etkinliği bakımından değerlendirmeler), yüksek düzeyde ölçüt göstergeleri olarak uygulanırlar (toplumsal üretime doğa ve insan gücü kaynaklarının verilmesiyle ortaya çıkan tam sonuç, halkın gelirlerinden yapılan çıkarmalar). Aynı şekilde, ekonomik programın optimallik ölçütü hesaplandığı zaman, bölgesel simülasyonda doğal ve insan gücü kaynaklarının değerlendirmesi hesaba katılarak, yüksek düzeyde hesaplanmış global fiyatlar kullanılır. Ölçütlerin bu sıkı bağı, modellerin karmaşık bütün hiyerarsisini bir tek komplekse dahil etmeyi sağlar.

Sergilediğimiz uzun vadeli optimal planlama sisteminin şu avantajı vardır ki, uzun vadeli planların gerçekleştirilmesini kolaylaştıran yani ekonominin optimal rejimle işlemlerini kesin olarak sağlayan çok sayıda önemle göstergeler verir. Örneğin en önemli göstergeler şunlardır: hizmetler ve ürünler gurubu fiyatları; (kategorilere göre) doğal kaynakların ve (kalifikasyona göre ve meslek guruplarına göre) insan gücü kaynaklarının, bölgelere göre ayrılmış, değerlendirmeleri; kalifikasyon ve meslek guruplarına göre, emekçilerin ücret baremleri; planın, Devletin ihtiyaçlarını karşılamaya ayrılan üretimle ilgili görevleri; planın, bölge ve federe cumhuriyetlerin ekonomik gelişme düzeylerinin yaklaşmasını sağlamayı amaçlayan görevleri. Bu göstergeler, yürürlükteki ekonomik reformun yetkinleşmesi için temeldirler. Optimal bir plan hazırlamasının sayısız evrelerine yönelen bu yaklaşımın, çalışmaların süresini son derece artırabileceğini düşünmek yanlış olur.

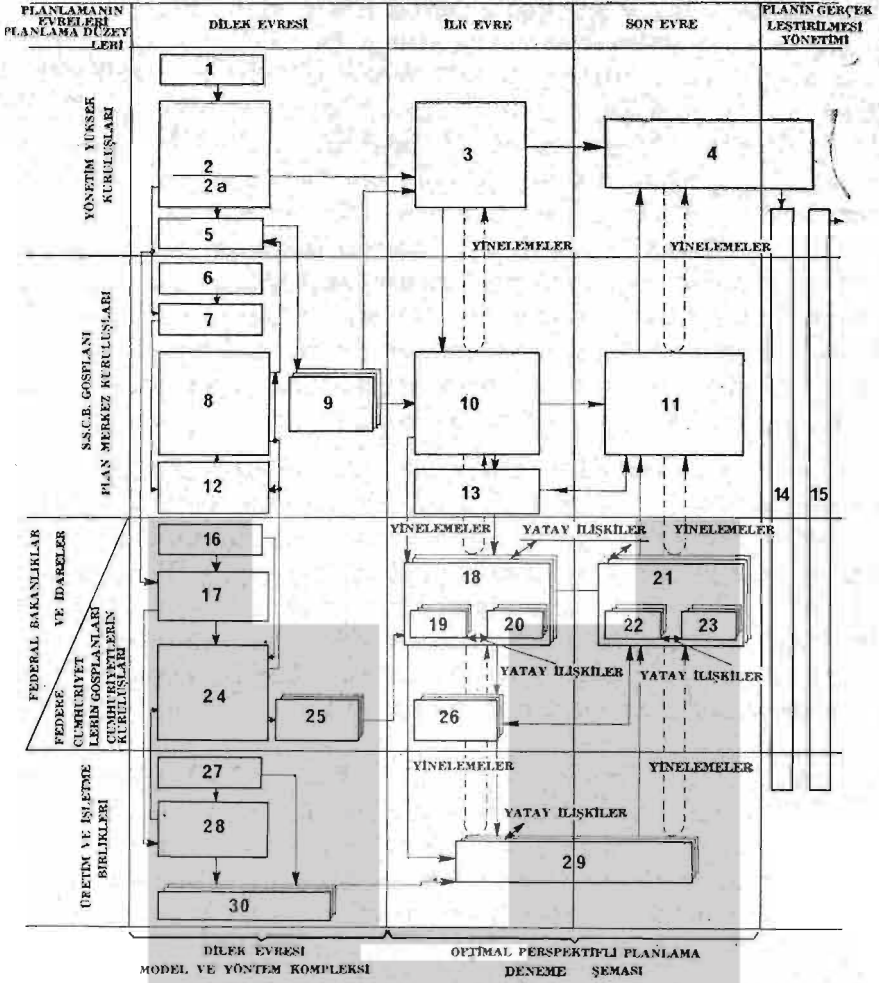
Önerilen sistemin (tablo 3, bu sistemi kısaca özetlemektedir), makinalar yardımıyla insan tarafından gerçekleştirilmiş bir ekonomik planlama bütünü olduğunu belirtelim. Planın gösterge hesapları, koordinasyonun her düzeyinde, bilgi sayaralarca yapılmıştır. Fakat, kesin rol, başlangıç enformasyonunun uzmanlığına başvuran, süreci kontrol eden ve biçimsel olmayan yönetimini üstlenen insana ayrılmıştır. Bununla birlikte kontrol, planlama boyunca planının değişebilir göstergelerinin nitelik bakımından alınmış bütün değerlerini bilen uzmanlar gerektirmez sadece. Hesapların olu-

şu üzerine enformasyonlar, uzmana genelleştirilmiş biçimlerde sunulurlar, fakat her göstergenin bütün değerleri uzman için prensip olarak ulaşılabilir olmalıdırlar. Bu enformasyonun analizi, bir karar sonucuna varabilir ve bu kararlar uzman, sürecin gidişine müdahale eder, planın yapılmasının süresini azaltmak için parametrelerini düzeltir. **Çalışmanın ağırlık merkezi ekonominin durumunun ve plan projesi göstergelerinin analizine tamamen kaydırıldığından**, bu yaklaşımda, kalifiye uzmanlarının rolü çok daha büyük bir önem kazanır. Uzun vadeli optimal planlama sisteminin kuruluşundaki çeşitli mümkün yaklaşımlardan bağımsız olarak, amacı, ulusal ekonominin, kesimsel ve ülkesel oranların, ulusal ekonomi planının ekonomik ve sosyal yanlarının optimal oranlarının koordinasyonunun ve seçimini, sosyalist ekonominin optimal yönetiminin organik olarak girmesini sağlamaktır.

Uzun vadeli optimal planlama sistemi, çok sayıda zorunluluğu karşılayacak biçimde düşünülmelidir. Ekonominin optimal işlemini sağlayan kaynakların en etkin kullanımına doğru ekonominin bütün çarklarını itip yönlendirebilen ekonomik göstergelerin kompleksinin belirlenmesini ve de ulusal ekonominin düzeylerinin ve alt bölümlerinin optimal planlarının göstergeleri ile sosyalist toplumun toplumsal guruplarının objektif olarak koşullu çıkar ve ihtiyaçlarının koordinasyonunu sağlamalıdır. Bütün ülkenin, kesimlerin ve bölgelerin ekonomik gelişme planlarının birliği, ekonomik ve sosyal dengeleri de gene gerçekleştirilmelidir. Planlamanın pek çok varyantları, ülkenin sosyo-ekonomik gelişmesinin çeşitli alternatiflerinin titiz analizi, planlama ve ekonomi konusunda çeşitli çözümlerin kabul edilmesinden gelen bütün sonuçların dikkate alınması son derece önemlidirler. Bu sistem, planların hazırlanma sürelerini azaltmayı, yürütmeye koyulmalarını çabuklaştırmayı, sosyo-ekonomik koşullar değiştiği zaman birbirine bağımlı olan göstergeleri (dengeleyerek) düzeltmeyi sağlamalıdır. Yukarıda sergilenen yöntem, bize göre, formüle edilen zorunlulukları (istekleri, ç) gidermeyi sağlar.

Programların dilek evresini kapsayan, önerilmiş olan uzun vadeli planlama metodolojisi, yalnız global ve yerel ölçütlerin niceliksel keşişmesini (sosyalizmin temel yasası ile uyumlu olarak) değil, fakat, sosyalist toplumda ortaya çıkan global sosyo-ekonomik ve siyasal hedeflerin maksimum yerelleştirilmesini de sağlar. Üretim ilişkileri ve üretici güçleri hesaba katılarak, toplum gelişmesinin niteliksel ve niceliksel yanlarının optimizasyonunun organik birleşmesi sonucuna varılır böylece. Bu yaklaşımın diğer yöntemlere göre son derece büyük yararlılığı üretim güçlerinin ve üretim ilişkilerinin diyalektik birliğindedir. Sovyet ekonomi bili-

T A B L O : III

ULUSAL EKONOMİNİN PLANLAMA SÜRECİ
(BÜYÜTÜLMÜŞ ŞEMA)

- 1 — Bilgiler ve teşhisler;
- 2 — Ülkenin gelişmesinin genel amaçları;
2a — Hedefler tablosu.
- 3 — Devlet planı genel anlayışı;
- 4 — Ulusal ekonominin onaylanmış planı;
- 5 — Genel programlar;
- 6 — Bilgiler ve teşhisler;
- 7 — Hedefler ve alt-hedefler;
- 8 — Karmaşık programlar ve projeler. Tanımlanmış hedefli programlar ve kaynakların programları;
- 9 — Plan öncesi varyantlar;
- 10 — Ulusal ekonominin gelişmesinin başlıca yönetimleri;
- 11 — Ulusal ekonominin gelişme planının projesi;

mince hazırlanan, sosyalist ekonominin optimal işleminin teorik temellerinin gücünü yaratan da kesinkes budur.

Ekonomik araştırmalara, **sosyalist ekonominin (yönetim ve planlamasının) optimal işleminin tek sisteminin** hazırlanmasına ve aşamalı yerleştirilmesine, matematiksel ve elektronik yöntemlerin uygulanmasında yeni bir evreye bugün geçmenin değil yalnız zorunlu fakat mümkün olduğunu düşünmekteyiz.

Daha önce belirttiğimiz gibi, bu sistemin temel unsurlarından biri, uzun vadeli optimal planlamadır, orta vadede planlamayı optimize etmek için, üretimin ve ekonomik faaliyetin diğer bütün yanlarının operasyonel düzenlemesine gitmek için emin paramentrelere ve başvurma noktalarını verebilen yalnızca bu planlamadır.

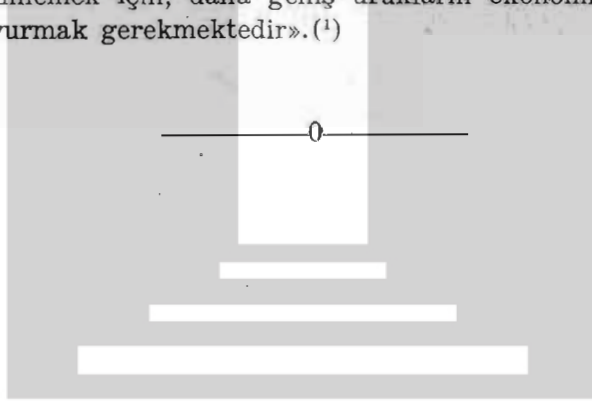
Planlamanın pratiğini ve metodolojisini, önerilen tavsiyeler temelinde yetkinleştirmek çok büyük bir çalışma ve birkaç yıllık çabalar gerektirir; bu, geniş bir araştırma bütününün örgütlenmesini gerektirir. Bu çalışmalar, daha sonra, iktisatçıların, matematikçilerin, sosyologların, filozofların, hukukçuların vs, birleşik çabasını ve çok büyük bir elektronik hesap kompleksi gerektireceklerdir. Fakat, mutlak olarak kuşkusuzdur ki, bu araştırmalar tarafından yapılan harcamalar, uzun vadeli planlamanın büyük yetkinliğince geniş ölçüde karşılanacaklardır.

S.S.C.B. Bilimler Akademisinin ekonomi ve matematik merkez Enstitüsü, uzun vadeli optimal bir planlama sistemi yaratıp

-
- 12 — Akademi ve merkez araştırma enstitülerinin program ve projeleri
 - 13 — Değerlendirmeler ve ekonomik normlar;
 - 14 — Kabul edilip yürütücülerin bilgisine sunulmuş planlar;
 - 15 — Planların yürütülmesi üzerine bilgiler. Yürütme sırasında getirilen düzeltmeler;
 - 16 — Bilgiler ve teşisler;
 - 17 — Branşların ve bölgelerin gelişme amaçları;
 - 18 — Gelişmenin başlıca yönetimleri;
 - 19 — Kesimlerin başlıca yönetimleri;
 - 20 — Bölgelerin başlıca yönetimleri;
 - 21 — Plan projeleri;
 - 22 — Kesimlerin projeleri;
 - 23 — Bölgelerin projeleri;
 - 24 — Araştırma, proje ve incelemelerle uğraşan cumhuriyetlerin ve kesimsel enstitülerin projeleri. Branş ve bölgelerin gelişme şemaları;
 - 25 — Plan öncesi varyantlar;
 - 26 — Kesimsel ve ülkesel normlar ve değerlendirmeler;
 - 27 — Talebin analizi. Teşhisleri;
 - 28 — İşletmelerin gelişme projeleri;
 - 29 — Tabanın plan projeleri;
 - 30 — Plan öncesi varyantlar.

uygulamak için örgütsel bir şema hazırlamıştır. Bu şema, koşul olarak yürütülen iki temel çalışma evresini kapsamaktadır: birinci olarak, sistemin metodolojisini kurup işletmek için teorik araştırmalar zorunludur; ikinci olarak, bileşkenlerinde ve bütününde, evre evre yetkinleşmesi ve planlamaya yerleştirilmesinde, sistemin deneysel kontrolü. Her evre (cycle), somut araştırma temalarına bölünen çokyönlü birçok büyük sorunu kapsar. Uzun vadeli planlama sisteminin belirtilen anlamda tam bir yeniden yapımı, hesaplarımıza göre, 7 ila 10 yıl gerektirecektir ve uzun süreli teşhislerle, çok varyantlı planlamayla, plan görünümünün doğaca ve değerce mükemmel uyumu ile ilgili sorunları çözmeyi sağlayacaktır.

Uzun vadeli planlama sisteminin yetkinleşmesi, Sovyetler Birliğinde sürdürülen ekonomik reformun gelişmesini yönlendirecek ve ekonomi bilimini ilerletecektir. Bu sayede, S.B.K.P. XXIV. Kongresince, L. Brejnev tarafından kongrede söylenen sözlere göre, «sosyal ihtiyaçların daha kesin bir incelenmesine, ekonomik olanaklarımızın bilimsel teşhislerine, çeşitli çözüm varyantlarının ayrıntılı değerlendirme ve analizlerine, bunların uzak ve yakın yansımalarına gitmesi gereken» planlamanın yetkinleşmesi ile ilgili olarak konan görev gerçekleştirilebilecektir. «Bu önemli ve karmaşık sorunu çözümlemek için, daha geniş ufukların ekonomik planlamasına baş vurmak gerekmektedir».(1)

TÜSTAV

(1) Sovyetler Birliği komünist Partisinin XXIV. Kongresi. 30 mart - 9 nisan 1971. Belgeler. Moskova, 1971, s. 118.

1970 yıllarında sovyetler birliği (*)

Sosyalist planlama ve
S.S.C.B. ekonomisinin gelişmesi

Nikolai BAIBAKOV
Türkçesi : H. Arif SAYGI

S.S.C.B.'de ekonominin planlanması, üretici güçlerin ilerlemesini, çağdaş bilimsel ve teknik devrimin kazanımlarının kullanılmasını ve bu sayede, sovyet insanların kültür ve hayat düzeyinin yükselmesini kolaylaştıran temel bir faktördür.

Marxizmin kurucuları, yalnızca sosyalist devrimin zaferinin ve üretim araçlarının toplumsal (social) mülkiyetinin kurulmasının; planlı bir ekonomiyi örgütlemeyi, bir tek plana göre sosyal üretimi geliştirmeyi sağladıklarını ispatlamışlardır. Lenin, bu teoriyi bütün görünüşleriyle geliştirip somutlaştırmış ve bunu uygulamaya koymak için pratik yolları göstermiştir. Rusyada Ekim sosyalist Devriminin zaferinden beri, Devlet tarafından yönetilen ekonomik planlama, sosyalist toplumun ilerlemesinin en önemli faktörüdür.

Ekonominin planlanmasını, yeni toplumun kurulmasını yöneten komünist Partisinin ve sovyet Devletin faaliyetini, bütünleyen bir bileşken sayan Lenin, Rusya Sovyetleri VIII. Kongresinde, Partinin siyasal programının bir ekonomik inşa programıyla, «ulusal ekonominin bütününi yeniden yaratmaya ve onu modern tek-

(*) Bu yazı, S.S.C.B. Bakanlar Konseyi as Başkanı ve S.S.C.B. GOSPLAN Başkanı N. Baibakov'un; S.S.C.B. Bilimler Akademisi'nin dergisi «Sciences Sociales»ün 1972/1 sayısında yayımlanan yazısının çevirisidir.

niğin düzeyine çıkartmaya yönelik çalışmaların planıyla»⁽¹⁾ tamamlanması gerektiğini belirtiyordu.

Lenin, ekonominin Devlet tarafından yönetilmesinin, makinalaşmış büyük üretim üzerinde temellenmiş sosyal üretimin bizzat doğasından gelen ve bütün kollarının gelişmesinde uygunluk ve birlik gerektiren bir zorunluk olduğunu açıklıyordu. İşte bu tezden hareketledir ki, o, bugün, bütün önemlerini koruyan tarihsel yeni koşullarda Lenin'in büyük mirasını bir yaratıcı olarak kullanan S.B.K.P.'nin iktisadi politikasında yol göstericilik eden planlamanın ve sosyalist yönetimin ilkelerini hazırlamıştır.

Sovyet ekonomisinin gelişmesinde planlamanın devasa rolünü belirleyen ilkeleri belirtmek uygun düşer:

birincisi — büyük ekonomik ve siyasal sorunları çözümlemek için ekonomik kaynakların ve milyonlarca insan emeğinin birleştirilmesi, bütün ülkede büyük üretimin merkezileştirilmesi;

ikincisi — ulusal ekonominin yüksek hızlarda orantılı gelişmesinin garantilenmesi;

üçüncüsü — hedefin ve çalışmaların öncelik sırasının belirlenmesi, bilim ve tekniklerin son kazanımları üzerine, en başarılı tecrübe üzerine yönelme;

dördüncüsü — toplumun maddi, mali ve insan gücü kaynaklarının mümkün olan en etkin kullanılması, her özel anda planın ana halkasının doğru seçimi.

Komünist Partisi ve sovyet hükümeti, işte bu ilkelerden esinlenerek, yıllık ve beş yıllık planların ekonomik ve siyasal hedeflerini tayin etmektedirler ve bu planlara uygun olarak, komünizmin kuruluşu çıkarına ulusal ekonominin kaynaklarını kullanmaktadırlar.

HAYATA GİRMİŞ OLAN İLKELER

Sovyet toplumu, gelişimi boyunca, bir çok tarihsel aşamalardan geçmiştir. Ve bu aşamalardan her biri, ulusal ekonominin planlanma sisteminin belirli bir ilerlemesiyle belirlenmiştir. Bu uzun yol bizi, kollara göre ilk beş yıllık planlardan ulusal ekonominin bütün kollarını birbirlerine eklemeyen bütünsel programlara götürmüştür.

Birkaç sanayi kolu ile ilgili ilk planlar mayıs-haziran 1918'de hazırlanmaya başlanmışlardır ve Rusya ulusal ekonomi Konseyleri I. Kongresine sunulmuşlardır. Dış askeri müdahalenin ve iç

savaşın istisnai olarak güç koşullarında, Devlet, en önemli yiyecekleri, yakacakları ve malzemeleri merkezileştirilmiş bir biçimde dağıtıyordu. Bu dönemde, Lenin, planlamanın ilk hedefinin, iç ve uluslararası karşı devrimi yenmek için bütün ekonomik kaynakları harekete geçirmek olduğu kanısındaydı.

Savaştan sonra Barış içinde sosyalist kuruluşa geçişle birlikte, bütün ekonomik faaliyetin temeline yerleştirilen, Lenin'in inisiyatifi üzerine 10 - 15 yıl için 1920'de hazırlanmış olan ve Rusya Sovyetleri VIII. Kongresi tarafından onaylanmış olan GOELRO planıdır. Bu, dünya pratiğinde, bütün bir ülke çapında ulusal ekonominin gelişmesinin uzun vadeli ilk planıdır. Temel taşı elektrifikasyon idi. Ekonominin planlı gelişmesini sağlamak için, halk komiserleri Konseyinin 22 şubat 1921 tarihli ve Lenin tarafından imzalanmış bir kararnamesi, Çalışma ve Savunma Konseyi nezdinde Devlet genel plan Komisyonunu (Gosplan) kurdu.

İlk planlarda, dikkat, ekonomik sosyalist yapının maksimum gelişmesi üzerine, sosyal mülkiyetin pekiştirilmesi ve yayılması üzerine, köylü işletmelerinin sosyalist dönüşümü üzerine, kapitalist unsurların sınırlanması, yavaş yavaş ortadan kaldırılması ve sonra tamamen tasfiyesi üzerine toplanmıştı. Devlet sektörünü güçlendirmek için, toptan fiyatların ve vergilerin düzenlenmesi gibi çeşitli ekonomik tedbirlerin, maddi kaynakların, yatırımların merkezileşmiş yöneliminden geniş ölçüde yararlanılıyordu.

1928'den itibaren, Sovyetler Birliğinin ekonomik hayatı beş yıllık planlar üzerinde temellendirildi. Hedefleri ortak kalan bu planların, her birinin, toplumun gelişmesinin güncel görevlerinden ve objektif koşullarından gelen özellikleri vardı.

Birinci beş yıllık planda (1928-1932), ülkenin ekonomik kaynakları, sanayileşme için ve tarımın sosyalist yeniden kurulmasını sağlamak için kullanıldılar. İkinci beş yıllık plan (1933 - 1937) için saptanmış olan büyük görevlerin uygulanmasıyla, ulusal ekonominin bütün kollarının geniş bir yeniden teknik donatımı programı gerçekleştirildi, bu, ülkenin savunma yeteneğini pekiştirme ye geniş ölçüde katkıda bulundu.

Birinci beş yıllık planın yürütülmesi, Sovyetler Birliğinde sosyalist toplumun temellerinin kurulması ile kapandı ve ikinci beş yıllık plan, temel olarak, sosyalizmin kurulmasının tamamlanmasına tanık oldu. Bu ana doğru, sosyalist sistem, Sovyetler Birliğinde ulusal ekonominin bütün kollarında muzaffer olmuştu. Üretim araçlarının sosyalist sosyal mülkiyeti bundan böyle, yeni rejimin dokunulmaz temeliydi. Özel sanayinin yerini almış olan güçlü bir

sanayi kurulup işletilmiştir. Kollektifleştirme sayesinde, çok yüksek derecede makinalaştırılmış büyük bir tarım üretimi örgütlenmişti; bütün ticaret sosyalist Devlet'in ve kooperatiflerin ellerinde toplanmıştı, bunahmlar, sefalet, işsizlik yok olmuşlardı, insanın insan tarafından sömürülmesi ebediyet ortadan kaldırılmıştı. İşçi ve köylü çevreler kökenli bir entelijansiya doğmuştu. Bu dönemde sovyet ekonomisinin gelişmesi, istisnai olarak çabuk hızlarla belirlenmiştir. Savaştan önce gelen oniki yıl (1929-1940) boyunca, S.S. C.B.'nin sanayi üretimi hacmi 6,5 kez artmıştı ve siderürji, mekanik konstrüksiyonlar, kimya sanayi ve enerji sanayi gibi kollar çok daha çabuk ilerlemişlerdi. Bu kolların tercihi geliştirilmesi, ülkenin ekonomik geriliğine son vermeyi ve İkinci Dünya Savaşı arifesinde, sanayi üretiminde Avrupada birinci ve dünyada ikinci sırayı almayı sağlamıştı.

Büyük Ulusal Savaş (1941-1945) sırasında, planlı ekonomi sosyalist sistemi, müthiş bir deneye tabi tutuldu ve bundan parlak bir şekilde çıktı. Planlama, savaş ekonomisini örgütlemek için güçlü bir araç oldu. Savaştan sonra, beş yıllık planların hazırlanması ve yürütülmesi, ulusal ekonominin hızlı kalkınmasını ve ekonominin ve kültürün yeni bir atılımını sağladılar. Sosyalizm, S.S. C.B.'de tamamen ve kesinkes muzaffer olmuştu.

Planlamanın merkezi yönetim sorunu, planlamanın bütün tarihi boyunca, sosyalist kuruluşun teorisinin ve pratiğinin kilit sorunu olmuştur. Komünist Partisi ve sovyet Devleti, Lenin'in: «komünizm, bütün ülkede, büyük üretimin son derece merkezileştirilmesini gerektirir ve zorunlu kılar»⁽²⁾, sözünü titizce gözetmektedirler. Kuşkusuz bu ilke, bütün sorunlar bir tek merkez tarafından çözümlenmelidir ve diğer bütün kademelerin yalnız yürütme rolü vardır demek anlamına gelmemiştir asla. Pratikte, planlama, Devlet'in merkezileşmiş yönetimini emekçilerin en yüksek derecede yaratıcı faaliyetine sıkı sıkıya bağlar. İşte bunun içindir ki, S.S.C.B.'nin tek ekonomik planı sadece temel eksenleri, parametreleri ve en önemli görevleri saptar. Sonra, Devlet planı, bakanlıklar ve federe cumhuriyetler tarafından açılır ve guruplar ve işletmeler tarafından çok daha somutlaştırılır.

Komünist Partisi, planlamayı, geniş emekçi kitlelerin sosyal üretimin yönetimine katılması biçimlerinden biri sayar. Bu katılma, beş yıllık plan Hedeflerinin bütün halk tarafından faal olarak incelenmesinde, Devlet planlarının zamanında yürütülmesi için sosyalist yarışmada, işin üretkenliğinin (productivité) artırılması, donatımın en iyi kullanılması, ham maddelerin ve malzemelerin tutumlu kullanılması, yeni tekniklerin uygulanması, üretimin nite-

liğinin iyileştirilmesi, yeni olanakların zamanında hizmete sokulması vs. için kitlesel hareketlerde ifadesini bulur. Sovyet halkının coşkusu, çalışmada yiğitliği planların vaktinde yürütülmesi amacına yönelirler, sosyal üretimin genişliğini çok büyük oranda artırmayı sağlarlar.

Sovyet insanları, ulusal ekonominin sekizinci beş yıllık gelişme planının (1966-1970) gerçekleştirilmesinde çok iyi çalışmışlardır. Bu beş yıl süresince, ekonomik gelişme hızları artmış, halkın gerçek gelirleri çoğalmış, oranlar, özellikle sanayi ile tarım arasındaki oran, üretim araçları üretimi ile tüketim malları üretimi arasındaki oran, önceki beş yıla oranla, ulusal ekonomide daha da düzelmiştir. Büyük sosyal tedbirlerin uygulamasında, özellikle kır ve kent halklarının hayat düzeylerinin yaklaşmasında önemli bir adım atılmıştır. Sekizinci beş yıl, komünizm yolunda, S.S.C.B.'nin ekonomik ve savunma gücünün pekişmesinde sovyet toplumunun yeni bir ilerlemesini belirlemiştir.

Aşağıdaki veriler (Tablo 1), sekizinci beş yılın temel görevlerinin iyi sonuçlandırıldıklarını kantılamaktadırlar:

Tablo 1

	1961 - 1965 dönemi için artış (%'de)	1966 - 70 dönemi için artış, %	
		S.B.K.P.'nin XXIII. Kongresi direktiflerine göre	Gerçek
Ulusal gelir	32	38—40	41,0
Sanayi üretimi	51	47—50	50,0
Grup A	58	49—52	51,0
Gurup B	36	43—46	49,0
Global tarım üretimi	12	25	21,0
Bütün taşıt araçlarının mal-trafiği	47	37	38,0
Perakende ticaret iş rakamı	34	40	48,0
Gerçek gelirler	19	30	33,0
Ortalama ücret	19,7	20	26,0

Sovyet insanların yaşamının iyileşmesi, konut sorununun aşamalı çözümünde de ifadesini bulmaktadır. Daha çok yakın zamanlarda, beşinci beş yıllık plan (1951-1955) sırasında, konut yapımına her yıl ancak 3 milyar ruble ayrılırken, 1970'te bu amaçlar için ayrılan krediler 13 milyar rublenin üstüne çıkmıştır. Son on-

beş yıl boyunca (1956 - 1970), konut yapımı için 145 milyar rubleden (unitaire prix olarak) fazla harcanmıştır. 126 milyondan fazla kişinin oturmak üzere taşındığı 34 milyon kadar konut yapılmıştır.

Planlamanın leninist öğretisine, toplumsal gelişme hedeflerinin derinlemesine bir açıklamasına dayanan S.B.K.P., dünyanın en ileri ekonomisinin yaratılmasına yönelmektedir. 1966'dan beri S.S. C.B.'de uygulanan ekonomik reform buna katkıda bulunmaktadır. İlk hedefleri, üretimin etkinliğini yükseltmek, canlı emek ve maddeleşmiş çalışma harcamalarını kısmak, yatırımların ve sabit fonların verimliliğini (rendement) artırmaktır.

Reformun uygulanması sonucu, işletmelerdeki ekonomik çalışma düzeyinin yükseldiği görülmüştür, bu, iç birikimlerin artmasını ve en önemli endeksler (indice) için sekizinci beşyillik plan uygulamasını kolaylaştırmıştır. Yeni planlama ve yükseltme sistemine geçmiş olan işletmelerin çoğunluğunda, ekonomi için zorunlu ürünlerin gerçekleştirilme hızları artmıştır; sabit üretim fonlarının ve döner fonların kullanılması iyileşmiştir. Sekizinci beş yıllık plan sırasında, yeni planlama ve ekonomik yükseltme sistemi, ulusal ekonominin yaklaşık bütün kollarında başlıca yönetim yöntemi olmuştur. Bugün, yeni sisteme göre çalışan sanayi işletmeleri, üretimin ve gerçekleştiriminin % 93'ünden çoğunu ve kazançların % 95'inden çoğunu sağlamaktadırlar. Demir yolu, kara yolu, deniz yolu ve ırmak yolu taşıtları ve sivil havacılık yeni sisteme geçmişlerdir. Tarım bakanlığının 8.000 den fazla sovkozu, hizmet işletmelerinin aşağı yukarı % 80'i, inşaatın 250 kadar büyük kuruluşu, bundan böyle kendi kendini finanse etme ilkesine göre çalışmaktadırlar. Ekonomik reform süresince kazanılan tecrübe ve verdiği sonuçlar kanıtlamaktadırlar ki, parti tarafından hazırlanan iktisadi politika tamamen doğrulanmıştır ve dokuzuncu beş yıllık planın görevlerini iyi sonuçlandırmayı sağlamaktadırlar.

Ulusal ekonominin artan etkinliği, toplumsal üretimin yapısının yetkinleşmesine doğrudan doğruya bağlıdır. Ve burada temel olan, enerji ve kimya sanayilerinin, mekanik konstrüksiyonların, en başta duyarlı (ölçü, ç) aletleri, radyo-elektronik aletler yapımının ve ekonominin bütün kesimlerinin teknik ilerlemesine ve büyüme hedeflerine, yatırım hacmine, işgücü istihdamının iyileşmesine, emeğin üretkenliğine ve üretimin hacmine etki eden diğer bir çok ekonomi kolunun gelişmesidir.

Ana ekonomik sorunlar, belirtilen kolların ve bütününde ekonominin gelişme hızları arasındaki en iyi ilişkiyi, enerji ve yakıt sağlayan kolların, kimya sanayisinin, siderürjinin ve demirli olma-

yan metallürjinin yapısını ilgilendirmektedirler. On yılda, kimya sanayisinin üretimin global hacmindeki payı % 40, enerjetğin payı yaklaşık % 30, mekanik konstrüksiyon ve metal işleme sanayisinin payı % 40 artmıştır. En etkin yakıtların, petrol ve gaz, payı 1965'te % 51'e karşı 1970'te % 60 idi. Bu kolların çok büyük oranda büyümesi, teknik ilerlemenin hızlarını artırmıştır.

Ulusal ekonominin etkinliği, özellikle mekanik yapımlarda ki burada, masrafları kısmanın, üretimin niteliğini iyileştirmenin ve emeğin üretkenliğini artırmanın başlıca yollarından birisidir bu, üretimi maksimum uzmanlaştırarak ta artırılmaktadır. Uzmanlaştırmaya koşut olarak, bir çok kollarda (kimya sanayi, petrol çıkarılması, orman sanayi, demirli olmayanlar metallürjisi, ham maddelerin ve enerjinin), firelerin ve yan ürünlerin daha tam bir kullanımıyla, üretimlerin rasyonel bir bileşiminin geliştiği görülmektedir.

Bu etkinlik politikası, tarımın hızlı ve düzenli bir gelişmesini zorunlu kılmaktadır. Tarımın maddi ve teknik temelini pekiştirmek ve ekonomik uyarıcıların rolünü artırmak için sekizinci beş yıl sırasında alınan tedbirler, tahılların, brüt pamuğun, şeker pancarının, patatesin, etin, sütün üretimini artırmayı ve global tarım üretimin büyüme hızlarını yükseltmeyi sağlamışlardır. Sekizinci beş yıl sırasında, yıllık ortalama tahıl üretimi, 1961-1965'teki 130,3 milyon tona karşılık 167,5 milyon ton olmuştur. Brüt pamuğun global hasatı, önceki beş yılın düzeyini % 22 geçmiştir; bu rakam, şeker pancarı için % 37, ayçiçeği için % 26, olmuştur; yıllık ortalama et üretimi % 24, süt üretimi % 24, yumurta üretimi % 24 ve yün üretimi % 10 artmıştır. Tarımın kalkınması programının yürütülmesi, ulusal gelirin ve maddi kaynakların tarım lehine dağılımındaki oranların öz bakımından bir değişmesini gerektirmiştir. Yatırımlar, tarım için, ulusal ekonominin bütünü için olduğundan daha hızlı artmaktadırlar. Kırlara, yüksek verimli bir malzeme ve gübre sağlanması büyük oranda iyileşmektedir. Sekizinci beş yıllık plan sırasında ve önceki beş yıllık plana göre, tarım malzemeleri, traktör için % 34,3, tarım aletleri için % 38 ve kamyonlar için % 70 artmıştır. 1970'te, tarıma yaklaşık 19 milyon ton gübre verilmiştir ve bu 1965'e göre % 69'luk bir artıştır. Tarımın elektifikasyonu ve «kimyasallaştırma», bütünsel makinalaştırma ve toprakların iyileştirilmesi yoluyla yoğunlaştırılması sürmüştür. Bütün bunlar, kolhozların ve sovkozların iş verimliliğinin iyileştirilmesini sağlamıştır.

Maddi üretimin bütün kesimlerdeki üretim aygıtının büyümesi ve yetkinleştirilmesi sayesinde, sekizinci beş yıllık planın temel eko-

nomik ve toplumsal görevleri iyi sonuçlandırılabilmiştir. Ulusal gelirin tüketime ve birikime giden yıllık ortalama artışı % 7,1, sanayi üretiminin çoğalmasa % 8,5, bütün taşıt araçlarının mal-trafiğinin artışı % 6,7, perakende ticaret iş rakamı % 8,2 olmuştur. Bu dönem sırasında, kişi başına gerçek gelirler yılda ortalama % 5,9 artmıştır. Bu demektir ki, sovyet ekonomisi, sekizinci beş yıl boyunca çabukça ilerlemiştir. Bu yıllar sırasında, yaratıcı güçleri çok daha iyi ortaya çıkmıştır; bu güçler, toplumsal üretimin yüksek etkinlik göstergelerine (endislerine) ulaşmayı sağlamaktadırlar.

Sovyet ekonomisi, bugün, modern bir malzeme ile donanmış, ileri bir sanayi, büyük bir sosyalist tarım, sanayi yöntemlerini, modern taşıt ve ulaşım araçlarını, milyonlarca kalifiye işçiyi, kol-hozcuyu ve aydını, binlerce bilimsel ve kültürel kuruluşu kullanan, son derece büyük bir inşaat kesimidir.

Aşağı yukarı yirmi yılı savaşlar ve bu savaşlardan sonra ekonominin yeniden düzelmesi tarafından alınan yarım yüzyıldan biraz fazla bir zamanda, Sovyetlerin ülkesi büyük bir sanayi gücü olmuştur. Aşağıdaki veriler (Tablo 2) S.S.C.B.'nin gelişmesinin en önemli sonuçları hakkında bir fikir edinmeyi sağlamaktadırlar.

Tablo 2

	1940, 1965, 1970 endisleri 1913 düzeyini kaç kez aş- maktadırlar.		
	1940	1965	1970
Ulusal gelir	5,3	32	44,7
Global sanayi üretimi	7,7	61	89,8
Global tarım üretimi	1,4	2,5	3,0
Bütün taşıt araçlarının mal-trafiği	3,9	22	30
Ulusal ekonomide istihdam edilen			
memur ve işçi sayısı	2,6	6,0	7,0
Sanayide iş üretkenliği	3,8	14,0	18,5
Tarımda iş üretkenliği	1,9	4,0	5,2
Sanayi ve tarım işçilerinin gerçek gelir- leri, işsizliğin ortadan kaldırılması ve (işçi başına) iş gününün kısaltılması göz önüne alındığında	2,7	6,4	7,6
(İşçi başına) köylülerin gerçek gelirleri	2,3	7,8	12,0

Devasa bir üretim aygıtı yaratılmıştır S.S.C.B.'de. 1970 yılı sonuna doğru, sabit fonların değeri, 461 milyarı üretici sabit fonlar için olmak üzere 737 milyar rubleye yükseliyordu. Sovyet iktidarının kurulmasından beri, 42.000 kadar büyük sanayi işletmesi kurulup işletmeye geçirilmiştir. Ulusal ekonominin bütün kesimleri, modern üretimin maddi, teknik ve sanayisel bir temeline sahiptirler. Sovyetler Birliği, bundan böyle, gelişmiş çok değerli bir ekonomiye sahiptir ve temel maddelerin üretimi çok büyük hacimlere ulaşmıştır (Tablo 3).

Tablo 3

	Birimler	1940	1960	1965	1970
Elektrik	Milyar kW's	48,3	292	507	740
Petrol	Milyon ton	31,1	148	243	553
Doğal gaz	Milyar m ³	3,4	45	128	198
Maden kömürü	Milyon ton	165,9	510	578	624
Çelik	Milyon ton	18,3	65	91	116
İşlenmiş maden saç	Milyon ton	11,4	44	62	81
Madeni gübre	Milyon ton	3,2	14	31	55
Reçine ve plastik maddeler	Bin ton	10,9	312	803	1,672
Kimyasal lifler	Bin ton	11,1	211	407	623
Otomobil	Bin adet	145,4	524	616	916
Traktör	Bin adet	31,6	239	355	459
Odun	Milyon m ³	117,9	369,5	378,2	384
Selüloz	Bin ton	529	2,282	3,234	5,110
Kağıt	Bin ton	812	2,334	3,231	4,185
Çimento	Milyon ton	5,7	46	72	95
Bez (toplam)	Milyon m ²	3.300	6.636	7.498	8,851
Deri ayakkabı	Milyon çift	211	419	486	676
Et	Bin ton	1.501	4,406	5,245	7,140
Hayvani yağlar	Bin ton	226	725	1.066	960
Kremasız süt ürünleri	Milyon ton	1,3	8,3	11,7	19,5
Kristalize şeker (pancardan)	Bin ton	2.165	5,266	8.924	8,141
Televizyon	Bin adet	0,3	1.726	3.655	6,681
Radyo	Bin adet	160	4.165	5.160	7,811
Buz dolabı	Bin adet	3,5	529	1.675	4,140

Bu veriler ve daha başkaları, kapitalist ülkelerin ekonomisinin hızlarından çok yüksek olan, yüksek hızlarla ilerleyen Sovyetler Birliği'nin planlı ekonomisinin avantajlarını göstermektedirler. Sa-

nayi üretiminin yıllık ortalama ilerlemesi, 1951-1970'te, Birleşik-Devletlerde % 4.1'e, Büyük Britanya'da % 3'e ve Fransa'da % 5.9'a karşı, S.S.C.B.'de % 10.1 olmuştur. Şu son yıllarda, Sovyetler Birliği, bir çok önemli maddenin üretiminin yıllık mutlak artışında Birleşik-Devletleri geçmiştir.

Sanayinin ilerlemesinin bu yüksek hızları, Ekonomik yardımlaşma Konseyi üyesi bütün sosyalist ülkelerin özelliğidir. 1950'den 1970'e, sanayi üretimleri yaklaşık 6,8 misli artmıştır. Bu ülkeler, ekonomik planlarını birlikte düzenliyerek (coordonner), uluslararası sosyalist iş bölümü olanaklarından daha iyi yararlanmaya çalışmaktadırlar. Elbirliği etmelerinde şimdi yeni bir aşamaya girmiş bulunmaktadır. Ekonomik yardımlaşma Konseyinin temmuz 1971'de Bükreş'te toplanan XXV. oturumunun kararları çerçevesinde, 15 ila 20 yıla uzanan sosyalist ekonomik bütünleşme (integration) gelişmesinin ve elbirliğinin derinleşmesi ve mükemmelleşmesinin karmaşık Programını uygulamak söz konusudur. Ekonomik, bilimsel ve teknik elbirliği derinleştirilmesi ve yetkinleştirilmesi ve ekonomik sosyalist bütünleşmenin geliştirilmesi, uluslararası sosyalist iş bölümünün, ekonominin yaklaştırılmasının, ulusal ekonomilerin son derece yüksek modern bir yapısının kurulmasının, ekonomik gelişme düzeylerinin eşitliği ve kerte kerte yakınlaştırılmasının, ekonominin başlıca kesimleri, bilimler ve teknikler arasında sağlam ve düzenli bağların kurulmasının, bu ülkelerin uluslararası pazarının, bu yollarla, pekiştirilip genişletilmesinin —komünist ve işçi partileri ve Ekonomik yardımlaşma Konseyi üyesi ülkelerin hükümetleri tarafından bilinçli ve düzenli bir biçimde yönetilen— bir sürecini göstermektedir.

Program, en büyük ekonomik sorunların: ulusal ekonominin, yakıt, ham madde ve yüksek bir teknik düzeyde donatım bakımından beslenmesi, halkın ihtiyaçlarının gıda ve sanayi maddeleri bakımından giderilmesi vs., çözümünü ilgilendiren elbirliği tedbirlerini gerçekleştirmek için, tutulacak pratik yolları (ve süreleri) belirtmektedir.

Karmaşık Programın uygulanması EYK üyesi ülkelerin ulusal ekonomilerinin sağlanmasını ve sıkı sıkıya karşılıklı etkilerini, sosyalist ülkeler topluluğunun bütünüünün ekonomik gücünün artmasını kolaylaştıracaktır.

Planlamanın leninist ilkeleri, Sovyetler Birliği komünist Partisinin belgelerinde, sovyet Hükümetinin kararnamelerinde geliştirilmişlerdir. Ekonominin devasa gelişme planları, partinin yönetiminde hazırlanıp yürütülmektedir. Pilot kesimlerde varolan kaynakları yoğunlaştırmayı sağlayan ancak ve ancak planlı bir eko-

nomi, ülkenin ilerlemeye doğru yaptığı eşsiz sıçramayı sağlayabilirdi. S.S.C.B.'de, sosyalizm kurulmuştur ve komünizmin maddi ve teknik temeli yerleştirilmektedir. Lenin'in güçlü bir sosyalist ekonomi yaratılması konusundaki fikirleri böylece hayat bulmaktadır.

DOKUZUNCU BEŞ YILLIK PLANIN BAŞLICA HEDEFLERİ

S.B.K.P.'nin XXIV. Kongresi, Sovyet Devletinin iktisadi politikasının temel sorunlarını tartışarak, ülkenin ekonomik evriminin şimdiki aşamasını, sosyalist ekonominin devasa genişliğini, halkın kahramanca çabalarıyla yaratılan güçlü üretim potansiyelini nitelleyen özelliklere önem vermiştir. Dokuzuncu beş yıllık planın, sosyalist üretimin gelişmesinin yüksek hızları, daha büyük etkinliği, bilimsel ve teknik ilerleme ve iş üretkenliğinin daha hızlı büyümesi sayesinde halkın hayat ve kültür düzeyinin çok büyük bir atılımını sağlamaktan ibaret olan görevlerini iyi sonuçlandırmayı gerekten herşey sağlamaktadır.

Halkın hayat düzeyinin yükselmesi, her beş yıllık planda ekonomik ve siyasal önemli bir görev olarak yer almıştır. Bu yönde, bilhassa sekizinci beş yılda, daha şimdiden çok şey yapılmıştır. Ve böyle olmakla beraber, nispeten uzun bir dönem boyunca bu amaçlar için kullanılan kaynaklar, başka acil ekonomik sorunları öncelikle çözümlenmenin gerekliliğinden dolayı sınırlıydılar. Savaştan önce gelen yıllarda ve savaşı izleyen ilk yıllarda, kaynakların çok büyük bir kısmı, ülkenin sanayi gücünü yaratmak, ekonomik bağımsızlığının ve savunma yeteneğinin temellerini atmak ve ekonominin gelecekteki ilerlemesi için maddi bir temel kurmak için kullanılmıştı. Ülkemizin son derece gelişmiş bir ekonomiye sahip olduğu şu anda, parti, halkın daha rahat yaşamasını ulusal ekonominin gelişmesinin daha da üstünde tutma hedefini saptamıştır. Yalnızca, gelecek beş yıl için değil, fakat genel olarak, ülkenin ekonomik gelişmesinin yönelimi olarak, uzun süreli bir hedef olarak saptanmıştır. Daha dokuzuncu beş yıllık plan dönemi boyunca, S.B.K.P.'nin XXIV. Kongresi Direktiflerine uygun olarak, hayat düzeyini yükseltmek için büyük tedbirlerin uygulanması öngörülmektedir. 1971'den 1975'e, bunu yapmak için, sekizinci beş yıllık plan sırasındaki (1966-1970) 10 milyara karşı 22 milyar ruble harcanacaktır.

Bu temel görevi başarıya ulaştırmak için, Kongrenin Direktifleri, toplumsal üretimin yüksek hızlarını ön görmektedirler. İşte, başlıca kesimler için bu hızların neler olduğu (Tablo 4) :

Dokuzuncu beş yıllık plan süresince maddi üretimin gelişmesi, gene, aşağıda belirtilen temel göstergelerce nitelenmektedir (Tablo 5, 6, 7, 8, 9).

Tablo 4

	Artış, % de, (1971-1975)
Ulusal gelir	137 - 140
Global sanayi üretimi	142 - 146
Gurup A	141 - 145
Gurup B	144 - 148
Global tarım üretimi	120 - 122
Bütün taşıt araçları mal-trafik	132 - 135
Ulusal ekonomide yatırımlar	136 - 140
İş üretkenliği : — sanayide	136 - 140
— tarımda (sovkozlar ve kolhozlar)	137 - 140
— İnşaatta	136 - 140
Perakende ticaret iş rakamı	140

Yeni beş yıl, komünizm yolundaki sovyet toplumunun ilerlemesinde, maddi ve teknik temelini yaratılmasında, ülkenin ekonomik ve savunma gücünün pekişmesinde önemli bir aşama olacaktır.

Bütün bunları gerçekleştirmek için, yüksek hızlar ve toplumsal üretimin orantılı bir gelişimini elde etmek, ulusal ekonominin bütün kollarının etkinliğini büyük ölçüde artırmak, bilimsel ve teknik ilerlemenin hızını artırmak ve üretimin niteliğini (kalite) iyileştirmek gerekecektir.

Beş yıllık planın başlıca tasarılarının çeşitli değişkenlerinin titiz ve ısrarlı bir incelemesinden sonra, halkın rahatının iyileştirilmesinin geniş bir planını gerçekleştirmek için gerekli kaynaklar bulunmuştur. Plan tarafından saptanan görevlerin, teknik ve ekonomik bakımdan, gerekçelerini etraflıca göstermek için, blançoların hesap sistemi yardımıyla ve bilimlerin ve tekniklerin bütün kesimlerindeki araştırmaların sonuçlarını kullanarak bu görevleri birbirlerine eklemek için çok büyük bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Ulusal gelir % 40, nüfus başına gerçek gelirler yaklaşık % 30, toplumsal tüketim fonları % 40 artmalıdır. İşçilerin ve memurların ortalama ücretlerini % 20 ila 22, kollektif işletmedeki kolhozcuların ortalama çalışma ücretlerini % 30 ila 35 artırmak tasar-

Tablo 5

Mekanik konstruksiyonlarda üretim hacmi

	Üretim hacmi		Mutlak üretim artışı	
	1970	1975	8. beş yıl	9. beş yıl
Mekanik konstruksiyonlar endüstrisinin ve metal işleme endüstrisinin üretimi (milyar ruble)	88	148	37	60
Motorlu araçlar (bin adet)	916	2.000—2.100	300	1.084—1.148
Binek otomobili (bin adet)	344	1.200—1.300	143	856—956
Ölçü aletleri, otomatizasyon araçları ve bunlar için yedek parçalar (milyon ruble)	3.102	6.155	1.684	3.053
Gıda ve hafif sanayiler için makina ve donatım araçları (milyon ruble)	771	1.564	263	793
Tarım makineleri (milyon ruble)	2.115	3.500	619	1.385
Traktör (bin adet)	458,5	575	104	116,5
(milyon B.G.)	29,4	53	8,4	23,6
Biçer döğür (bin adet)	99,2	138	13,4	38,8

	Üretim hacmi		Mutlak üretim artışı	
	1970	1975	8. beş yıl	9. beş yıl
Çelik (milyon ton)	116	142—150	25	26—34
Kimya ve petrol kimya sanayileri üretimi (milyar ruble)	21,1	36,2	9,3	15,1
Plastik maddeler ve sentetik reçineler (bin ton)	1.672	3.457	869	1.785
Kimyasal lifler (bin ton)	623	1.050—1.100	216	427—477
Selüloz (bin ton)	5.110	8.490	1.875	3.380
Kağıt (bin ton)	4.185	5.560	954	1.375
Çimento (milyon ton)	95	122—127	23	27—32

Yakıt ve elektrik enerjisi üretimi

Tablo 7

	Üretim hacmi		Mutlak üretim artışı	
	1970	1975	8. beş yıl	9. beş yıl
Elektrik enerjisi (milyar kW's)	740	1.030—1.070	233	290—330
Petrol (petrol gazı olmaksızın) (milyon ton)	349	480—500	107	131—151
Doğal gaz (milyar m ³)	198	300—320	70	102—122
Maden kömürü (milyon ton)	624	685—689	46	61—71

Büyük tüketim maddeleri üretimi

Tablo 8

	Üretim hacmi		Mutlak üretim artışı	
	1970	1975	8. beş yıl	9. beş yıl
Hafif sanayi üretimi, kültür ve eve yönelik maddeler. (milyar ruble)	76,5	112,5	27,4	35,9
Gıda sanayisi, et ve süt sanayisi ve balık sanayisi üretimi (milyar ruble)	78,8	106,6	19,3	27,8

Tarımın gelişmesi

Tablo 9

	1971-1975 için yıllık ortalama üretim	9. beş yıllık plan sırasında yıllık ortalama üretimin mutlak artışı
Global tarım üretimi (milyar ruble)	96-98	15,7-17,7
Başlıca aynı ürünler:		
— tahıl (milyon ton)	195	27,5
— brüt pamuk (milyon ton)	6,75	0,65
— et (milyon ton)	14,3	2,7
— süt (milyon ton)	92,3	11,8
— Yumurta (milyar adet)	46,7	10,9
— yün (bin ton)	464,0	67

lanmıştır. Konut yapımı için büyük çaba sürdürülecektir. Beş yıl boyunca, 565 - 575 milyon metre karelik bir toplam yüzey inşa edilmesi öngörülmektedir. Öğretim, kamu sağlığı ve kültür, ilerlemeye devam edeceklerdir. İş örgütlenmesini iyileştirmek ve insan gücü kaynaklarını etkin bir biçimde kullanmak için önemli tedbirler uygulanacaktır. Sanayide, inşaatta, tarımda ve taşıtlarda başlıca üretim işlemlerinin bütününi makinalaştırmak öngörülmektedir.

Yeni beş yıllık plan, son derece büyük kolektif bir çalışmanın sonucudur. Federe cumhuriyetler, bakanlıklar ve iller, büyük işletmeler, araştırma kurumları ve inceleme kuruluşları, bu planın, iki yıldan fazla sürmüş olan hazırlanmasına katılmışlardır.

Bütün bu çalışma, S.B.K.P.'nin, dokuzuncu beş yıllık planın temel hedefini başlangıçta: sovyet halkının hayat düzeyinin yükselmesini ulusal ekonominin gelişmesine her zaman daha çok üstün tutmak, olarak saptayan Merkez Komitesinin yönetimi altında gerçekleştirilmiştir.

Yeni beş yıllık plan, yüksek gelişme hızlarının elde tutulmasını ve ekonominin yapısında büyük değişikliklerin gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Toplumsal üretim oranlarının dokuzuncu beş yıllık plan için öngörülmüş olan değişikliğinin amacı, birincisi, hayat düzeyini yükseltmeye yarayan kaynakları çoğaltmak ve ikincisi, ulusal ekonominin bütün kollarının maddi ve teknik temelini gelişmesini ve yetkinleşmesini hızlandırmaktır ki, bu olmaksızın, büyük tüketim maddeleri üretiminin sürekli artış programını uygulamak olanaksızdır.

S.B.K.P. XXIII. Kongresince kabul edilen ve ekonomik gelişmenin uzun bir hedef için genel yönelimini tayin eden, insan varlığının özlü iyileştirilmesi politikası, kesintisiz bir biçimde uygulanmaktadır. Sekizinci beş yıllık planın uygulanmasında kazanılan başarılar, yeni beş yıllık plan sırasında, planın uygulanmasını daha da ileriye götürmeyi sağlamaktadırlar.

S.S.C.B.'nin sanayi gelişmesince ulaşılan yüksek düzey, sanayide üretim araçlarının üretimi ile tüketim malları arasında yeni ilişkilerin kurulması için öncüller yaratmıştır. Daha sekizinci beş yıllık plan boyunca, sanayinin B gurubunun ilerleme hızları özlü olarak yükselmişti ve aşağı yukarı A gurubundakilere eşit olmuştur. Bu eğilim, yeni beş yıllık planda artarak ilerlemektedir.

Belirtmelidir ki, tüketim malları üretiminin çabuk artış hızları, ağır sanayi kollarında geniş tüketim maddelerinin üretimini büyük oranda artırarak olduğu kadar gıda sanayini ve hafif sanayi ve tarımı geliştirerek te elde edilebileceklerdir. % 44-48 olan genel artış, ağır sanayi kollarında % 80'i aşacaktır.

Geniş tüketim maddeleri üretiminin artırılması ve öngörülen hizmetlerin gelişmesinin, istisnai bir sosyal ve ekonomik önemi vardır. İş üretkenliğinin artmasını, halkın gittikçe büyüyen talebinin daha tam karşılanmasını, zorunlu mallar bakımından pazarın doyurulmasını kolaylaştıracaklardır. Ekonominin genel dengesi, ekonominin bütün kesimlerinin sarsıntısız gelişmesi, perakende fiyatların düzenliliği buna bağlıdır.

Toplumsal üretimin etkinliğinin büyük oranda artışı, halkın rahatını, ulusal ekonominin bütün kollarının gelişmesini ve teknik yetkinleşmesini ve ülkenin savunmasının güçlenmesini ilgilendiren

büyük görevleri aynı anda gerçekleştirmenin başlıca aracıdır. Bu, bütün ekonomik büyüme faktörlerinin göz önünde bulundurulmasını, doğal zenginliklerin, sabit üretim fonlarının, insan gücü kaynaklarının tutumlu bir biçimde kullanılmasını gerektirir. Sekizinci beş yıllık plan uygulaması boyunca, bu alanda daha şimdiden çok şey yapılmıştır. Ekonomik planlar yoğun gelişme kaynaklarının maksimum kullanılmasına yönelmişlerdir. İş üretkenliğinin, üretimin ve maddi kaynaklar ekonomisinin teknik düzeyinin büyüme göstergelerini vurgulamaktadırlar. Bu yeni beş yıllık planda, maddi üretimin bütün kollarında iş üretkenliğinin artış hızları, son on yıl boyunca olduklarından daha yüksek olacaktırlar.

Tablo 10

Beş yıllık planlar boyunca iş üretkenliğinin artışı (%'de olarak)

	1961 - 1965	1966 - 1970	1971 - 1975
Sanayi	25	32	36 - 40
Tarım	18	35	37 - 40
İnşaat	29	22	36 - 40

İş üretkenliği artışı için saptanan yüksek hedefler, planlarda, üretimin en rasyonel yapısını kurmak için, işin mekanizasyonunu, otomatizasyonunu ve bilimsel örgütlenmesini geliştirmek için gerekli tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmıştır. Bilimlerin ve tekniklerin kazanımlarının maksimum uygulamaya konulması buna ulaşmak için en önemli koşullardan biridir. Bunun, dokuzuncu beş yıllık plan sırasında, yarısı ekonomideki malzemelerin tüketiminin kısılması sayesinde olmak üzere 40 ila 42 milyar rublelik bir ekonomik sonuç vermesi gerekmektedir. Bunu yapmak için, yeni teknolojiler, malzeme, makina, donatım, alet ve başka rasyonel maddeler kullanımının ileri normlarını geniş oranda yerleştirmek tasarılanmaktadır.

Üretim fonlarının en iyi kullanımı ekonominin etkinliğini son derece iyileştirmeyi sağlayacaktır. Sekizinci beş yıl boyunca, ulusal ekonominin tümünde, 60 yıllarının başında ortaya çıkmış olan sabit fon üretiminin ruble olarak kısıtlanmasına olumsuz eğilimi tasfiye etmeyi ve sabit üretim fonlarının randımanını istikrara kavuşturmayı başardık. Yatırımlar üzerinde milyarlarca rublelik iktisad buradan gelmektedir. Dokuzuncu beş yıl boyunca, ulusal ekonomide ve ulusal ekonomi kollarının teknik donatımında büyük yeni yapısal değişmelerin gerçekleştirilmesi koşullarında sabit fonları çok daha rasyonel olarak kullanmamız gerekecektir.

Şu halde görülmektedir ki, dokuzuncu beş yıllık planın genel anlayışı, ulusal ekonominin oranlarının ve yapılarının en uyguna çıkarılması ile ilgili sorunları çözmeye, üretimi en çok yoğunlaştırmaya ve var olan üretim aletini ve maddi kaynakları teknik ve örgütsel planda ekonominin bütün kollarının yetkinleştirilmesinin başlıca yöntemi olarak kullanmaya meyletmektedir. Bu, toplumsal üretimin etkinliğini ve halkın rahatını özlü olarak yükseltmeyi sağlayacaktır.

Genişliği ve niteliksel özellikleri ile, 70 yılları ortalarının sovyet ekonomisi, gitgide doğrudan doğruya bir üretici güç olan modern bilimin kazanımları üzerinde temellenmiş, son derece gelişmiş üretimlerin ve kolların son derece büyük bir kompleksi olarak ortaya çıkacaktır. S.S.C.B. ulusal ekonomisinin tarihinde, dokuzuncu beş yıl niteliksel olarak yeni bir dönem olacaktır ve bu dönem boyunca bütün alanlardaki toplumsal üretimin yoğunlaşması, sosyalist ekonominin gelişmesinin başlıca yolu olacaktır.

PLANLAMA YÖNTEMLERİNİN YETKİNLEŞTİRİLMESİ

Komünist Partisi ve sovyet Hükümeti, planlama kuruluşlarının dikkatini çalışmalarını daha iyi örgütlemenin zorunluluğu üzerine sürekli olarak çekmektedirler. Ulusal ekonominin kesimsel yönetim ilkesine geçiş, bir tek teknik politikanın uygulanmasına, yoğunlaştırmaya ve üretimi de uzmanlaşmaya elverişli koşulları yaratmıştır. Ekonomik reform, kendikendini finanse etme olan bu aletin en faal kullanımını getirmiştir, maddi stimülasyon sistemini etkin kılmıştır, araştırmada üretim topluluklarının faaliyetini ve işletmelerin gizli iç rezervlerinin kullanılmasını büyütüştür. Bütün bunlar, planlamanın daha da iyileşmesini kolaylaştıracaktır.

Yıldan yıla, S.S.C.B. ulusal ekonomisinin kademelerinin büyüdüğü, kollararası bağlar ağının kurulduğu, üretimin gelişmesinde bilimsel ve teknik ilerlemenin rolünün arttığı görülmektedir. Çözümü, toplumsal üretimin sayısız kollarının katkısını gerektiren büyük ekonomik sorunlar yavaş yavaş ön plana çıkmaktadırlar. Bunları çözümlenmek için, kollararası karşılıklı iyi bir etkiyi sağlama ya, planların gerekçelendirilmesinde ve hazırlanmasında aksama zihniyetinin gösterilerine izin vermemeye çalışmaktayız.

Tarımsal üretimin sağlam ve hızlı bir artışı için gerekli olan, tarımın teknik ve maddi temelini gelişmesi bakımından alınmış olan tedbirler, ekonomik planlamanın çokyanlı bir yaklaşımının bir örneğidir.

Ekonomik tedbirlere ve uygulanmalarına, sayısız kolların çıkarlarını gözden kaçırmaksızın değinmenin zorunluluğu, ulusal planlama sistemi personeline özellikle ağır bir sorumluluk yükler.

mektedir. Sekizinci beş yıl sırasında, kesimsel yönetim sisteminin pekiştirilmesi, Gosplan'ı, bir yığın günlük sorunların çözümünden masum kılmak için ve çabalarını ulusal ekonominin can alıcı sorunlarının hazırlanmasına yoğunlaştırmasını sağlamak için elverişli koşulları yaratmaktadır.

Ulusal ekonominin yönetiminin etkinliği, üretimin kesimlerinin planlamasında ilgili bakanlıkların ve illerin rolünün gelecekteki artışına pek çok bağlıdır. Şimdi onlar, kesimlerinin gelişme planlarını daha iyi gerekçelendirme, donatım, ham madde, malzeme ve yüksek kalitede geniş üretim maddeleri bakımından ihtiyaçların giderilmesi ve incelenmesi bakımından bütün sorumluluğu yüklenen olanaklarına sahiptirler. Bakanlıklar, kendi çalışmalarında, bu olanaklardan yararlanmaya çalışmaktadırlar.

Koşut olarak, ülkesel planlama ile kesimsel planlamanın yakınlaştırılmasına çok dikkat edilmektedir. Bu alanda, federe cumhuriyetlerin ve yerel sovyetlerin, bakanlıkların ve illerin planlamalarının örgüt şemaları önemlerinin arttığını görecektir.

Planlama kuruluşları, örgütü ve planlama yöntemlerini sürekli olarak daha iyileştirmektedirler. Ekonomik etkinlik göstergelerinin planlarındaki, özellikle yatırımların etkinliği, üretimin kalitesi, insan gücü kaynaklarının ve sabit fonların kullanılması ve teknik ilerleme konusunda, açılma ve yer değiştirmelere büyük yer vermektedirler. Bu yönde bazı çalışmalar daha şimdiden yapılmıştır.

Planlama kuruluşlarının, her şeyden önce, planın ana başlıklarının dengesini daha iyileştirmeleri gerektiği konusunda daha da çalışmak gerekmektedir; bunlar: gerekli maddi ve teknik malzemelerle büyük inşaat çalışmaları ve üretim; paralı hizmetlerin ve maddelerin üretiminin uygun bir çoğalmasıyla halkın karşılanabilir talebinin artışı; toplumun öngörülen harcamaları ile mali kaynaklar. Bu görevler, modern teknik ve bilimlerin kazanımlarını, sosyalist planlamanın bütün zengin tecrübesini maksimum kullanarak çözümlenmişlerdir.

S.B.K.P. XXIV. Kongresince saptanan hedef, yani ulusal ekonominin gelişmesinin uzun vadeli planlamasını gerçekleştirmek, ekonomik ve planlama kuruluşlardan çok şey istemektedir. Bilinmektedir ki, bu gün, S.S.C.B.'nin ulusal ekonomisinin gelişmesi yıllık ve beş yıllık olarak planlıdır. Bundan böyle bu yetersizdir. Bir yada hatta iki beş yılda çözümlenmesi olanaksız olan sayısız sorunların ortaya çıktığı görülmektedir bu gün: yeni maden yataklarının işletilmesi, büyük sanayi komplekslerinin yaratılması, büyük sanayi bölge ve merkezlerinin geliştirilmesi. Uzun vadeli planlar yapmak zorunluluğu aynı zamanda çağdaş dış ekonomik ilişkilerin niteliği tarafından da zorunlu kılınmaktadır. Bu son yıl-

larda, Ekonomik Yardımlaşma Konseyi daha şimdiden, örneğin beş yıllık planın çerçevesini aşan ekonomik bütünleşme ile ilgili sorunları incelemektedir. Uzun bir süre için plan tasarılarının yokluğu, yatırımların dağıtımı bakımından, yeni işletmelerin yerleştirilmesi bakımından, jeolojik araştırma çalışmalarında yönetimlerin belirlenmesi bakımından, yatakların işletilmesi ve bilimsel araştırmaların ve inceleme çalışmalarının gerçekleştirilmesi bakımından yeterince gerekçeli kabul edilmesini oldukça güçleştirmektedir. İşte bu yüzden, S.S.C.B. ekonomisinin gelişmesinin uzun vadeli planı, beş yıllık planları bilimsel olarak daha iyi gerekçelendirmek ve tüm ekonomik planlamanın düzeyini yükseltmek için temeldir.

Modern hesap malzemesi ve ekonomik-matematiksel yöntemler, iyi dengeli uzun vadeli ve uygulanmakta olan planların hazırlanması için, optimal çözümlerin bulunması ve planlarla ilgili hesapların hızlandırılması için bu gün büyük bir öneme sahiptirler. S.S.C.B. Gosplanı bu gün, kendi Ana hesap Merkezinin yardımıyla, bir yada birçok kesimle ilgili çeşitli karmaşık hesaplar gerçekleştirmektedir. Yeni beş yıl sırasında, bu çalışmalar son derece büyük bir genişlik alacaklardır.

S.S.C.B. toplumsal ve ekonomik gelişmesinin uzun vadeli bir planının yapılıp uygulanmaya konması, Ekonomik yardımlaşma Konseyi üyesi ülkeler tarafından, çeşitli biçimlerde sosyalist bütünleşmeyle ilgili olarak alınmış kararların süreli uygulanması için büyük bir önem göstermektedir, bu, uluslararası sosyalist iş bölümünün yararlarını tamamen kullanmayı sağlayacaktır.

Ulusal ekonominin uzun vadeli planlanması, bilimsel-teknik ve sosyal-ekonomik öngörme çalışmalarının en iyi bir şekilde örgütlenmesini içerir.

S.S.C.B. Gosplan'ı, S.S.C.B. bakanlar Konseyinin incelemesine, S.S.C.B. ulusal ekonomisinin uzun bir süre için genel gelişme planı tasarısının hazırlanması üzerine öneriler, ekonomik ve planlama kuruluşların tümünü, S.S.C.B. Bilimler Akademisini ve diğer araştırma ve inceleme kuruluşlarını bu çalışmaya katmayı ön gören öneriler sunmuştur.

Sosyalist ekonomi tarafından katedilen yol incelendiği zaman, uygulanması, yüksek gelişme hızları, kültürün görülmemiş bir büyümesini, savunma gücünün pekişmesini ve Sovyetler ülkesinin son derece sanayileşmiş büyük bir sosyalist güç durumuna hızlı dönüşümünü sağlamış olan ekonomik ulusal planların, sosyalist ekonominin gelişmesi için sahip oldukları kesin önemi değerlendirmek zorundadır insan. Bütün ülke çapında ekonomiyi etkin bir bi-

çimde yönetmeyi, optimal oranlar kurmayı, üretici güçlerini rasyonel olarak dağıtmayı, maddi, mali ve insan gücü kaynaklarını tutumlu kullanmayı sağlayan, ulusal ekonominin planlamasıdır. Devlet planları temelinde ekonomisinin hızlı gelişmesinde S.S.C.B. tarafından kazanılmış olan zengin tecrübe, uluslararası çapta kabul edilmiş ve sosyalizm yolunu tutmuş olan ülkeler tarafından alabildiğine kullanılmıştır. Sosyalist planlamanın önemini vurgulayan, S.B.K.P. M.K.'nin genel Sekreteri Leonid Brejnev, Lenin'in 100. doğum yılı nedeniyle sunduğu raporda, yüksek bir teknik düzeyde ve halkın rahatı lehine tüm ulusal ekonominin planlı gelişmesi, S.S.C.B.'de kurulan sosyalizmin en önemli niteliğidir, diye belirtmiştir.

Notlar

(1) V. Lenin, **Eserler**, Paris, Moskova, c. 31, s. 536.

(2) V. Lenin, **Eserler**, c. 36, s. 392 (rusça).

TEMEL YAYINLAR

G. DİMİTROF SEÇME ESERLER

- ★ BİRİNCİ CİLT : 25 TL. (toplatıldı)
- ★ İKİNCİ CİLT : 20 TL. (toplatıldı)
- ★ ÜÇÜNCÜ CİLT : çıkıyor.

KOMÜNİST ENTERNASYONAL

Georges Cogniot

(Yeni çıktı)

Fiatı : 12.50 TL.

Necatibey cad. 25/9
Yenişehir — ANKARA

DEVRİMCİ
SANAT VE KÜLTÜR
KAVGASINDA

MİLİTAN

- Yıllık abonesi yurt içi 90, yurt dışı 150 TL.
- P.K. 893 Sirkeci - İSTANBUL

MİLİTANIN 8. SAYISI ÇIKTI :

(8. ve 9. sayılar birarada)

ÖLÜMÜNÜN 60. YILINDA
İLK MATERYALİST - İNSANCIL ŞAIRİMİZ
TEVFİK FİKRET
ÖZEL SAYISI

- Büyük şair Marksist açıdan inceleniyor
- Bütün devrimcilerin, öğretmenlerin, aydınların okuması gereken bir sayı
- Belgeler, fotoğraflar, incelemeler...

İST — DA

İSTANBUL DAĞITIM

Cağaloğlu yokuşu Kemaliye Han 4/14

Cağaloğlu - İSTANBUL

P.K. 1 Tophane - İSTANBUL

DER-DA (DERGİ DAĞITIM) TARAFIMIZDAN DEVİR ALINMIŞ OLUP, DERGİ ve KİTAP DAĞITIMINA EN YOĞUN BİÇİMDE DEVAM EDİLMEKTEDİR.

DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ DERGİLER :

ÜRÜN — MİLİTAN — BİRİKİM — ÖZGÜRLÜK YOLU — AŞAMA — İLKE — YEDİNCİ SANAT — GERÇEK SİNE-MA — YANSIMA — SOYUT — KATKI — ÖYKÜ — YAYIN HABERLERİ — TÜRKİYE DEFTERİ — EMEKÇİ

İLK VE TEK DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ YAYINEVLERİ :

ÇAĞRI — AŞAMA — TEMEL — YAR — ÜRÜN — SER — TEORİ — TAN — KOMAL — TİB

DAĞITIMINI YAPTIĞIMIZ DİĞER YAYINEVLERİ :

ODAK — ÖNCÜ — GÖZLEM — YÖNTEM — KORAL — YÜCEL — ODA — MAY — KÖZ — ULUSAL KURTULUŞ — YOL — BİRLİK — TOPLUM — GÜNCE — ÖZGÜN — BİL-Gİ — ANADOLU — MA-YA — ANT — YONGA — SOS-YAL — SİNAN — BİLİM — TARİH-DEVİRİM — KONUK

DAĞITIM ŞARTLARI :

Dağıtımını yaptığımız dergi ve kitaplar bayilere % 25 indirimli ve ödemeli gönderilir. 50.—TL. ye kadar olan istekler karşılığında pul gönderilmesi rica olunur. Dağıtımını yaptığımız dergilerin eski sayıları bulunur.

ÇEKOSLOVAKYA
ağustos - 1968

•
Çekoslovakya
Komünist Partisi'nin
XIII. Kongresinden Sonra
Toplumun ve Partinin
Bunalımının
Evriminden Çıkarılan
Dersler

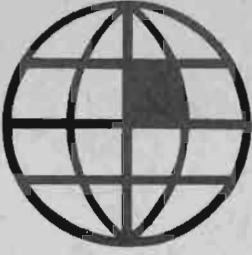
•
Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesinin
geniş oturumu tarafından
aralık 1970'de onaylanmıştır

•
TÜRKİYE'DE, «DUBÇEK OLAYI» OLARAK BİLİNER; VE
MARKSİZM-LENİNİZM'DEN HER TÜRLÜ SAPMANIN, KO-
MÜNİZME VE SOSYALİST SİSTEME KARŞI PROPAGAN-
DALARINDA, SÜREKLİ İSTİSMAR ETTİKLERİ «OLAY»-
IN, EN YETKİN MARKSİST ANALİZİ

•
TUSTAV
•
FİYATI : 7 Lira

İsteme adresi : P.K. 41 Sirkeci-İSTANBUL

•
20 liraya kadar olan taleplerde, posta pulu gönderilmelidir.

ürün
yayınları

PK : 41
SİRKECİ
İSTANBUL

İvan Michailov

**DÜNYADA İLK ANTİFAŞİST
AYAKLANMA
eylül 1923**

6 lira

1 toplandı

V. İ. LENİN

**toplumda kadının
rolü üzerine**

5 lira

A. BOUDANOV - G. SOTCHEVKO

**MAĞLUP EDİLEMİYEN
vietnam-kamboçya**

6 lira

V. İ. LENİN

uzaktan mektuplar

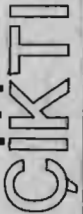
6 lira

çekoslovakya-ağustos/1968

**ÇEKOSLOVAKYA KOMÜNİST PARTİSİNİN
XIII. KONGRESİNDEN SONRA, TOPLUMUN VE
PARTİNİN BUNALIMININ EVRİMİNDEN**

**ÇIKARILAN DERSLER // DUBÇEK OLAYI // DENİLEN
HAREKETİN ANALİZİ**

7 lira

10 Lira